

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
Finanšu katedra

**LATVIJAS KOMERCBANKU PASĪVĀS OPERĀCIJAS, TO NOZĪME
STABILITĀTES NODROŠINĀŠANĀ**

Liabilities transactions of commercial banks in Latvia and their importance to
ensure stability

BAKALaura DARBS

Finanšu menedžmenta bakalaura studiju programma

Autors: **Gita Supe**

Studenta apliecības Nr.: gs10026

Darba vadītājs: asoc. profesore Svetlana Saksonova

RĪGA 2014

Anotācija

Darba mērķis ir izanalizēt banku pasīvo operāciju nozīmi Latvijas komercbanku stabilitātes nodrošināšanā, kā arī apskatīt, kādi ir banku pasīvo operāciju ietekmējošie faktori, un kā tie ietekmē Latvijas komercbanku darbību.

Lai sasniegtu izvirzīto mērķi darba gaitā tika veikti šādi uzdevumi:

- raksturotas banku pasīvās operācijas un loma stabilitātes nodrošināšanā;
- izpētīti Latvijas komercbanku pasīvi laika periodā 2010. – 2013.g.
- izanalizēta banku pasīvo operāciju faktoru ietekme uz Latvijas komercbanku darbību.

Galvenie rezultāti, kas iegūti darba izstrādes laikā:

- Latvijas komercbanku pasīvo operāciju struktūru analīze
- banku pasīvo operāciju ietekmējošo faktoru apskats, un Latvijas komercbankas piesaistīto resursu izmaiņu analīze pasīvo operāciju faktoru ietekmē.

Latvijas komercbanku kvalitatīvu resursu piesaiste ir viens no galvenajiem komercbanku stabilas darbības priekšnoteikumiem. Latvijas komercbanku stabilitāte ietekmē visus komercbanku klientus.

Darba gaitā tika pielietota datu salīdzināšana pa gadiem un ceturkšņiem.

Darba apjoms 75 lpp. teksta, 45 attēli, 29 tabulas, 43 literatūras avoti.

Annotation

The objective of the work is to analyse liabilities transactions of commercial banks in Latvia and their importance to ensure stability, what factors affect liabilities transactions and how they affect commercial bank's operations in Latvia.

To accomplish the objectives the following tasks were performed:

- described liabilities transactions of commercial banks and their importance to ensure stability;
- studied liabilities of commercial banks in Latvia during time period 2010. - 2013.;
- analysed impact of liabilities transactions of banks on activities of commercial banks in Latvia;

Main results obtained in work process:

- structural analysis of liabilities transactions of commercial banks in Latvia;
- studied commercial banks factors in Latvia which affect commercial banks.

Qualitative resource attraction is one of the main precondition of commercial banks' stability. Stability of commercial banks in Latvia affects all clients of banks in Latvia.

Data of yearly and quarterly balance were used during work process.

The amount of work 75 pages of text, 45 images, 29 tables and 43 indexes literature sources.

SATURS

IEVADS	6
1. Pasīvo operāciju raksturojums un loma komercbanku stabilitātē	8
1.1. Saistības pret kredītiestādēm un centrālajām bankām	8
1.2. Noguldījumi	10
1.3. Parāda vērtspapīru emisija	13
1.4. Nākamo periodu ienākumi un uzkrātie izdevumi	14
1.5. Uzkrājumi parādiem un saistībām	14
2. Pasīvo operāciju analīze Latvijas komercbankās	17
2.1. Starpbanku kredīti	17
2.2. Klientu noguldījumi komercbankās	18
2.3. Komercbanku vērtspapīru emisija	23
2.4. Nākamo periodu ienākumu un uzkrāto izdevumu veidošana	25
2.5. Komercbanku uzkrājumu sastādīšana parādiem un saistībām	26
3. Latvijas komercbanku pasīvo operāciju faktoru ietekme banku stabilitātē	28
3.1. Piesaistītā kapitāla izmaksas	28
3.2. Piesaistītā kapitāla termiņš	40
3.3. Rezidentu un nerezidentu noguldījumi	46
3.4. Noguldījumu garantiju sistēma	51
3.5. Pasīvo operāciju pastāvošo risku pārvaldība	52
3.6. Pasīvo operāciju vadīšanas politika	55
Secinājumi un priekšlikumi	74
Izmantotā literatūra un avoti	78
Pielikumi	81
1. pielikums. Latvijas komercbanku vidējās svērtās procentu likmes latos piesaistītajiem noguldījumiem un izsniegtiem kredītiem 2010. – 2013.g.	82
2. pielikums. Latvijas komercbanku procentu ienākumu, procentu izdevumu apjoms 2010.g.	83
3. pielikums. Latvijas komercbanku procentu ienākumu, procentu izdevumu apjoms 2011.g.	84
4. pielikums. Latvijas komercbanku procentu ienākumu, procentu izdevumu apjoms 2012.g.	85
5. pielikums. Latvijas komercbanku procentu ienākumu, procentu izdevumu apjoms 2013.g.	86
6. pielikums. Latvijas komercbanku piesaistīto noguldījumu un izsniegto kredītu apjoms 2010. – 2013.g.	87

7. pielikums. Latvijas komercbanku starpbanku kredītu vidējās svērtās procentu likmes 2010. – 2013.g.	88
--	----

IEVADS

Komercbankām pasīvās operācijas ir nepieciešamas, lai varētu nodrošināt aktīvās operācijas, tādā veidā darbojoties finanšu tirgū un nodrošinot stabilitāti un drošību.

Darba autors ir izvēlējis bakalaura darba tēmu „Komercbanku pasīvās operācijas, to nozīme stabilitātes nodrošināšanā”, jo uzskata, ka pasīvo operāciju plānošana ir aktuāla visām komercbankām, un bankas aktīvi analizē un izstrādā sev piemērotākās. Pasīvās operācijas bankām ir nepieciešamas, lai tās veidotu savus resursus. Autors uzskata, ka mūsdienās ļoti liela nozīme ir jāpievērš pasīvajām operācijām, tāpat kā aktīvajām, jo ar to palīdzību banka pārvalda savus resursus, ko pēc tam izmanto aktīvajām operācijām. Pasīvo operāciju pārvaldība iespaido arī to, cik lielu riska pakāpi var uzņemt bankā, veicot aktīvās operācijas. Pasīvi Latvijas komercbanku bilancēs ir ievēroti pēc to saistību termiņa pieauguma principa. Banku pasīvi ir pašu kapitāls un piesaistītie fizisko un juridisko personu līdzekļi, kuri piesaistīti uz atmaksāšanas pamata un paredzēti aktīvo operāciju veikšanai. Izstrādātajā darbā pašu kapitāls Latvijas komercbankās netiks apskatīts, jo darba apjoms ir ierobežots.

Bakalaura darba izstrādes mērķis ir izpētīt Latvijas komercbanku pasīvās operācijas un to nozīmi komercbanku stabilitātes nodrošināšanā, un izanalizēt Latvijas komercbanku ietekmējošos faktorus, kā arī sniegt priekšlikumus komercbanku darbības stabilitātes nodrošināšanai.

Strādājot pie bakalaura darba, tika izvirzīti sekojoši uzdevumi:

- aplūkot komercbanku pasīvo operāciju teorētisko pamatu;
- izpētīt Latvijas komercbanku pasīvo operāciju struktūru saistībām pret kredītiestādēm un centrālajām bankām, noguldījumiem, banku vērtspapīru emisijai, nākamo periodu ienākumiem un uzkrātiem izdevumiem, kā arī banku uzkrājumiem parādiem un saistībām;
- izanalizēt Latvijas komercbanku pasīvo operāciju faktoru ietekmes nozīmi uz komercbanku stabilitāti, kā ietekmējošos faktorus autors min komercbanku piesaistītā kapitāla izmaksas, termiņus, rezidentu un nerezidentu noguldījumus komercbankās, noguldījumu garantiju sistēmu, pasīvo operāciju pastāvošo risku pārvaldību un pasīvo operāciju vadīšanas politiku.

Darba autors pirmajā nodaļā raksturo teorētiski, kas ir saistības pret kredītiestādēm un centrālajām bankām, banku klientu noguldījumi, komercbanku parādu vērtspapīru emisija, nākamo periodu ienākumi un uzkrātie izdevumi, kā arī uzkrājumi parādiem un saistībām.

Darba otrajā nodaļā autors izanalizē Latvijas komercbanku pasīvo operāciju struktūru, izpēta starpbanku kredītus Latvijas komercbankās, Latvijas komercbanku klientu noguldījumus un vērtspapīru emisiju, nākamo periodu ienākumu un uzkrāto izdevumu veidošanos Latvijas komercbankām, kā arī Latvijas komercbanku uzkrājumus sastādīšanu parādiem un saistībām.

Trešajā nodaļā autors izanalizē pasīvo operāciju faktoru ietekmi uz komercbanku stabilitāti Latvijas komercbankās.

Tiek aplūkotas piesaistītā kapitāla izmaksas – procentu likmes starpbanku kredītiem un komercbanku klientu noguldījumiem, kā arī apskatīts Latvijas komercbanku samaksāto procentu izdevumu apjoms par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm, par noguldījumiem pret ne monetārajām finanšu iestādēm, kā arī procentu izdevumu apjoms par Latvijas komercbanku emitētajiem parāda vērtspapīriem.

Trešās nodaļas apakšnodaļā autors izpēta pasīvo operāciju termiņu, kā ietekmējošo faktoru komercbanku stabilitātē. Autors apskata naudas līdzekļu apjomu Latvijas komercbankās pieprasījuma noguldījumiem, kā arī īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa noguldījumiem.

Apakšnodaļā rezidentu un nerezidentu noguldījumi, autors salīdzina rezidentu un nerezidentu noguldījumu apjomu Latvijas komercbankās. Kā netiešu pasīvo operāciju ietekmējošo faktoru, autors uzrāda Latvijas noguldījumu garantiju sistēmu, bet pie pasīvo operāciju risku pārvaldības, autors ir uzskaitījis pasīvo operāciju pastāvošos riskus.

Savukārt apakšnodaļā pasīvo operāciju vadīšanas politika, autors salīdzina procentu izdevumu likmi no piesaistītajiem noguldījumiem un procentu ienākumu likmi par izsniegtajiem kredītiem, kā arī autors izpēta atšķirību starp procentu izdevumu un procentu ienākumu apjomu Latvijas komercbankās. Pie pasīvo operāciju vadīšanas politikas autors aplūko arī Latvijas komercbanku noguldījumu un izsniegto kredītu struktūru pa termiņiem un veic to salīdzināšanu.

Autors analizē Latvijas komercbanku pasīvās operācijas un to ietekmējošos faktorus, par laika periodu no 2010. – 2013.g.

Darba gaitā tika pielietota datu salīdzināšana metode pa gadiem un ceturkšņiem.

Strādājot pie darba, tika izmantoti LR likumi un normatīvie dokumenti, mācību grāmatas, Latvijas Bankas statistikas dati, kā arī interneta resursi.

1. PASĪVO OPERĀCIJU RAKSTUROJUMS UN LOMA KOMERCBANKU STABILITĀTĒ

1.1. Saistības pret kredītiestādēm un centrālajām bankām

Lielāko resursu bāzi komercbankām veido klientu noguldījumi, bet ja esošo noguldījumu apjoms nav pietiekoši liels, komercbankām ir jāatrod cita veida resursi, kurus varētu piesaistīt, un kuri kalpotu aktīvo operāciju veikšanai.

Komercbankām ir iespēja iegādāties nepieciešamos resursus:

- Starpbanku tirgū, saņemot kredītus vai veicot repo darījumus;
- No centrālajām bankām veicot repo darījumus;
- Emitējot parādsaistības;
- u.c.

No iepriekšminētās komercbanku resursu uzskaites, kurus bankas var iegādāties, šajā nodaļā autors apskatīs komercbanku saistības pret kredītiestādēm un centrālajām bankām.

Latvijas komercbanku bilances pasīvi sākas ar posteni „Saistības pret Latvijas Banku”. [8, 34] Saistības pret Latvijas Banku Latvijas komercbankām izveidojas repo darījumu, lombardu kredītu u.tml. darījumu rezultātā. Šajā postenī pasīvās operācijas veidojas no repo darījumiem, kad komercbanka pārdod vērtspapīrus Latvijas Bankai par noteiktu cenu ar nosacījumu atpirkt tos pašus vai līdzīgus vērtspapīrus par noteiktu cenu darījuma termiņa beigās. Repo darījumi ļauj operatīvi saņemt pagaidu lietošanā naudas līdzekļus, pārdodot vērtspapīrus, vienlaicīgi saglabājot tiesības atgūt tos savā īpašumā. [19] Darījuma priekšmets ir vērtspapīri, kurus viena puse pārdod otram, vienlaicīgi vienojoties par to atpirkšanu noteiktā termiņā par iepriekš fiksētu cenu. Faktiski tas ir aizdevums, kam par nodrošinājumu kalpo uz laiku pārdotie (ieķīlātie) vērtspapīri. Katras darba dienas sākumā Latvijas Banka paziņo vai šodien notiks izsole, nosakot izsoles apjomu un minimālo likmi, ko patur slepenībā. Bankas savukārt nosūta likmes, par kurām grib aizņemties, summas un termiņus. Pieprasījumi tiek apmierināti, sākot no izdevīgākās likmes īsākā laika periodā. [13, 34]

Savukārt lombarda kredītu darījumu operācijas veidojas, kad Latvijas Banka izsniedz komercbankai īstermiņa kredītu pret tās īpašumā esošu un neapgrūtinātu Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru ķīlu. Pastāv divi lombarda kredīta - overdrafta veidi:

1. tehniskais,
2. automātiskais overdrafts jeb lombarda kredīts.

Tehniskā lombarda kredīta gadījumā banka var aizņemties no Latvijas Bankas noteiktu naudas summu, bet to jāatdod līdz dienas beigām, tad komercbankai par šādu overdraftu nav jāmaksā nekādi procenti Latvijas Bankai. Šāda veida overdrafts bankām ir ļoti izdevīgs, jo nodrošina bezmaksas naudas piesaistīšanu, līdz ar to komercbankas darbībai nav papildus procentu izdevumu un banka stabili var nodrošināt savu darbību dienas laikā.

Tehnisko overdraftu bankas izmanto pastāvīgi, dažreiz vairākas reizes dienas laikā. Ja kādu iemeslu dēļ naudas līdzekļi nebūs pārskaitīti bankas korespondējošā kontā Latvijas Bankā, tad tehniskais lombarda kredīts automātiski pārvēršas par overnight kredītu jeb automātisko lombarda kredītu, ko jāatdod rītā, bet par to jau jāmaksā procenti. [13, 71]

Saistības pret kredītiestādēm, centrālajām bankām - šajā postenī pasīvās operācijas rodas, kad komercbanka ir saņēmusi resursus no ārvalstu centrālajām bankām, iekšzemes kredītiestādēm un ārvalstu kredītiestādēm. Pasīvās operācijas rodas no banku noguldījumiem komercbankā, kā arī no vērtspapīru pārdošanas – repo darījumiem. [13, 55]

Starpbanku kredīts ir viens no veidiem naudas piesaistīšanā. Komercbankas, kurām ir resursu pārpalikums, izsniedz kredītus citām komercbankām, tādā veidā, bankas pārdod savus brīvos kredītresursus. Šādus kredītus bankas izsniedz citām bankām, lai gūtu ienākumus no saviem brīvajiem līdzekļiem. Savukārt tās bankas, kuras, piemēram, vēlas uzlabot savu likviditāti pārņem šos piedāvātos resursus. [13, 86] Abām iesaistītajām pusēm šāds darījums ir izdevīgs – aizdevējbanka var gūt ienākumus, bet aizņēmējbanka nodrošina papildus naudas līdzekļus, kurus var plānot, jo līgumā termiņi tiek atrunāti, līdz ar to komercbanka zina uz cik ilgu laiku resursi tai tiek piešķirti, un banka var veikt savu darbību izmantojot piesaistītos resursus noteiktā termiņā. [13, 87]

Pārsvārā visas bankas aktīvi darbojas starpbanku tirgū, lai nodrošinātu likviditātes vadību īsākā laika periodā, vai arī lai piesaistītu finansējumu, kas ir kā komercbanku klientu noguldījumi. [6, 23]

Repo darījumiem, kas notiek starp bankām netiek rīkotas izsoles, šie darījumi ir līdzīgi aizņēmumiem starpbanku tirgū. [13, 87]

Komercbankai aizņemoties no citas bankas, tās brīvos naudas līdzekļus, jāņem vērā tas, ka aizdevējbanka, pieprasa aizdevuma nodrošinājumu, lai tādā veidā samazinātu savu kredītrisku. Aizdevuma nodrošinājums var būt izteikts visdažādākajās formās, kā arī visdažādāko juridisko formējumus, bet parasti nodrošinājumus var iedalīt tiešajos un netiešajos nodrošinājumos. Tiešā nodrošinājuma gadījumā komercbankai nodrošinājumu sniedz pats aizdevuma ņēmējs, šajā

gadījumā komercbanka, kura aizņemas naudas līdzekļus. Tiešā nodrošinājuma veidi var būt parāda vērtspapīri, hipotēka un līdzekļu ieķīlāšana. [4, 48] Savukārt netiešā nodrošinājuma gadījumā, komercbanka, kura aizņemas no citas komercbankas, nesniedz pati nodrošinājumu, bet to dara trešā līgumslēdzēja puse. Netiešajam nodrošinājumam tiek izmantotas zemes, ēkas, apgrozāmie līdzekļi, akcijas un kapitāla daļas, iesaldētie depozīti. [5, 18]

Līdz ar to, komercbankai, kurai cita banka izsniedz naudas līdzekļus, jāizanalizē pirms šāda veida darījuma noslēgšanas, vai tas ir bankas interesēs un vai komercbanka, var atļauties konkrēta nodrošinājuma atdošanu, vai ir iespēja, ka komercbanka nespēs atdot savas saistības pret aizdevēju, un vai komercbankai tas ir izdevīgi.

Tā, kā nav ieteicams, ka starpbanku kredītu daļa pasīvu struktūrā pārsniedz 10% - 12%, komercbankas atbildīgajiem darbiniekiem ir jāizanalizē, vai šis naudas līdzekļu piesaistes veids komercbankai ir vispiemērotākais. [18, 117]

1.2. Noguldījumi

Noguldījums ir nauda vai tās ekvivalenti, ko uzņēmumi, iestādes vai privātpersonas nogulda bankā un krājaizdevu sabiedrībā uzglabāšanas nolūkā, kā arī lai gūtu noteiktus procentus. Naudas līdzekļu glabāšana bankas kontā uz noteiktu laiku, parasti ir ar procentiem. Pastāv noguldījuma iedalījums uz termiņnoguldījumiem un noguldījumiem pēc pieprasījuma (pieprasījuma noguldījumi, norēķinu konti). Pastāv iedzīvotāju, uzņēmumu un iestāžu, valsts brīvo naudas līdzekļu u.c. uzkrājumi. [24]

Komercbankām, veidojot savu noguldījumu politiku, jāņem vērā tas, ka pēc pasaules bankas rekomendācijas, stabilo atlikumu daļa kontos pēc pieprasījuma ir jāveido 70% - 75% no piesaistītajiem līdzekļiem. [18, 117]

Bankām noguldījumu pieņemšana ir galvenais pasīvo operāciju veids un pamatresurss aktīvo operāciju veikšanai. Pieprasījuma noguldījumi ir ļoti mobili un tāpēc nav pietiekami stabili. Pieprasījuma noguldījumi ir ļoti mainīgi, jo tie ir jāatdod īpašniekam pēc pieprasījuma, tāpēc arī tos nevar uzskatīt par pietiekoši stabiliem. Pieprasījuma apjoms komercbankās ir milzīgs un komercbankām uzmanīgi jāplāno šis naudas izvietojums. Pieprasījuma noguldījumus banka nevar izmantot ilgtermiņa aktīvu operāciju veikšanai, piemēram, ilgtermiņa kredītu izsniegšanai, jo tas palielinātu komercbankas risku kļūt maksātnespējīgai, līdz ar to šāda līdzekļu sadale nespēj komercbankai nodrošināt stabilu darbību.

Līdzekļu augstās nestabilitātes dēļ, atlikumi pieprasījuma kontos reizēm ir ļoti mainīgi. Šī iemesla ietekmē procentu likme par pieprasījuma noguldījumiem parasti tiek noteikta vai nu ļoti neliela, vai arī vispār netiek noteikta, ko komercbankas nevēlas par piesaistītajiem līdzekļiem maksāt lielus procentus, jo tos nevar plānot ilgtermiņa darbībām.

Komercbankās noguldījumu piesaistīšanas jomā aizvien pieaug konkurence. Tas notiek tādēļ, ka komercbanku piedāvājumi klientiem, noslēgt depozītu ar banku, ir ļoti dažādi un klients var izvēlēties sev izdevīgāko, tāpēc bankām sevišķi jāpievērš uzmanība, lai klientam noguldījumi komercbankā būtu pievilcīgi un klienti veiktu ieguldījumus. Komercbankas cenšas piesaistīt klientus un palielināt noguldījumu daudzumu komercbankās, piedāvājot klientiem papildus pakalpojumus, piemēram, norēķinu kartes, kuras atvieglo klientiem operāciju veikšanu. [12, 388-392]

Noguldījuma operāciju ietvaros atsevišķi var iedalīt krājnoguldījumus, kuriem ir raksturīga specifiska rašanās motivācija. Rašanās motivācijas var būt taupības stimulēšana, mērķtiecīga līdzekļu uzkrāšana un diezgan augsts ienesīguma līmenis. Šie noguldījumi tiek piedāvāti fiziskām personām, tomēr iemaksāt līdzekļus var arī juridiskas personas. Krājnoguldījumiem tiek noslēgti līgumi uz noteiktu laiku, līdz ar to komercbanka jau iepriekš ir informēta, cik naudas līdzekļu ienāks kontā mēnesī, tāpēc banka var ņemt to vērā plānojot aktīvās operācijas.

Jāpiebilst, ka komercbanku pasīvās operācijas veido centrālo valdību, pašvaldību, valsts finanšu institūciju, valsts uzņēmumu, privāto finanšu institūciju, privātuzņēmumu, sabiedrisko un reliģisko organizāciju depozīti. [8, 34]

Latvijas komercbankas piedāvā arī daudzus termiņnoguldījumu veidus, piemēram:

1. pilngadības - ir termiņnoguldījums, kas tiek atvērts uz bērna vārda viņa vecākiem. Komercbanka šos līdzekļus var plānot ņemot vērā to, ka noguldījumu varēs izņemt sasniedzot 18 gadu vecumu.
2. svētku – piedāvājums privātpersonām noguldīt savus naudas līdzekļus svētku laikā, piemēram, Ziemassvētkos, Lieldienās, Līgo.
3. atvērtais - ir beztermiņa noguldījuma, kuru var brīvi papildināt;
4. speciālais - ir noguldījums ar nemainīgu procentu likmi, termiņa beigās var izņemt uzkrātos procentus.
5. progresīvais - ir termiņnoguldījums, kurš sniedz iespēju piedalīties starptautiskajos investīciju tirgos;
6. vienkāršais - ir noguldījums ar nemainīgu procenta likmi;

7. kā arī citu veidu depozīti.

Pie pasīvo operāciju noguldījumiem bankā pieder arī tādi konti kā klientu norēķinu konti, arī tādi konti, kur katru nedēļu ieskaita klientu algas, tāpēc tālāk autors apskatīs norēķinu konta definīciju.

Norēķinu konts ir bankas konts, kas paredzēts naudas uzglabāšanai, noguldīšanai, kā arī lai veiktu bezskaidrās naudas norēķinus, šādu kontu komercbankā var atvērt jebkura rīcībspējīga fiziska vai juridiska persona. Par līdzekļiem bankas kontā īpašnieki var saņemt no bankas samaksu procentos no noguldītās summas, kā arī norēķina kontu klienti var izmantot kredītooperāciju veikšanai. [25]

Komercbankas klienti ar norēķinu kontu palīdzību ir iespēja izņemt naudu pēc pieprasījuma vai dot bankai rīkojumu izmaksāt naudu pēc uzdevuma. Banka piedāvā procentus arī par konta atlikumu fizisko un juridisko personu kontos.

Klientu noguldītie līdzekļi ir bankai nozīmīgs līdzekļu avots, pēdējos gados konkurences ietekme ir ievērojami paplašinājusi klientiem piedāvāto noguldījumu pakalpojumu veidu spektru un veicinājusi noteikumu daudzveidību, jo ikviena banka ir ieinteresēta piesaistīt naudas līdzekļus pēc iespējas ilgākā laikā, lai komercbanka varētu strādāt droši un stabili un veikt naudas pārdali.

Latvijas komercbankām ārvalstu banku noguldījumu izvietošana pieder pie pasīvajām operācijām, jo komercbankai te ir piesaistītie resursi. Šis ir vēl viens veids, kā banka var piesaistīt līdzekļus, lai varētu veikt savu darbību. [13, 55]

Tā, kā noguldījumi piesaistītās naudas apjoma ziņā komercbankās ir vislielākie, tad komercbankā būtu jāizstrādā noguldījumu iekšējā kontrole, lai nodrošinātu, ka piemēram, depozīti tiek pieņemti tikai uz termiņiem, kas atbilst bankas termiņu politikai. Kā arī bankas darbiniekiem ir pienākums kontrolēt „netīrās naudas” atmazgāšanas iespējas un pārbaudīt vai neviens no grāmatojumiem noguldītāju kontos nav fiktīvs vai viltots. [6, 15-16]

Pēc autora domām, ļoti svarīgi ir komercbankā kontrolēt klientu noguldījumus, lai tie nebūtu fiktīvi, jo noguldījumu summas nereti ir milzīgas un komercbanka savas darbības stratēģijā plāno visu naudas līdzekļu pārdali, un novirzīšanu aktīvu operāciju veikšanai, tāpēc šāda kontrole palīdz komercbankai nekļūt maksātnespējīgai līdz ar to stabilizē bankas drošu darbību.

1.3. Parāda vērtspapīru emisija

Kā jau darba 1. nodaļā autors minēja to, ka banka var iegādāties sev nepieciešamos resursus emitējot parādsaistības. Šajā nodaļā autors raksturo parāda vērtspapīru emitēšanu un lomu komercbankas stabilitātes nodrošināšanai. Emitētās obligācijas un citi parāda vērtspapīri arī veido bilances pasīvās operācijas. Lai piesaistītu papildus resursus, komercbankām ir iespēja izlaist parādsaistības – obligācijas.

Obligācija ir vērtspapīrs, kas garantē to īpašniekam ikgadēju ienākumu saskaņā ar iepriekš fiksētu procentu likmi un dod tiesības pēc noteikta laika saņemt arī obligācijas nominālvērtību. Bankas var izlaist obligācijas, ja tas paredzēts bankas statūtos vai emisijas prospektā. Pirmo obligāciju emisiju pēc likuma banka var īstenot tikai pēc divu darbības gadu pārskatu apstiprināšanas akcionāru pilnsapulcē un ar tās lēmumu. Gatavojot obligāciju emisiju, bankai jāpievērš uzmanība emisijas noteikumiem. Komercbankai ir jāpiedāvā tādi emisijas noteikumi, lai tie būtu izdevīgi bankai – jāiekļauj gan procentu maksājumi, gan termiņi tādi, lai banka varētu atļauties veikt noteiktus procentu maksājumus, un dzēšanas termiņam pienākot, tā varētu segt savas saistības. [13, 89]

Emisijas laidienam, pirms to izplata ieguldītājiem, tiek sagatavots emisijas prospekts, kuru emitents vai tā pilnvarota persona izstrādā saskaņā ar likumu „Par vērtspapīriem” un FKTK izdotajiem normatīvajiem aktiem. Emisijas prospektā tiek apkopota plaša informācija par konkrēto emisiju. Tā kā komercbankai ir zināmi arī dzēšanas termiņi, banka noteiktu laiku var apgrozīt piesaistītos naudas līdzekļus un izmantot tos bankas darbību veikšanai, jo pienākot termiņa beigām, naudas līdzekļi būs jāatdod, līdz ar to banka savlaicīgi var saplānot naudas līdzekļu lietojumu. Publisko vērtspapīru emisijas prospekti tiek apstiprināti tirgus uzraudzības institūcijā, Latvijā tie tiek reģistrēti Finanšu un kapitāltirgus komisijā. [3, 71]

Pēc autora domām, komercbankai emisijas prospektā svarīgi ir iekļaut noteikumus par obligāciju dzēšanu, lai to varētu dzēst tikai tad, kad ir pienācis dzēšanas termiņš, ne jau tiklīdz īpašnieks to vēlas izdarīt.

Autors vēlas uzsvērt, ka obligāciju emisijas gadījumā netiek aizsargātas kreditoru intereses tā, kā emitējot ķīlas zīmes, tāpēc bankai emitējot ķīlas zīmes ir iespēja piesaistīt lielākus naudas līdzekļus, jo investoriem ir sniegta garantija.

Turpinājumā darba autors apskatīs, kas ir hipotekārā ķīlu zīme. Šāda ķīlu zīme ir publiskas apgrozības vērtspapīrs, kuru ir emitējusi komercbanka, kā arī ir nostiprinātas parādsaistības, kas ir nodrošinātas ar hipotēku un citu hipotēku un citu hipotekāro ķīlu zīmju likumā paredzēto

segumu. Ķīļu zīmju emisija ir klientiem pievilcīgāks nekā obligāciju emisija, līdz ar to ir stabils avots ilgtermiņa resursu piesaistīšanai, jo salīdzinājumā ar ķīlas zīmēm, obligācijām nav nodrošinājuma.

Pēc autora domām, hipotekāro ķīļu zīmju emisijas prospektā jāiekļauj tādi noteikumi, lai komercbanka piesaistītos līdzekļus varētu izmantot pēc iespējas ilgāk, līdz ar to nodrošinot stabilitāti savā darbībā un iegūstot naudas līdzekļus, kurus var izmantot ilgtermiņa aktīvu operāciju veikšanai.

Arī emitētie noguldījuma sertifikāti pieder pie emitētajām ķīļu zīmēm. Noguldījuma sertifikāti – tās ir bankas parādsaistības, rakstiska apliecība par noteiktas, pietiekami lielas naudas summas saņemšanu un glabāšanu bankā, kurā norādīts noteikts izņemšanas laiks un maksājami procenti, ar mērķi piesaistīt resursus.

Komercbanku lielās konkurences dēļ banku tirgū ir arī tirgojamie sertifikāti, kā noguldījumu sertifikātu veids. Tiek organizēti tirgojamo sertifikātu pirkšana un pārdošana, savukārt bankām tas ļauj aktivizēt lielo investoru resursus. [13, 89]

1.4. Nākamo periodu ienākumi un uzkrātie izdevumi

Nākamo periodu ienākumi, tie ir ienākumi, kuri attiecas uz nākamajiem periodiem, bet saņemti līdz pārskata perioda beigām, kā arī iegādāto saimniecisko vienību negatīvā nemateriālā vērtība. Komercbankai ir izdevīgi, ja nauda ir saņemta ātrāk nekā banka to ir plānojusi, līdz ar to saņemto naudu var izmantot, kad nauda ir saņemta, ne jau tad, kad banka to ir plānojusi, piemēram, nākošajā mēnesī.

Uzkrātie izdevumi ir pārskata un iepriekšējos periodos uzkrātie, bet vēl nesamaksātie procenti un citi izdevumi, piemēram, vēl nesamaksātā, taču aprēķinātā komisijas nauda, nomas maksa, procentu izdevumi. Banka ir informēta par saviem izdevumiem, un tos laicīgi ir iekļāvusi pie izdevumiem, līdz ar to bankas darbinieki apzinās, ka šie naudas līdzekļi nav izmantojami bankas darbībā turpmāk, bet ir paredzēti, lai segtu savus izdevumus. [13, 55]

1.5. Uzkrājumi parādiem un saistībām

Uzkrājumi parādiem un saistībām ir uzkrājumi nedrošiem parādiem un ārpusbilances saistībām. Vispārējie uzkrājumi nedrošajiem parādiem ir uzkrājumi, kuri izveidoti papildus speciālajiem uzkrājumiem iespējamo zaudējumu segšanai. [13, 55]

Ja novērtēšanas brīdī atbilstoši uzkrātajai pieredzei ir zināms, ka ir radušies zaudējumi, bet tos vēl nevar attiecināt uz atsevišķiem aktīviem un ārpusbilances saistībām, komercbankā jāveido vispārējie uzkrājumi nedrošiem parādiem. Vispārējie uzkrājumi neaizstāj speciālos uzkrājumus un nav paredzēti to zaudējumu segšanai, kuri radīsies nākotnes notikumu rezultātā.

Kad komercbankas rīcībā nonāk informācija, kas ļauj attiecināt iespējamus zaudējumus, kuru segšanai bija izveidoti vispārējie uzkrājumi, uz atsevišķiem aktīviem vai ārpusbilances saistībām, vispārējie uzkrājumi jāaizstāj ar speciālajiem uzkrājumiem.

Lai komercbanka veiktu uzkrājumus, parādu neatdošanas gadījumā, tai vispirms pamatojoties uz kredītu novērtējumu jāklasificē izsniegtie kredīti kā:

1. standarta - kredīti, kuri neapšaubāmi tiks samaksāti;
2. uzraugāmie – kredīti, kuriem nepieciešama pastiprināta komercbankas vadības kontrole, jo tiem piemīt potenciāla nedrošība, kas, ja situācija netiek mainīta, nākotnē var ietekmēt parādu samaksu un komercbankai radīt zaudējumus;
3. zemstandarta - kredīti, kuriem ir skaidri izteikta nedrošības pakāpe, kas liek apšaubīt pilnu parāda samaksu un, kuri kredītiestādei var radīt zaudējumus, ja nedrošība netiek novērsta;
4. šaubīgie – kredīti, kuru dēļ bankai var būt liela zaudējumu iespēja, kā arī novērtēšanas laikā nav iespējams precīzi noteikt zaudējumu apjomus, bet ir pamatotas cerības daļēji atgūt kredītu;
5. zaudētie kredīti – kredīti, kuriem novērtēšanas laikā nav reālas vērtības.

Speciālo uzkrājumu apjomu nosaka procentos no aktīvu bilances vērtības un ārpusbilances saistību pamatvērtības un to apmērs nedrīkst būt mazāks:

1. uzraugāmajiem — par 10%;
2. zemstandarta — par 30%;
3. šaubīgajiem — par 60%;
4. zaudētajiem — par 100%.

Nosakot vispārējo uzkrājumu apjomu, jāņem vērā uzkrātā pieredze, pašreizējie ekonomiskie apstākļi un citi būtiski faktori, kuri var ietekmēt aktīvu un ārpusbilances saistību kvalitāti, t.sk. aktīvu nozaru un reģionālā koncentrācija, pārmaiņas kredītpolitikā vai kredītportfeļa struktūrā un apjomā, kā arī citi riska faktori, kuri nav ņemti vērā, veidojot speciālos uzkrājumus. [2]

Uzkrājot līdzekļus neatdoto parādu segšanai, banka ir stabila savā darbībā, jo ir nodrošinājusies pret iespēju kļūt maksātnespējīga.

Komerbanka savā darbībā ņem vērā arī saistības, kas tai ir jāsedz ārpus bilances. Pie ārpusbilances saistībām pieder:

1. iespējamās saistības – visi darījumi, kuros komercbanka galvo par trešo personu saistību izpildi. Piemēram, galvojumi, aktīvi un garantijas, kas iekļāti kā trešo personu saistību izpildes nodrošinājums, saistības par apstiprinātiem neatsaucamiem akreditīviem;

2. saistības pret klientiem – visas neatsaucamās komercbankas saistības pret klientiem, kuras var radīt risku. [8, 20] Kā piemēru, autors var minēt, saistības no aktīvu pārdošanas darījumiem ar atpārdošanas iespēju, līgumi par aktīvu pirkšanu nākotnē, līgumi par noguldījumu izvietojumu nākotnē.

Komerbanka veidojot uzkrājumus ārpusbilances saistībām ir ieplānojusi savā darbībā naudas līdzekļu izlietojumu, kas būs nepieciešams komercbankai, lai segtu ārpusbilances saistības. Tas ir viens no veidiem, kas palīdz komercbankai nodrošināt stabilu darbību, jo naudas līdzekļu daudzums, kuru vajadzēs izdot, tiek plānots un ņemts vērā līdzekļu pārdalē.

2. PASĪVO OPERĀCIJU ANALĪZE LATVIJAS KOMERCBANKĀS

2.1. Starpbanku kredīti

Autors nodaļā apskatīs Latvijas komercbanku starpbanku kredītu struktūru, kurā tiks apskatīta informācija par Latvijas komercbanku saistībām pret Latvijas Banku, kā arī saistības pret monetārajām finanšu iestādēm jeb MFI, kuras ir kredītiestādes un finanšu sabiedrības, kas pieņem noguldījumus vai tuvus noguldījumu aizstājējus no klientiem, kuri nav MFI, uz sava rēķina piešķir kredītus un veic ieguldījumus vērtspapīros.

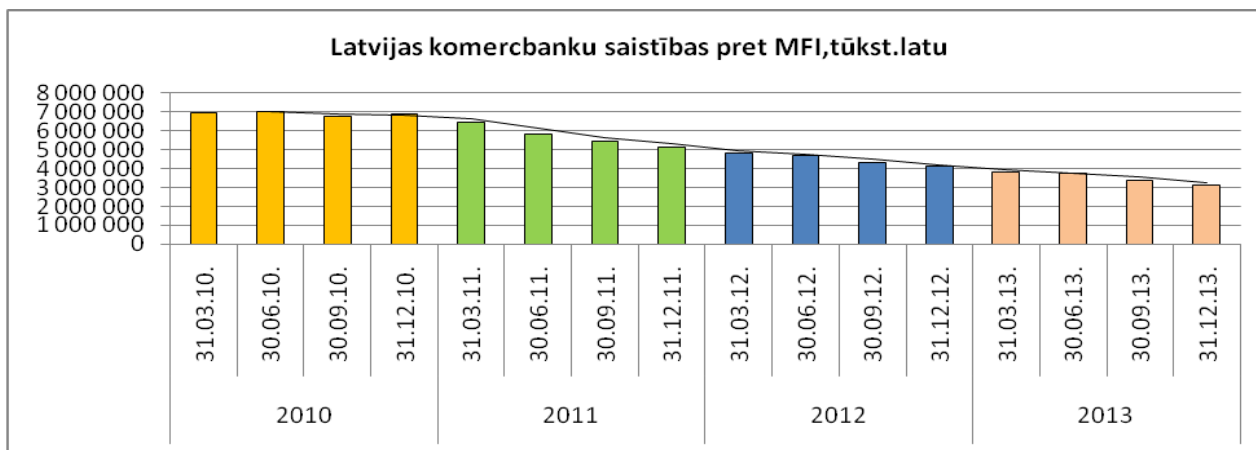
1.tabulā redzams, ka Latvijas komercbankām saistības pret Latvijas Banku ir mazākas, salīdzinājumā ar saistībām pret monetārajām finanšu institūcijām.

2.1.tabula

Latvijas komercbanku starpbanku kredīti pa ceturkšņiem no 2010.g. – 2013.g. [43]

Ceturksnis	Saistības pret Latvijas Banku				Saistības pret MFI			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
	tūkst. latu				tūkst. latu			
31.03.	117 645	0.651	0.656	0.993	6 972 995	6 436 523	4 832 270	3 799 260
30.06.	0.775	0.574	0.651	0.477	7 042 090	5 834 959	4 688 048	3 724 345
30.09.	0.717	0.67	0.667	0.254	6 750 482	5 477 376	4 281 545	3 377 231
31.12.	0.358	0.386	0.781	10 001	6 863 860	5 125 760	4 147 285	3 154 234

Apskatītajā periodā no 2010.g. – 2013.g. Saistības pret Latvijas Banku 2010.g. 1. ceturksnī sastāda 117 645 tūkst. latu, bet jau sākot ar 2010 g. 2. ceturksni strauji samazinās līdz atkal pieaug 2013.gada 4. ceturksnī līdz 10 001 tūkst. latiem. Savukārt Latvijas komercbanku saistības pret monetārajām finanšu iestādēm ir piesaistītā naudas apjoma ziņā lielākas, bet apskatītajā periodā pakāpeniski samazinājušās pa gadiem, ko autors uzskatāmi parādījis 2.1. attēlā.

2.1. att. Latvijas komercbanku saistības pret MFI no 2010.g. – 2013.g. [43]

Apskatītajā periodā kredītus no Latvijas Bankas Latvijas komercbankas nav ņēmušas ļoti lielos naudas līdzekļu apjomos. Latvijas komercbanku saistības, kuras ir izveidojušās pret Latvijas Banku un citām kredītiestādēm palīdz nodrošināt komercbanku ar naudas līdzekļiem, līdz ar to nodrošina stabilus piesaistītos resursus, kuri jau iepriekš līgumā ir atrunāti. Līgumā atrunātas ir arī papildus resursu izmaksas, un komercbankas spēj plānot piesaistīto resursu izvietošanu, lai nodrošinātu bankas stabilu darbību.

2.2. Klientu noguldījumi komercbankās

Darba turpinājumā autors apskatīs noguldījumus Latvijas komercbankās no 2010. – 2013.gadam. Komercbankām ir jāseko līdz noguldījumu dinamikai un izmaiņām, lai komercbankas varētu nodrošināt aktīvās operācijas.

2.2.tabulā redzams Latvijas komercbanku noguldījumu apjoms 2010.g.

2.2. tabula

Latvijas komercbanku noguldījumi 2010.g. [39]

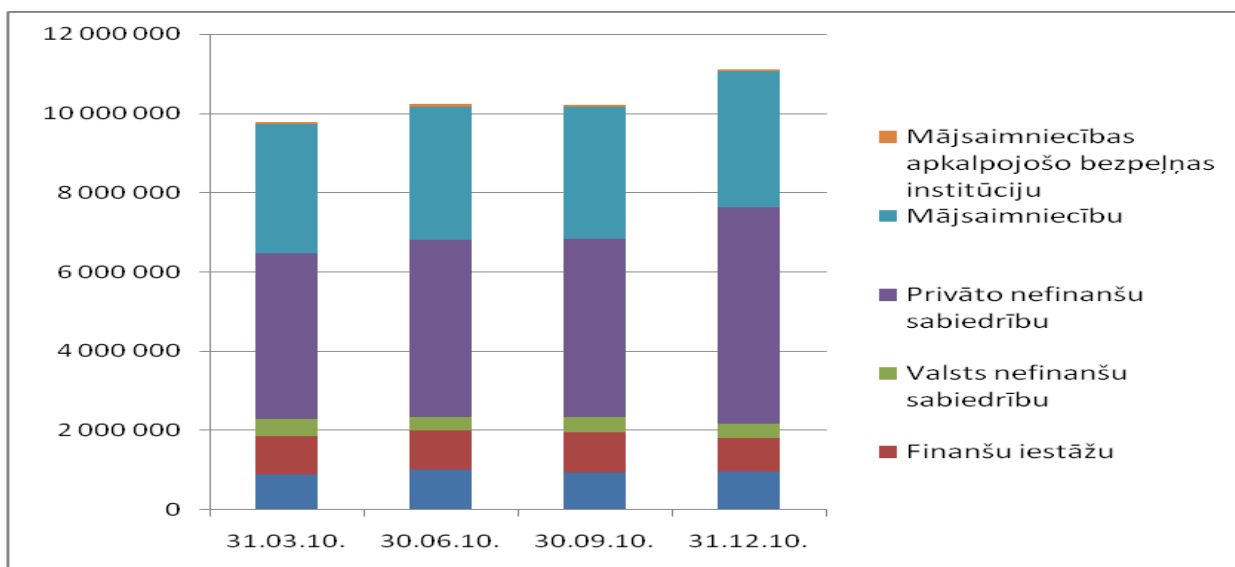
Balances posteņi	2010			
	31.03.10.	30.06.10.	30.09.10.	31.12.10.
	tūkst. latu			
Centrālo un vietējo valdību	903 608	1 024 543	953 291	956 795
Finanšu iestāžu	948 980	972 774	1 009 782	847 849
Valsts nefinanšu sabiedrību	441 639	350 709	373 234	359 948
Privāto nefinanšu sabiedrību	4 173 508	4 451 333	4 507 221	5 460 865
Mājsaimniecību	3 258 310	3 371 780	3 324 834	3 425 598
Mājsaimniecības apkalpojošo bezpeļņas institūciju	58 368	57 414	56 958	59 548
Kopā:	9 784 413	10 228 554	10 225 320	11 110 601

Lielākais piesaistīto nodokļu apjoms 2010.g. ir no privātajām nefinanšu sabiedrībām, par kurām sauc saimnieciskas vienības, kas ražo preces vai sniedz nefinanšu pakalpojumus ar nolūku gūt peļņu. [34]

Piesaistīto noguldījumu struktūru autors ir uzskatāmi atspoguļojis 2.2. attēlā, kurā redzams, ka lielākos piesaistītos naudas līdzekļu no noguldījumiem Latvijas komercbankas 2010.g. ir piesaistījušas no privātajām nefinanšu sabiedrībām, kas 2010.g 1.ceturk. sastādīja 4 173 508 tūkst. latu, un līdz gada beigām pakāpeniski pieauga līdz 5 460 865 tūkst. latu.

Latvijas komercbanku klientu noguldījumos apjoma ziņā lieli piesaistītie naudas līdzekļi ir arī mājsaimniecību noguldījumi, kas 2010.g.laikā arī ir palielinājušies no 3 258 310 tūkst. latu līdz pat 3 425 598 tūkst. latu. Savukārt daudz mazāki naudas līdzekļi klientu noguldījumos ir

piesaistīti no centrālajām un vietējām valdībām, finanšu iestādēm, valsts nefinanšu sabiedrībām, un vismazākie piesaistītie naudas līdzekļi Latvijas komercbanku klientu noguldījumos ir no mājsaimniecību apkalpojošajām bezpeļņa institūcijām, kas uzskatāmi ir parādīts 2.2.attēlā.

2.2. att. Latvijas komercbanku klientu noguldījumu struktūra 2010.g. [39]

Apskatot 2011.g. noguldījumu struktūru Latvijas komercbankās, kas ir parādīts 2.3.tabulā, var salīdzināt datus ar iepriekšējo 2010.g.

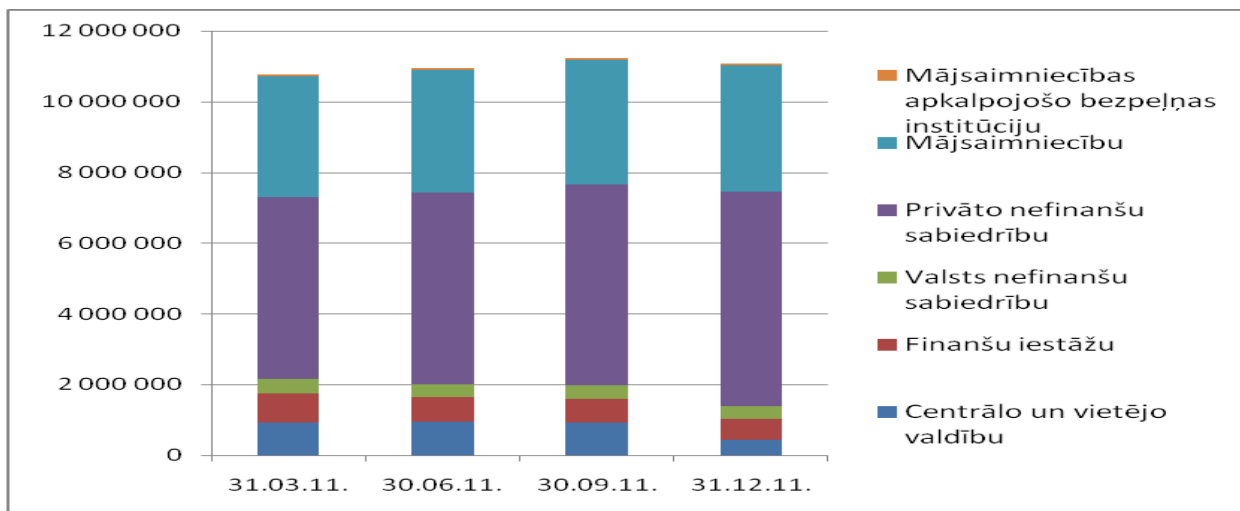
2.3.tabula

Latvijas komercbanku noguldījumi 2011.g [40]

Balances posteņi	2011			
	31.03.11.	30.06.11.	30.09.11.	31.12.11.
	tūkst. latu			
Centrālo un vietējo valdību	934 781	954 303	930 450	433 104
Finanšu iestāžu	814 116	687 197	663 901	582 902
Valsts nefinanšu sabiedrību	419 071	374 121	377 190	361 349
Privāto nefinanšu sabiedrību	5 141 000	5 416 103	5 683 855	6 068 358
Mājsaimniecību	3 397 947	3 450 616	3 531 486	3 571 357
Mājsaimniecības apkalpojošo bezpeļņas institūciju	62 578	58 435	54 239	54 381
Kopā:	10 769 495	10 940 776	11 241 121	11 071 450

Kā redzams 2.3.tabulā arī 2011.g. noguldījumu struktūra pēc piesaistīto noguldījumu apjoma ir līdzīga 2010.g datiem. Privāto nefinanšu sabiedrību piesaistītie noguldījumi gada laikā atkal palielinās no 5 141 000 tūkst. latiem līdz 2011.gada beigās ir sasnieguši 6 068 358 tūkst. latu.

Uzskatāmi autors naudas līdzekļu struktūru 2011.gadā ir parādījis 2.3.attēlā, kurā redzams, ka piesaistīti naudas līdzekļi noguldījumos lielāko daļu sastāda arī privāto nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību noguldījumi. 2011.g.centrālo un vietējo valdību noguldījumi samazinās līdz 2011.g. ir sasnieguši 433 104 tūkst. latu, kad 2010.g.2.ceturk. bija sastādījuši 1 024 543 tūkst. latu. 2011.gadā ir samazinājušies arī finanšu iestāžu noguldījumu apjoms Latvijas komercbankās, ja 2010.g. finanšu iestāžu noguldījumi sastādīja 1 009 782 tūkst. latu, kad 2011.gadā finanšu iestāžu noguldījumi bija samazinājušies un 2011.gada 3.ceturk. sastādīja 582 902 tūkst. latu.

2.3.att. Latvijas komercbanku klientu noguldījumu struktūra 2011.g. [40]

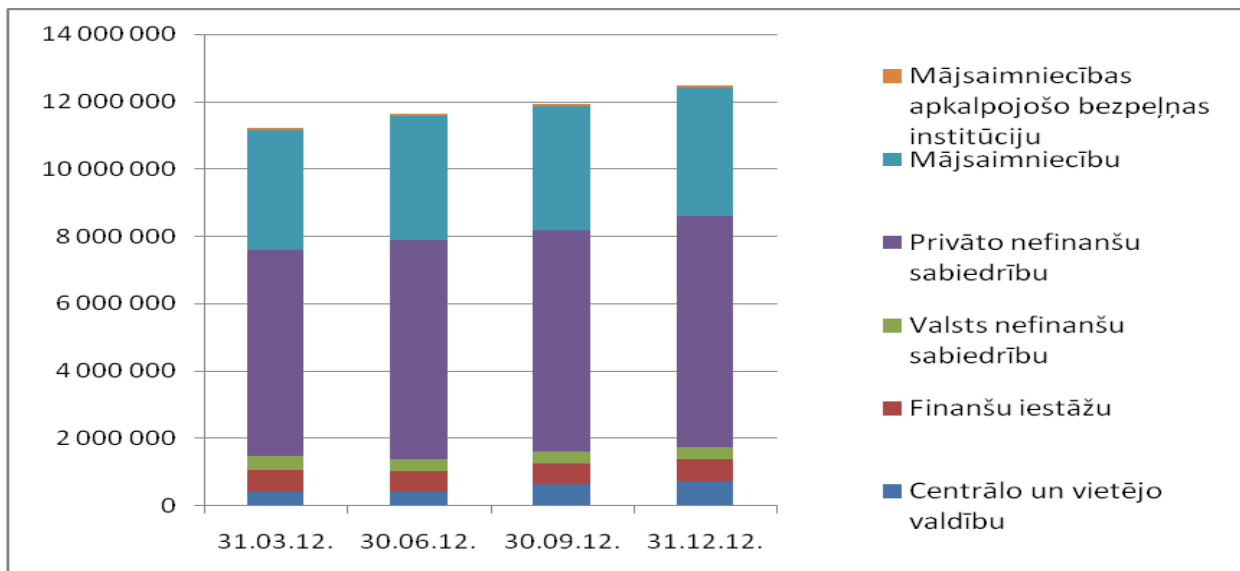
2012.g Latvijas komercbanku klientu noguldījumi atspoguļoti 2.4.tabulā. Salīdzinājumā ar 2011.gadu centrālo un vietējo valdību noguldījumi 2012.gada 4.cet. palielinājušies līdz 734 485 tūkst. latiem, arī finanšu iestāžu noguldījumi palielinājušies 2012.g. līdz 641 242 tūkst. latiem. Savukārt privāto nefinanšu sabiedrību noguldījumi 2012. sasnieguši jau 6 830 026 tūkst. latus.

2.4.tabula

Latvijas komercbanku noguldījumi 2012.g [41]

Balances posteņi	2012			
	31.03.12.	30.06.12.	30.09.12.	31.12.12.
	tūkst. latu			
Centrālo un vietējo valdību	423 702	427 825	636 833	734 485
Finanšu iestāžu	643 899	609 170	637 271	641 242
Valsts nefinanšu sabiedrību	406 075	362 871	336 507	385 504
Privāto nefinanšu sabiedrību	6 137 718	6 489 162	6 559 975	6 830 026
Mājsaimniecību	3 552 387	3 690 527	3 705 626	3 833 693
Mājsaimniecības apkalpojošo bezpeļņas institūciju	61 467	57 484	53 289	53 495
Kopā:	11 225 248	11 637 041	11 929 501	12 478 444

Autors 2012.g. Latvijas komercbanku noguldījumu struktūru uzskatāmi attēlojis 2.4. attēlā, kurā redzams, ka vēl joprojām privāto nefinanšu sabiedrību un mājsaimniecību noguldījumi sastāda lielāko noguldījumu daļu.

2.4.att. Latvijas komercbanku klientu noguldījumu struktūra 2012.g. [41]

2.5.tabulā autors uzrāda Latvijas komercbanku noguldījumus 2013.g.

2.5.tabula

Latvijas komercbanku noguldījumi 2013.g [42]

Balances posteņi	2013			
	31.03.13.	30.06.13.	30.09.13.	31.12.13.
	tūkst. latu			
Centrālo un vietējo valdību	792 578	833 526	888 420	799 646
Finanšu iestāžu	682 034	596 700	560 876	541 963
Valsts nefinanšu sabiedrību	381 010	399 537	318 154	402 175
Privāto nefinanšu sabiedrību	6 950 075	6 922 924	7 049 153	7 464 168
Mājsaimniecību	3 944 187	4 023 862	4 090 663	4 444 359
Mājsaimniecības apkalpojošo bezpeļņas institūciju	54 166	55 300	54 793	57 718
Kopā:	12 804 051	12 831 849	12 962 058	13 710 028

Pēc 2.5.tabulas datiem 2013.g. centrālo un vietējo valdību noguldījumi sasniedza 799 646 tūkst. latus, bet 2010.gadā tie bija 903 608 tūkst. latu, kas nozīmē, ka apskatītajā laika periodā, tie ir samazinājušies. Finanšu iestāžu noguldījumi 2010.g. bija 948 980 tūkst. latu, bet 2013.g. samazinājušies līdz 541 963 tūkst. latu, kas arī ir samazinājušies.

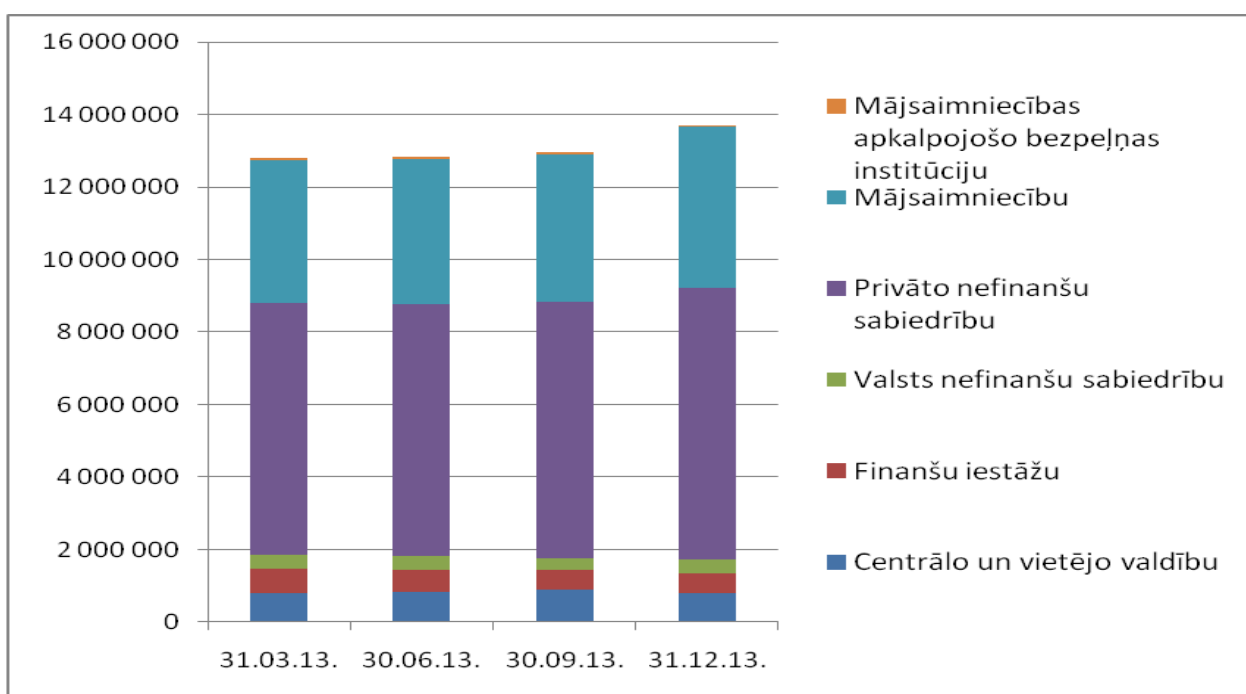
Valsts nefinanšu sabiedrību noguldījumi 2010.g bija 441 639 tūkst. latu, 2013.g. savukārt 2013.g. - 402 175 tūkst. latu.

Privāto nefinanšu sabiedrību noguldījumi 2010.g. 1.cet. bija 4 173 508 tūkst. latu, bet 2013.g. pieauga līdz 7 464 168 tūkst. latu.

Savukārt mājsaimniecību noguldījumi 2010.g.1.cet. bija 58 368 tūkst. latu, bet 2013.g. pieauga pat līdz 4 444 359 tūkst. latu.

Mājsaimniecības apkalpojošo bezpeļņas institūciju noguldījumi Latvijas komercbankās 2010.g.1.cet. sasniedz 58 368 tūkst. latu, bet 2013.g. 57 718 tūkst. latu, kas salīdzinājumā ar citu iestāžu noguldījumiem ir mazs naudas līdzekļu daudzums.

2.5. attēlā autors parāda Latvijas komercbanku noguldījumus struktūru 2013.gadā, kas uzrāda, ka noguldījumu vislielākais īpatsvars ir no privāto nefinanšu sabiedrību un no mājsaimniecību noguldījumiem, tāpat kā iepriekšējos apskatītajos gados.

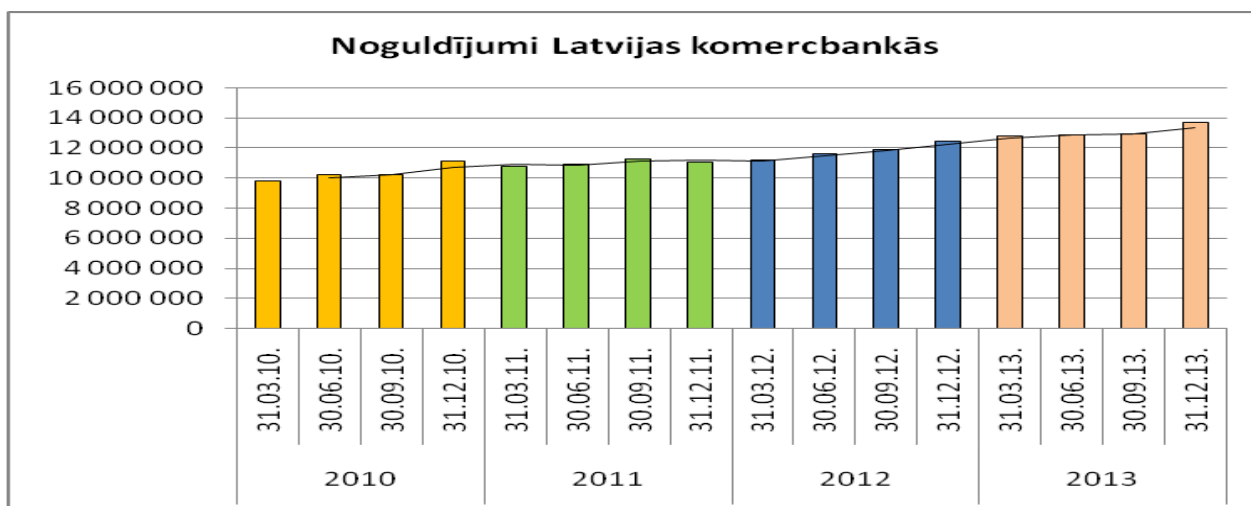

2.5. att. Latvijas komercbanku klientu noguldījumu struktūra 2013.g. [42]

Darba turpinājumā autors 2.6. attēlā uzrāda Latvijas komercbanku piesaistīto naudas līdzekļu apjoma izmaiņas no 2010.g – 2013.g.

Kā redzams, 2.6.attēlā, tad piesaistīto noguldījumu apjoms apskatītajā laika periodā pakāpeniski ir palielinājās. Kā jau autors minēja, vislielākais noguldījumu apjoma pieaugums bija vērojams mājsaimniecību un privāto nefinanšu sabiedrību noguldījumos 2013.g. Pārējo iestāžu noguldījumu lielums bija mazāks naudas apjoma ziņā nekā mājsaimniecību un privāto nefinanšu

sabiedrību naudas līdzekļu pieaugums Latvijas komercbankās. Kopējais piesaistīto naudas līdzekļu īpatsvars noguldījumu veidā no 2010.g. – 2013.g. pieauga, kā tas redzams 2.6.attēlā.

2.6.att. Noguldījumu dinamika Latvijas komercbankās no 2010.g – 2013.g. [43]

2.3. Komercbanku vērtspapīru emisija

Nodaļā autors apskatīs Latvijas komercbanku vērtspapīru emisiju no 2010.g. – 2013.g., kā arī izpētīs, kuras komercbankas ir emitējušās vērtspapīrus apskatītajā periodā.

2.6.tabulā autors parāda Latvijas komercbanku vērtspapīru emisiju pa gadiem un ceturkšņiem.

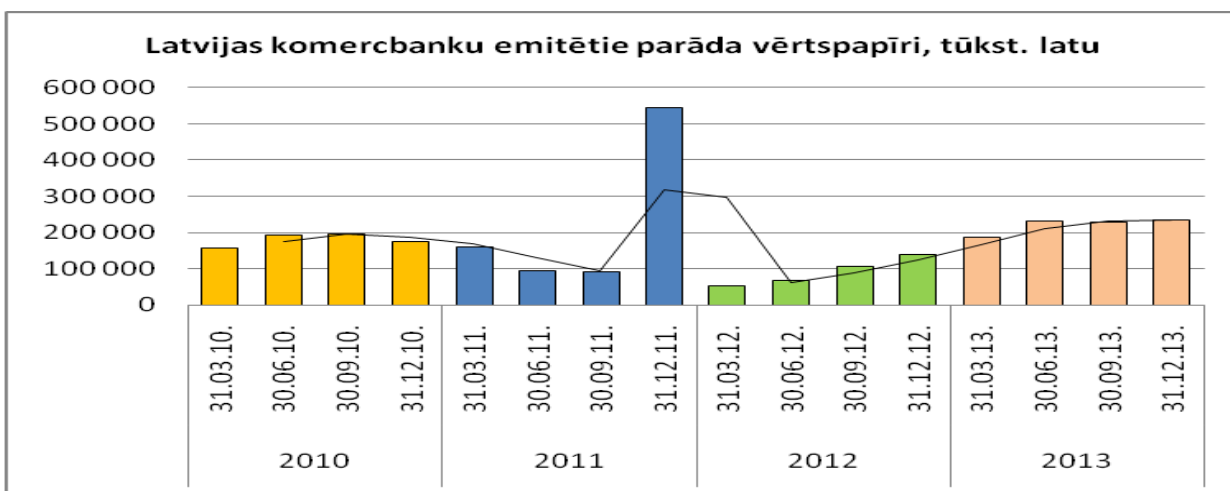
2.6.tabula

Latvijas komercbanku vērtspapīru emisija no 2010.g. – 2013.g. [43]

Periods	2010	2011	2012	2013
	tūkst. latu			
31.03.	157 815	161 154	52 765	187 784
30.06.	192 217	95 178	68 449	232 217
30.09.	196 194	91 838	107 033	230 130
31.12.	175 890	542 996	139 571	234 599

2.6.tabulā redzams, ka Latvijas komercbankas piesaista resursus no vērtspapīru emisijas. Apskatītajā gadu periodā redzams, ka 2010.g., 2012.g., un 2013.g. pēdējā periodā naudas līdzekļi ir pakāpeniski palielinājušies no Latvijas komercbanku vērtspapīru emisijas, bet 2011.g. 2. un 3. periodā samazinājušies salīdzinājumā ar pirmo periodu, bet pēdējā ceturksnī palielinājušies.

2.7. attēlā autors uzskatāmi parāda naudas līdzekļu apjomu no Latvijas komercbanku vērtspapīru emisijas.

2.7. att. Latvijas komercbanku emitēto parāda vērtspapīru dinamika 2010.g. – 2013.g. [43]

Kā redzams, 2.7. attēlā, no 2010.g. 2.cet. – 2011.g. 3.cet. naudas līdzekļu piesaiste no vērtspapīru emisijas samazinājās, bet 2011.gada 4.cet. strauji pieauga, bet sākot no 2012.g. 1. cet. strauji samazinājās līdz atkal pakāpeniski pieaug līdz 2013.g. 4. cet.

Darba turpinājumā autors apskatīs parāda vērtspapīru emisiju Latvijas komercbankās no 2010.g. – 2013.g. Lai emitētu parāda vērtspapīrus ir jābūt emisijas prospektam, kurā tiek iekļauta informācija par parāda vērtspapīru emisiju, atbildīgajām personām, riska faktoriem, kas saistīti ar emitentu un vērtspapīru emisijai paredzēto vērtspapīri veidu. Protams, iekļaut informācija par piedāvātajiem vērtspapīriem, kurā tiek iekļauta emisijas apjoms, emisijas valūta, nominālvērtība, procentu gada likmes un to izmaksu noteikumi, kā arī par parādu vērtspapīru dzēšanas noteikumiem. Emisijas proespektā tiek iekļauta arī informācija par emitentu, kā piemēram, emitenta nosaukumu, reģistrācijas vietu un numuru, emitenta vēsturi un tā attīstību, uzņēmējdarbības apskatu, un galvenās emitenta darbības jomas.

Darba turpinājumā autors apskatīs AS ABLV Bank 2013. gada 30. aprīlī izdoto trešo obligāciju piedāvājuma pamatprospektu, un 2011.g. izdoto par maksātnespējīgo pasludināto AS Latvijas Krājbankas emisijas prospektu. AS ABLV Bank emisijas prospektā iekļāvusi obligāciju emisija termiņā no 1 – 10 gadiem 200 milj latu vērtībā. 2013. gada 8. martā notika akcionāru sapulce, kurā tika pieņemts lēmums par obligāciju emisiju saskaņā ar kuru līdz 01.05.2014. ir paredzēts izteikt publisko piedāvājumu, emitēt un iekļaut regulētajā tirgū ABLV Bank emitētās obligācijas ar kopējo apjomu līdz 200 miljoni latu apmērā. Obligāciju apjomu var emitēt vienā vai sadalīt vairākās emisijās, ievērojot nosacījumu, ka katras atsevišķas emisijas dzēšanas termiņš nepārsniedz 10 (desmit) gadus no attiecīgās emisijas brīža. Emisijas prospektā norādīta arī tāda informācija, ka katras obligāciju emisijas sērijas mērķis tiks norādīts galīgajos noteikumos. [36]

Savukārt AS Latvijas Krājbankas 2011.g. prospektā iekļauta informācija, ka komercbanka emitēs 10 miljonus parasto akciju ar nomināla vērtību 1 LVL, tas nozīmē, ka emisijas kopējais apjoms ir 10 miljoni latu, ar publisko piedāvājumu beigu datumu 2011.g. 30. oktobrī. Publiskā piedāvājuma mērķis ir piesaistīt papildu līdzekļus Latvijas Krājbankas darbības attīstībai. Jāpiebilst, ka vērtspapīru prospektā, tāpat kā obligāciju prospektā ABLV Bank, bija iekļauti emitenta riski. AS Latvijas Krājbankas emisijas prospektā iekļauta informācija, ka emitentu apdraud virkne finanšu risku – galvenokārt, kredītrisks, tirgus risks, likviditātes risks, kā arī citi riski, tajā skaitā juridiskais un reputācijas risks, un, ka banka ir izstrādājusi sistēmu galveno finanšu risku identificēšanai, uzraudzīšanai un vadīšanai.

Emitējot parāda vērtspapīrus Latvijas komercbankas piesaista līdzekļus uz tādu termiņu, kāds ir norādīts emisijas prospektā, kā arī uz tādiem noteikumiem, kādi ir iekļauti emisijas prospektā. [37]

2.4. Nākamo periodu ienākumu un uzkrāto izdevumu veidošana

Šajā nodaļā autors apskatīs nākamo periodu ienākumu un uzkrāto izdevumu veidošanu Latvijas komercbankās no 2010.g. – 2013.g. Nākamo periodu un uzkrāto izdevumu veidošanās ir saistīta ar ienākumiem, kuri attiecas uz nākamajiem periodiem, bet saņemti līdz pārskata perioda beigām un uzkrātajiem izdevumiem, kas ir pārskata un iepriekšējos periodos uzkrātie, bet vēl nesamaksātie procenti un citi izdevumi.

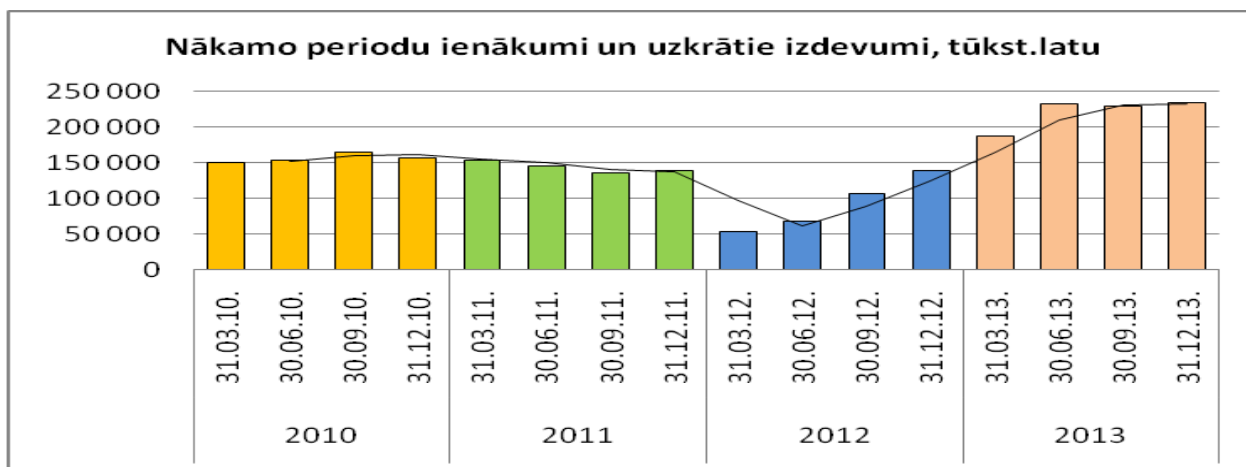
Tātad komercbankas, zinot, ka ir naudas līdzekļi ienākuši bankas kontā, tos var plānot, kādam mērķim tos novirzīt. Savukārt uzkrātie izdevumi attiecas uz aprēķinātajiem izdevumiem, kuri vēl nav samaksāti, tas nozīmē, ka komercbanka ir informēta par saviem naudas līdzekļiem, kurus vajadzēs atdot, tāpēc arī to var ņemt vērā, kad bankas darbinieki plāno bankas darbību. Kā redzams 2.7.tabulā, Latvijas komercbankās apskatītajā laika periodā kopumā 2013.g. bija naudas līdzekļu visvairāk nākamo periodu ienākumiem un uzkrātajiem izdevumiem. Sākot no 2013.gada 2. cet. nākamo periodu ienākumi un uzkrātie izdevumi pārsniedza 230 000 tūkst. latu.

Savukārt vismazāk nākamo periodu ienākumiem un uzkrātajiem izdevumiem naudas līdzekļu tika izveidots 2012.g. 1.cet., kad tie bija 52 765 tūkst. latu, bet 2012.g. 2.cet. 68 449 tūkst. latu. Pārējos apskatītajos periodos naudas līdzekļu apjoms krasi nemainījās.

Latvijas komercbanku nākamo periodu ienākumi un uzkrātie izdevumi no 2010.g. – 2013.g. [43]

Periods	2010	2011	2012	2013
	tūkst. latu			
31.03.	151 041	152 941	52 765	187 784
30.06.	152 834	145 416	68 449	232 217
30.09.	165 281	135 474	107 033	230 130
31.12.	157 430	139 560	139 571	234 599

Turpinājumā 2.8.attēlā autors uzskatāmi parāda Latvijas komercbanku nākamo periodu ienākumu un uzkrāto izdevumu izmaiņas no 2010.g. – 2013.g.

2.8.att. Latvijas komercbanku nākamo periodu ienākumi un uzkrātie izdevumu dinamika no 2010.g. – 2013.g. [43]

Kā jau autors mināja, 2.8.attēlā redzams, ka 2010.g. un 2011.g. nākamo periodu ienākumu un uzkrāto izdevumu naudas līdzekļi strauji nemainās, savukārt sākot ar 2012.g. sākumu, strauji nokrīt pēc tam pieaugot līdz 2013.g., augstāk nekā 2010.g. un 2011.g.

2.5. Komercbanku uzkrājumu sastādīšana parādiem un saistībām

Nodaļā autors apskatīs Latvijas komercbanku uzkrājumus parādiem un saistībām, kā arī atspoguļos grafiski to izmaiņas pa gadiem un ceturkšņiem.

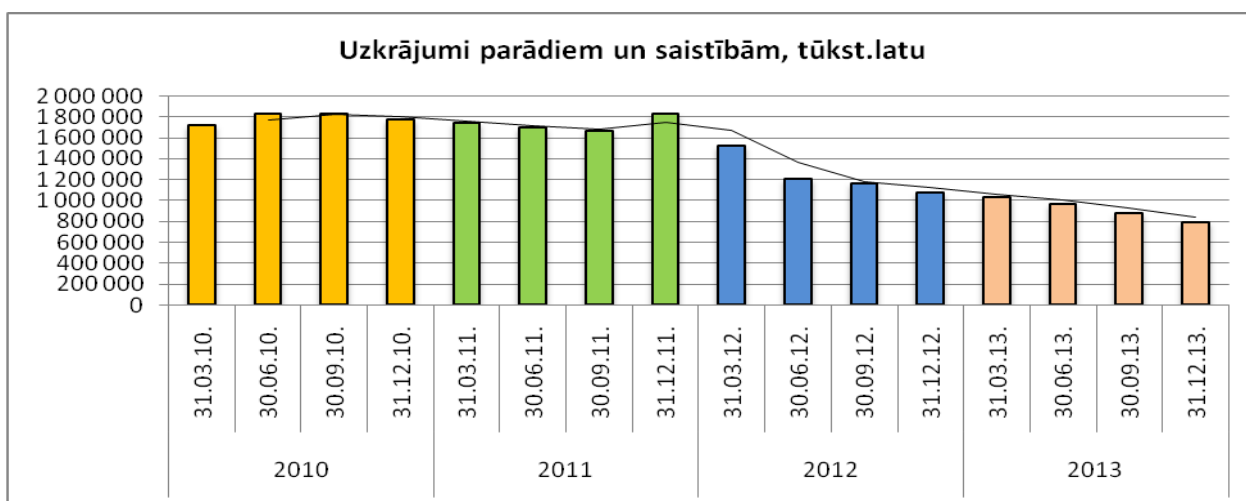
2.8. tabulā autors atspoguļo apjomu parādiem un saistībām Latvijas komercbankās no 2010. – 2013.g.

Līdz pat 2013.gadam apskatītajā periodā uzkrājumi parādiem un saistībām nav mazāki par 1 000 000 tūkst. latu.

Latvijas komercbanku uzkrājumi parādiem un saistībām no 2010.g. – 2013.g. [43]

Periodi	2010	2011	2012	2013
	tūkst. latu			
31.03.	1 717 022	1 744 621	1 525 589	1 036 327
30.06.	1 826 957	1 693 724	1 203 517	967 451
30.09.	1 828 317	1 665 836	1 163 111	876 832
31.12.	1 775 118	1 825 726	1 074 003	795 965

Toties 2013.g. uzkrājumi parādiem un saistībām ir samazinājušies, ko autors uzskatāmi parāda 2.9.attēlā.

2.9.att. Latvijas komercbanku uzkrājumi parādiem un saistībām no 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu) [43]

Kā redzams, 2.9.attēlā gan 2010.g., gan 2011.g. uzkrājumi parādiem un saistībām Latvijas komercbankās uzskatāmi nemainās, toties sākot ar 2012.gadu komercbanku uzkrājumi samazinās, tendence samazināties turpinājās līdz pat 2013.g. beigām.

3. LATVIJAS KOMERCBANKU PASĪVO OPERĀCIJU FAKTORU IETEKME BANKU STABILITĀTĒ

3.1. Piesaistītā kapitāla izmaksas

Piesaistītā kapitāla izmaksas, komercbankām ir procentu maksājumi, kādus bankas piedāvā saviem klientiem, lai piesaistītu komercbankas resursus, kā arī procentu maksājumi, kuri jāmaksā citām bankām, starpbanku kredīta gadījumā.

Procentu likmju lielums noguldījumiem, kurus banka piedāvā saviem klientiem ir veidots tā, lai banka varētu nodrošināt sev vēlamo fondu apmēru ar vispiemērotākajiem izdevumiem.

Kā jau autors minēja 1. nodaļā, komercbanka var iegādāties sev nepieciešamos resursus starpbanku tirgū. Tādā veidā komercbankas kā kreditori izvieto savus līdzekļus citās komercbankās, par to saņemot procentu ieņēmumus, protams, komercbankai, kura būs iegādājusies šos resursus, maksājami procenti būs kā atlīdzība par to, ka komercbanka var izmantot citas bankas resursus. Šie procenti būs komercbankas izmaksas par citas bankas resursu izmantošanu.

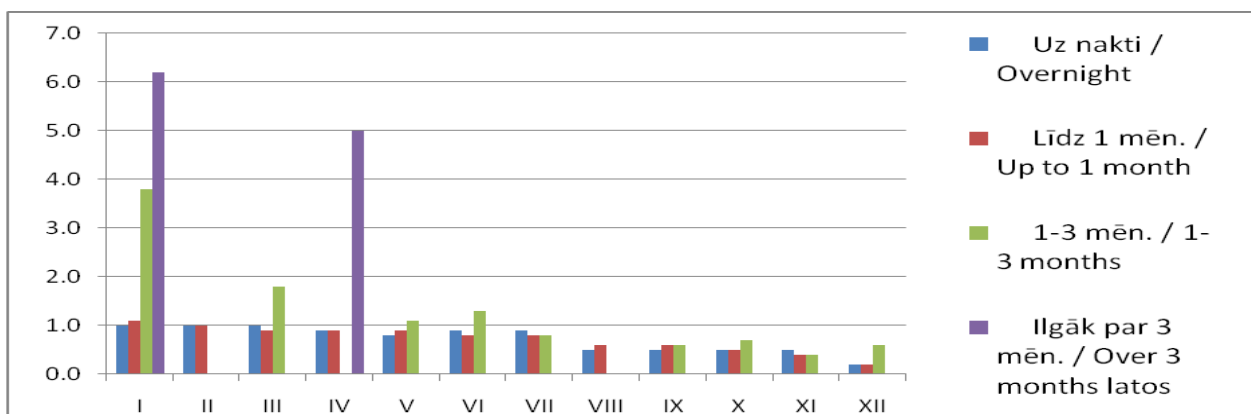
Starpbanku kredītiem kredītprocentu likme ir vienošanās rezultāts starp kredīta devēju un kredīta ņēmēju, tomēr nosakot likmi, banka vadās galvenokārt no likmēm starpbanku tirgū, protams, pieļaujot zināmas svārstības, kuras ir atkarīgas no katras konkrētās situācijas, piemēram, vai bankai ir nepieciešami papildus piesaistīt resursus, vai tai ir resursu pārpalikums. [13, 86]

Darba turpinājumā autors apskatīs vidējās svērtās starpbanku kredītu procentu likmes Latvijā latos no 2010.g – 2013.g. Starpbanku kredītu procentu likmes tiks apskatītas pa šādiem termiņiem – starpbanku kredītu procentu likmes, kuri izsniegti uz nakti, līdz 1 mēnesim, no 1 – 3 mēnešiem, kā arī ilgāk par 3 mēnešiem. Vidējās svērtās procentu likmes no 2010. g. – 2013.g. ir pievienotas pielikumā Nr.6.

3.1. attēlā autors atspoguļo starpbanku kredītu procentu likmes pa mēnešiem. Redzams, ka gada laikā viszemākās procentu likmes starpbanku tirgū ir uz nakti un līdz 1 mēnesim, tas izskaidrojams, ar īstermiņa resursu piesaisti – jo īsāks termiņš ir starpbanku kredītiem, jo mazāka procentu likme.

2010.g. redzams, ka Latvijas komercbankas aktīvi ir ņēmušas tieši starpbanku kredītus uz nakti un līdz 1 mēnesim, kas arī starpbanku kredītu tirgū ir vislētākais resursu piesaistes veids 2010.g. Starpbanku kredīti Latvijas komercbankām tiek ņemti arī pēc termiņa no 1 līdz 3 mēnešiem, redzams, ka pārsvarā no 1 līdz 3 mēnešiem ņemtajiem starpbanku kredītiem procentu

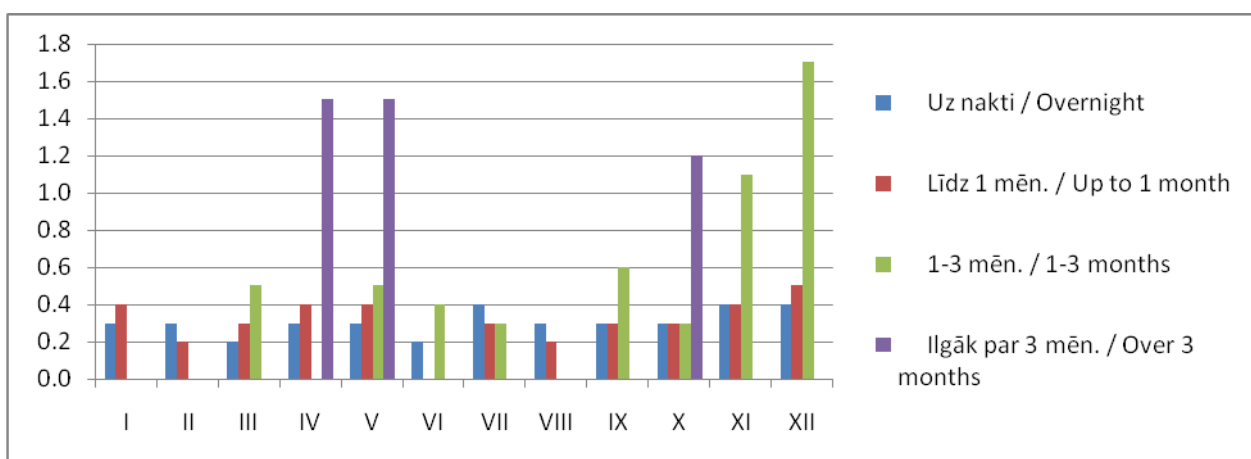
likme nav ievērojami augstāka nekā tā ir kredītiem, kuri ņemti uz nakti vai līdz 1 mēnesim, bet kā redzams, ir arī izņēmumi, kā piemēram 2010.g. janvāra mēnesī procentu likme sasniedza 3.8%, kad uz nakti kredītiem bija 1% un līdz 1 mēnesim – 1.1%.

3.1.att. Latvijas komercbanku latos izsniegto kredītu vidējās svērtās procentu likmes 2010.g. [37]

Savukārt termiņā, kas ilgāks par 3 mēnešiem Latvijas komercbankām nav pieprasītākais resursu piesaistes veids, jo 3.1.attēlā redzams, ka šāds kredīti tika piesaistīti tikai janvārī ar vidējām svērtajām procentu likmēm 6.2% un aprīlī ar 5%. Tas var būt izskaidrojams, ar to, ka ilgtermiņa starpbanku aizdevumi ir krietni lielākām procentu likmēm nekā īsāka termiņa starpbanku kredīti, jo aizdevējbankai var rasties situācija, kad resursi nepieciešami pašai, tāpēc ilgākam termiņam, pēc autors domām, ir lielāka procentu likme.

3.2. attēlā autors ir atspoguļojis procentu likmes starpbanku kredītiem, kurā redzams, ka likmes salīdzinājumā ar 2010.g. ir samazinājušās, kā ilgtermiņa, tā arī īstermiņa starpbanku kredītiem.

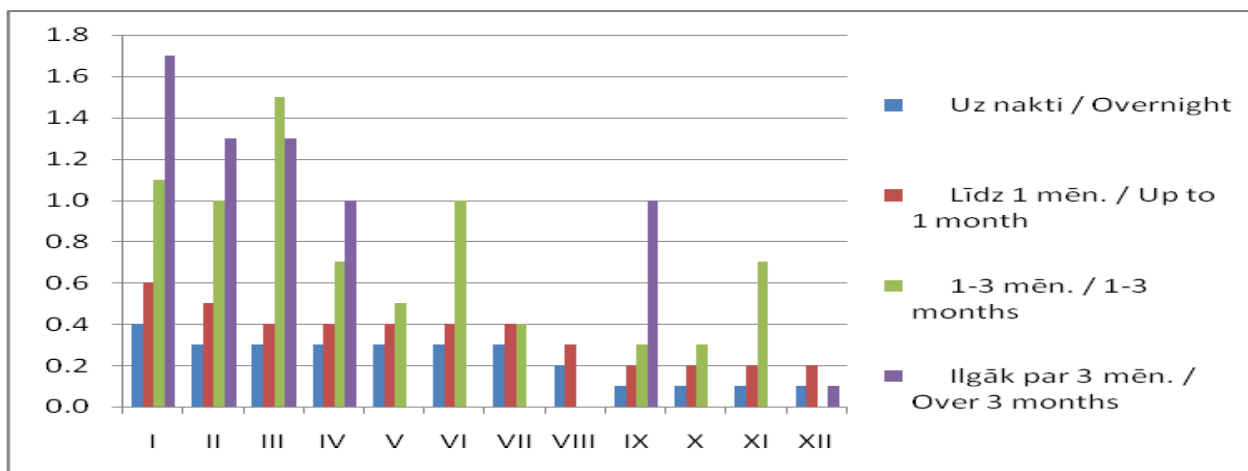

3.2.att. Latvijas komercbanku latos izsniegto kredītu vidējās svērtās procentu likmes 2011.g. [37]

Vispieprasītākais resursu piesaistei 2011.g. tāpat kā 2010.g. bija kredītiem uz nakti, kam sekoja kredīti līdz 1 mēnesim. Starpbanku kredīti termiņā ilgākā par 3 mēnešiem, bija

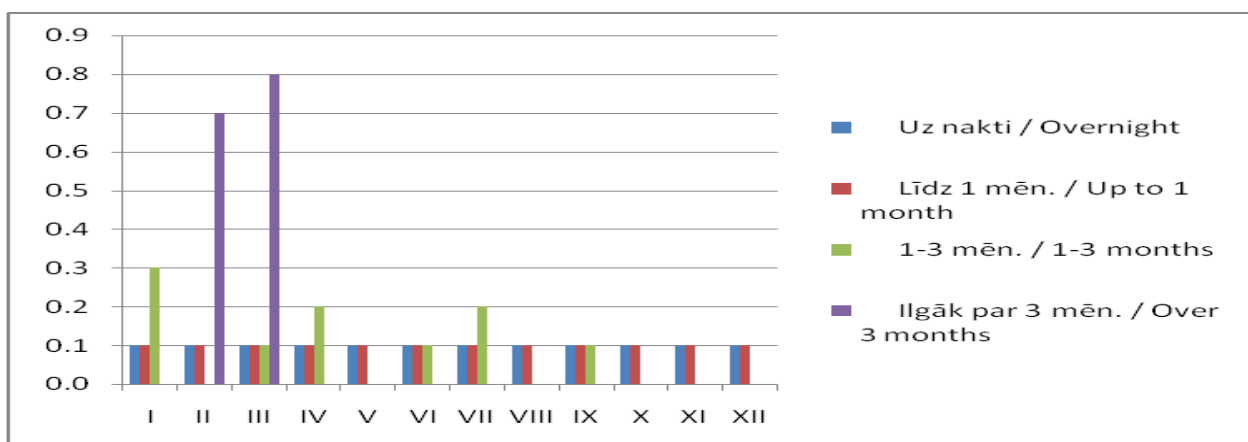
salīdzinājumā ar kredītiem uz nakti, līdz 1 mēnesim un no 1 līdz 3 mēnešiem 2011.g. nebija komercbanku aktuālākais resursu piesaistes veids, tāpat kā 2010.g.

3.3. attēlā autors atspoguļo starpbanku kredītus pa termiņiem 2012.g. Salīdzinājumā ar 2010.g. un 2011.g. ilgtermiņa starpbanku kredīti tiek ņemti biežāk, kaut gan ir arī mēneši, kuros nav ņemti konkrētie starpbanku aizņēmumi.

3.3.att. Latvijas komercbanku latos izsniegto kredītu vidējās svērtās procentu likmes 2012.g. [37]

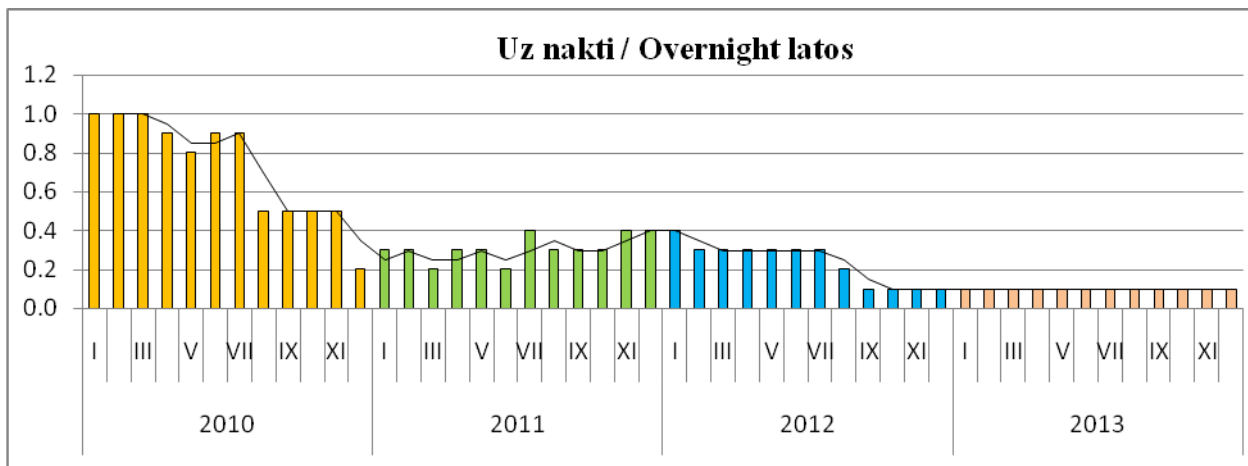
3.4. attēlā autors apskata starpbanku kredītus Latvijā 2013.g. Salīdzinājumā ar 2012.g. ilgtermiņa starpbanku kredīti ir tikai februārī un martā, arī termiņā no 1 līdz 3 mēnešiem starpbanku kredīti nav ņemti pa gandrīz visiem mēnešiem kā tas bija redzams 2012.g. attēlā. Savukārt kā jau visos iepriekšējos apskatītajos gados, starpbanku kredīti visa gada garumā ir bijuši termiņos uz nakti un līdz 1 mēnesim. Pēc autora domām 2013.g. starpbanku kredītu tirgus ir palicis mazāk aktīvs nekā 2011.g. un 2012.g.

3.4.att. Latvijas komercbanku latos izsniegto kredītu vidējās svērtās procentu likmes 2013.g. [37]

Darba turpinājumā autors apskatīs starpbanku kredītu vidējo svērto procentu likmju izmaiņas pa mēnešiem gadu laikā turpmākajos attēlos, kas tika autoram izveidoti pamatojoties uz

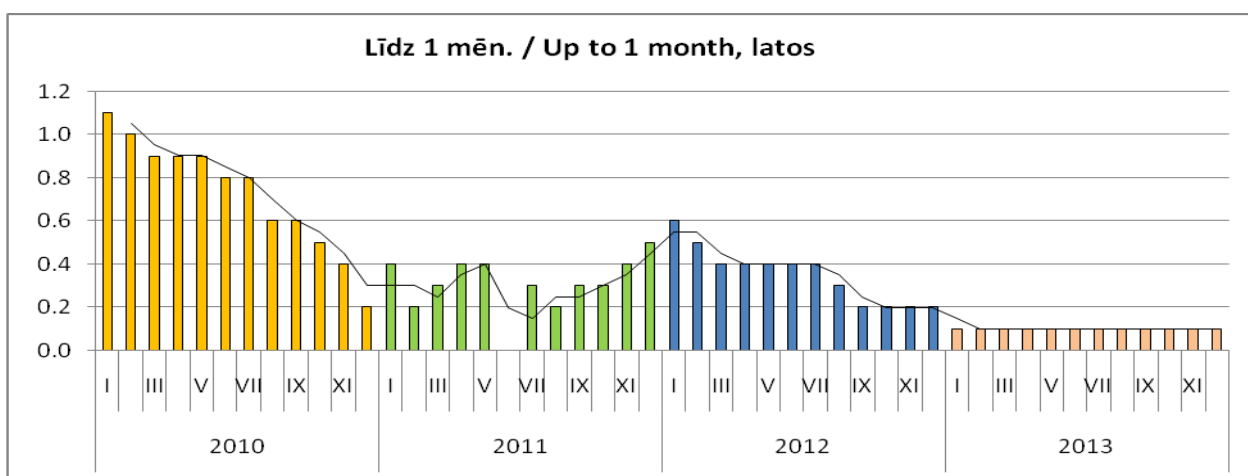
pielikuma Nr.6 tabulas datiem. Vispirms autors apskatīs vispieprasītāko no starpbanku kredītiem – kredītu termiņā uz nakti, ko autors atspoguļo 3.5.attēlā.

3.5.att. Latvijas komercbanku starpbanku kredītu vidējo svērto procenta likmju dinamika termiņā uz nakti no 2010.g. – 2013.g. [37]

3.5. attēlā redzams, ka 2010.g. starpbanku kredīts izsniegts uz nakti sasniedz 1%, bet jau sākot ar 2010.g. aprīli sāka samazināties. 2011.g. starpbanku kredīti tika izsniegti robežās no 0,2% - 0,4%. Savukārt 2012.g. starpbanku kredītu likmes termiņā uz nakti janvārī – 0,3%, un no februāra līdz pat septembrim – 0,2% un līdz gada beigām – 0,1%. Bet 2013.g. starpbanku kredītiem termiņā uz nakti visa gada garumā palika nemainīga likme – 0,1%.

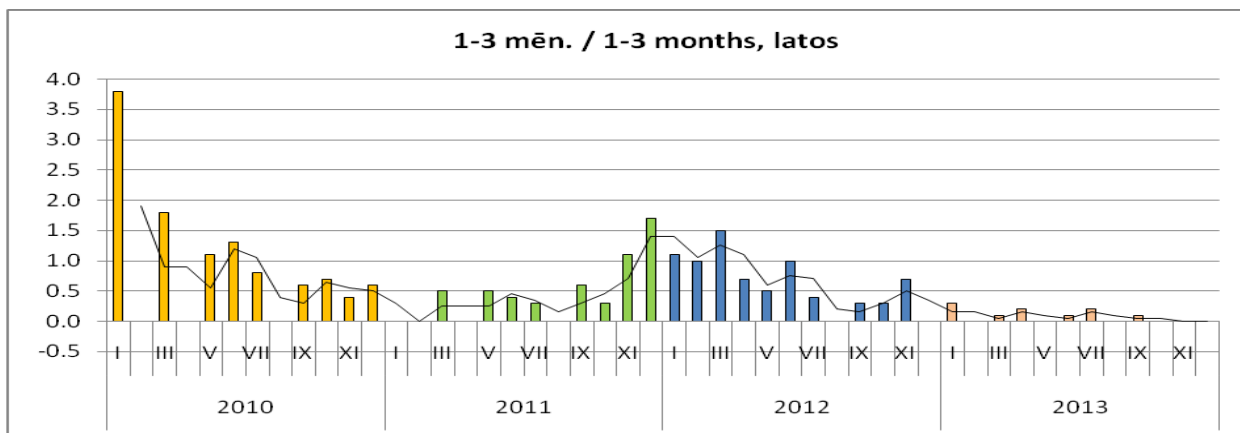
Starpbanku kredīti termiņā līdz vienam mēnesim ir ar lielāku procentu likmi, ko autors ir parādījis 3.6.attēlā. 2010.g. starpbanku kredīti komercbankām ir izmaksājuši 1,1%, kas līdz gada beigām samazinājās līdz 0,2%.

3.6.att. Latvijas komercbanku starpbanku kredītu vidējo svērto procenta likmju dinamika termiņā līdz 1 mēnesim izsniegta latos no 2010.g. – 2013.g. [37]

2011.g. procentu likmes starpbanku kredītiem termiņā līdz 1 mēnesim svārstījās no 0,2% - 0,5%, bet 2012.g. sākumā procentu likme bija 0,6%, bet gada laikā samazinājās līdz 0,2%. Savukārt 2013.g. procentu likme starpbanku kredītiem bija nemainīga un tāda pati kā kredītiem uz nakti – 0,1%.

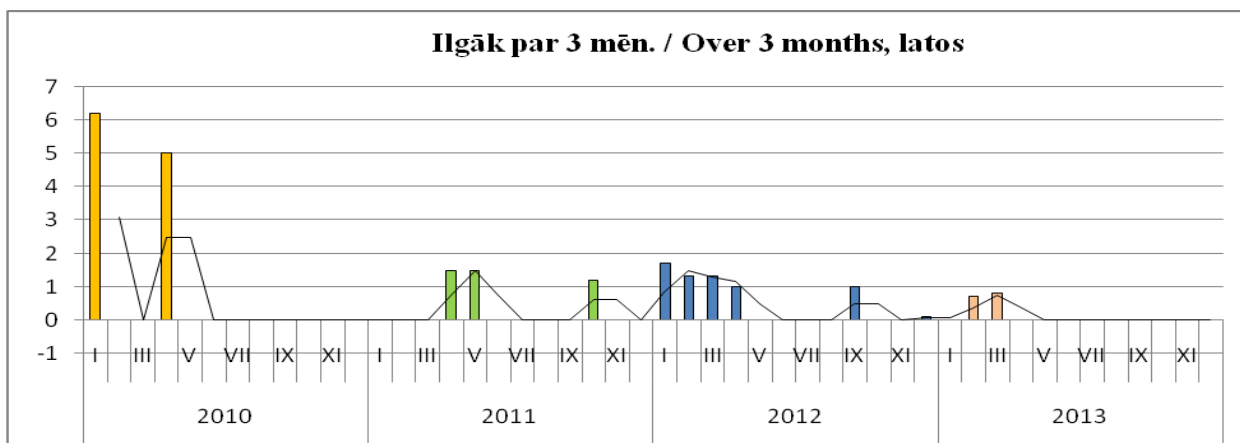
Starpbanku kredīti no 1 – 3 mēnešiem ir atspoguļots 3.7.attēlā, kur uzskatāmi redzams, ka ir mēneši, kad šādi kredīti netiek izsniegti vai nu dēļ pieprasījuma trūkuma, vai piedāvājuma neesamības.

3.7.att. Latvijas komercbanku starpbanku kredītu vidējo svērto procenta likmju dinamika termiņā 1 – 3 mēnešiem izsniegta latos no 2010.g. – 2013.g. [37]

Kā redzams 3.7.attēlā, procentu likme 2010.g. janvārī bija sasiegunsi 3,8%, bet gada laikā likme samazinājās līdz novembrī sasniedza mazāko likmi 2010.g. – 0,4%. Apskatot 2011.g. likmes pa mēnešiem nepārtraukti mainījās, bet pienākot gada beigām palielinājās līdz 1,1%. 2012.g. likmes arī ir bijušas mainīgas. Gada sākumā tās svārstījās ap 1%, bet gada otrajā pusē svārstījās no 0,4% - 0,7%. Savukārt 2013.g. janvārī vidējā procentu likme bija 0,1%, bet gada laikā likme svārstījās no 0,1 - 0,2%.

Starpbanku kredītu procentu likmes termiņā no 2010.g. – 2013.g. autors ir atspoguļojis 3.8.attēlā.

3.8.att. Latvijas komercbanku starpbanku kredītu vidējo svērto procenta likmju dinamika termiņā ilgāk par 3 mēnešiem izsniegta latos no 2010.g. – 2013.g. [37]

3.8.attēls parāda, ka starpbanku kredīti nav ļoti bieži starpbanku kredītu tirgū. 2010.g. starpbanku kredītiem, kuri ilgāki par 3 mēnešiem bija 6,2% un 5%, 2011.g. procentu likmes bija no 1,2% - 2%, 2012.g. no 1% - 1,7%, bet decembrī sasniedza 0,1%, bet 2013.g. 0,7% - 0,8%.

Komercbankas var piesaistīt resursus arī ar repo darījumiem. Procentu likmes repo darījumiem parasti ir nelielas, bet tie tiek nodrošināti ar augstas kvalitātes ķīlu.

Kā papildus resursu iegūšanas veids komercbankām kalpo arī tehniskā lombarda kredīts, kad komercbanka var aizņemties noteiktu naudas summu no Latvijas Bankas, kura jāatdod līdz dienas beigām. Par šādu overdrafta veidu, protams, ja nauda ir atmaksāta līdz dienas beigām, komercbankai nav jāmaksā nekādi procentu maksājumi Latvijas Bankai. Šī ir iespēja komercbankām paņemt līdzekļus, kuri nerada nekādus izdevumus, tāpēc komercbankas pastāvīgi izmanto šāda veida operācijas pat vairākas reizes dienā. Šis attiecas tikai uz tehniskā lombarda kredītu, bet par jebkuru citu lombarda kredītu (pieprasījuma lombarda kredītu, lombarda kredītu – overdraftu, automātiskais overdrafts) ir jāmaksā procentu izdevumi Latvijas Bankai par resursu izmantošanu pēc šādām likmēm:

1. 5% gadā par pirmajām 10 dienām pēdējo 10 kalendāro dienu laikā;
2. 6% gadā no 11. Līdz 20. Dienai pēdējo 30 kalendāro dienu laikā;
3. 7% gadā, sākot no 21. dienas.

Savukārt emitētajām obligācijām ir iepriekš fiksēta procentu likme. Obligāciju procentu likme var būt noteikta uz visu termiņu vienāda vai mainīga, piemēram, palielināties. Komercbanka var plānot šos izdevumus, jo iepriekš ir zināma procentu likme.

Emitēto noguldījumu sertifikātu procentu likmes lielums ir atkarīgs no noguldījuma lieluma un termiņa. Naudas līdzekļus var izņemt pirms termiņa beigām, bet procentu maksājumi par noguldījumu sertifikātiem tiek samazināti. Šāda veidā komercbanka nevar precīzi noteikt ne savas izmaksas, ne arī ienākošo resursu apjomu, jo naudu var izņemt pirms termiņa un komercbankas izdevumi līdz ar to samazinās. Komercbankai šajā gadījumā ir nenoteiktība, uz naudas līdzekļu plūsma ir grūti prognozējama. [13, 89]

Svarīga nozīme banku konkurencē par resursu piesaisti ir procentu likmēm, banka dažādiem noguldījumiem maksā dažādus procentus.

Katra banka noguldījumu procentu lielumu nosaka pastāvīgi, ņemot vērā arī to, klientu aktivitāti. Procentu likmju lielums ir atkarīgs no, piemēram, noguldījuma apjoma, valūtas un termiņa.

Ja bankā tiek novērots lielāks pieprasījums pēc kredītiem, un izanalizējot klientu kredībspēju, banka paredz ar kredītu izsniegšanu palielināt savus ienākumus, tad komercbanka var palielināt piedāvājuma likmi klientu noguldījumiem, kas ir lielāka nekā konkurējošajām komercbankām, lai piesaistītu papildus resursus, kurus izmantotu kredītu izsniegšanai, tādā veidā iegūstot papildus ienākumus.

Procentu likmes lielumu un to maksāšanas kārtību nosaka līgumā, kredītiestādei ar klientu savstarpēji vienojoties. Piemēram, termiņnoguldījumiem, ja līgumā nav noteikts citādi, tad par procentu aprēķināšanas laika posmu tiek pieņemts izsniegtā noguldījuma kalendāro dienu skaits. Šo aprēķinu pamatā ir gads, kurā nosacīti ir 360 dienas. Procenti maksājami katru gadu 31. decembrī un pilnīgi atmaksājot noguldījumu. [13, 91]

Svarīgākais faktors termiņnoguldījuma procentu likmes noteikšanai ir termiņš, uz kādu līdzekļi tiek izvietoti, jo ilgāks ir noguldījuma termiņš, jo lielāki procenti. Būtiska nozīme ir ienākuma izmaksas biežumam – jo retākas ir izmaksas, jo augstāka procentu likme.

Autors uzskata, ka, jo banka spēj ilgstošāk noturēt piesaistītos klientu resursus, jo stabilāka tā ir. Liela nozīme ir arī procentu likmju svārstībām. Jau iepriekš zināmas izmaksas par piesaistītajiem resursiem komercbanka var plānot. Dažādu resursu avotu izmaksas iespaido resursu avotu izvēli bankām. Komercbankas izvēlēsies vispirms piesaistīt resursu avotus, kuri būs lētāki, t.i., par kuriem būs jāmaksā mazāki procenti. Plānojot piesaistīto resursu izdevumus, banka palielina savu stabilitāti, jo jau iepriekš ir izplānojusi resursu avotu izdevīgumu, lai neciestu zaudējumus.

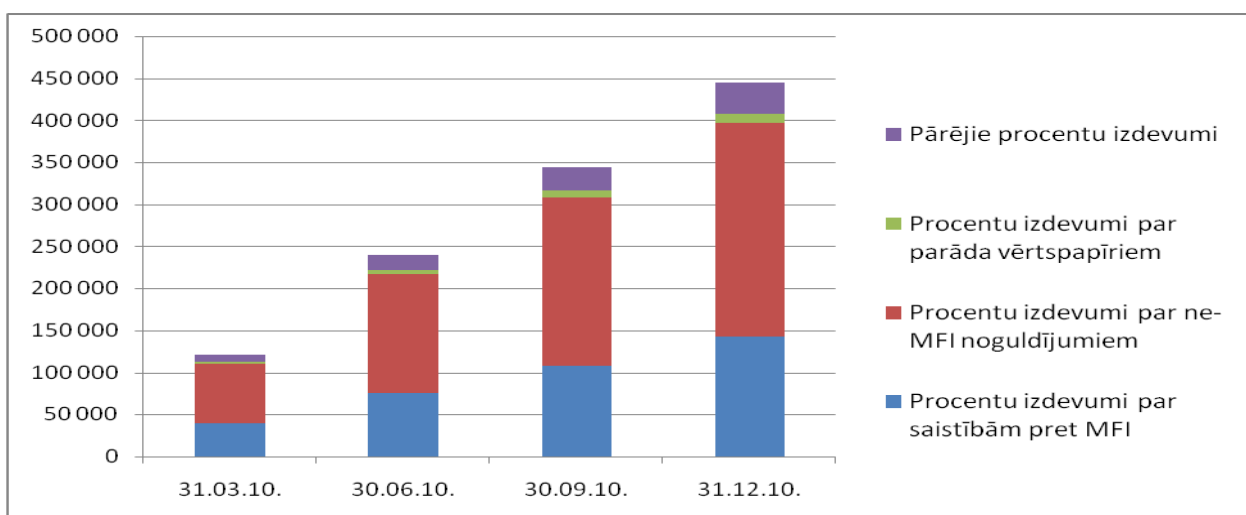
Darba turpinājumā darba autors apskatīs Latvijas komercbanku procentu izdevumus no 2010. -2013.gadam pa ceturkšņiem. Autors apskatīs kopējos procentu izdevumus, kādus Latvijas komercbankas ir samaksājušas par piesaistīto naudas līdzekļu izmantošanu gada laikā, kādus procenta izdevumus ir samaksājušas par saistībām pret komercbankām, procenta izdevumus par parāda vērtspapīriem, procenta izdevumus ar pakārotajām saistībām, kā arī kādu apjomu komercbankas ir izdevušas gada laikā par pārējiem procentu izdevumiem.

3.1. tabulā autors apskatīs procentu izdevumus kādus Latvijas komercbankām bija jāmaksā par piesaistītajiem resursiem 2010.gadā. Kā redzams 3.1.tabulā, vislielākos kopējos procentu izdevumus Latvijas komercbankas ir samaksājušas 2010.g.4.cet., kad procenta izdevumos bija jāmaksā 445 249 tūkst. latu, bet savukārt vismazāk 2010.g. bija jāmaksā 1.cet. - 120 966 tūkst. latu.

Latvijas komercbanku procentu izdevumi 2010.g. [39]

Procentu izdevumi	2010			
	31.03.10.	30.06.10.	30.09.10.	31.12.10.
	tūkst. latu			
Kopā:	120 966	240 163	344 087	445 249
Procentu izdevumi par saistībām pret MFI	39 956	75 751	108 386	142 936
Procentu izdevumi par ne-MFI noguldījumiem	70 795	141 068	199 938	254 178
Procentu izdevumi par parāda vērtspapīriem	1 922	5 210	7 904	10 564
Pārējie procentu izdevumi	8 293	18 134	27 859	37 572

Darba turpinājumā autors uzskatāmi parādīs, kādi komercbanku klienti sastādīja lielākos procentu izdevumus par piesaistītajiem līdzekļiem Latvijas komercbankās 3.9.attēlā.

3.9.att. Latvijas komercbanku procentu izdevumu struktūra 2010.g. [39]

Kā redzams, 3.9.attēlā, vislielāko procentu īpatsvaru Latvijas komercbankas ir maksājušas par procenta izdevumiem par ne monetāro finanšu iestāžu noguldījumiem. Tie varbūt noguldījumi no valdības, apdrošināšanas sabiedrībām, pensiju fondiem, nefinanšu sabiedrībām, mājsaimniecību un mājsaimniecības apkalpojošo biedrību noguldījumiem. [35]

Procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm ir nākamie lielākie procentu izdevumu apjoma ziņā. Procentu izdevumi par parāda vērtspapīriem Latvijas komercbankām sastāda tikai nelielu daļu no kopējiem procentu izdevumiem par piesaistītajiem naudas līdzekļiem.

Pārējie procentu izdevumi arī sastāda ļoti mazu daļu salīdzinājumā ar procentu izdevumiem par ne monetāro finanšu iestāžu noguldījumiem un saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm.

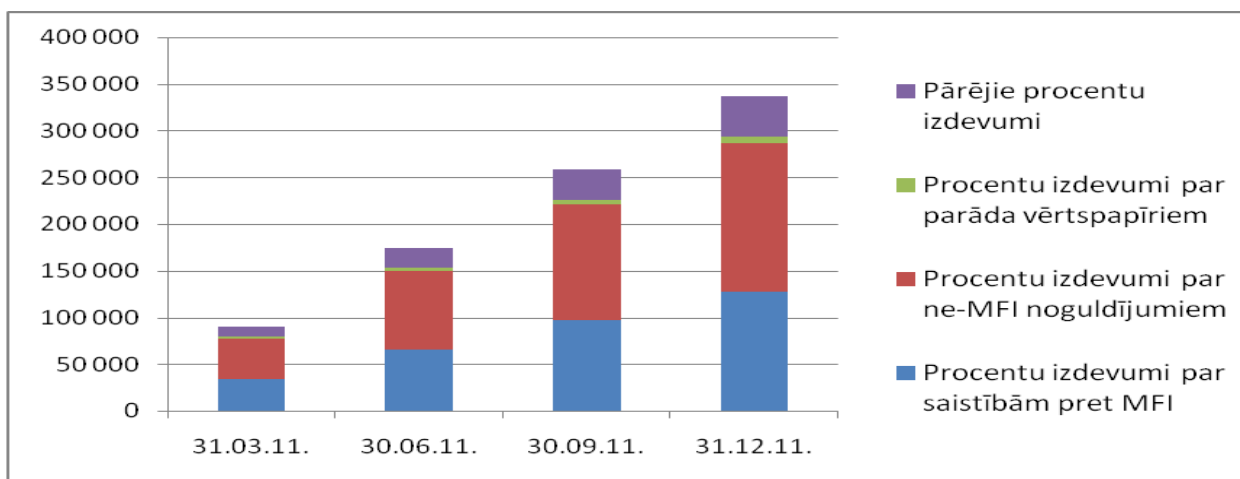
Salīdzinot 2011.g.datus, kas ir parādīti 3.2.tabulā, ar 2010.g. datiem, redzams, ka 2011.g. 1.cet. procentu izdevumi tika samaksāti vismazākie - 89 478 tūkst. latu, bet vislielākie 4. cet. - 336 266 tūkst. latu, kas ir mazāki salīdzinājumā ar 2010.gada apskatītajiem ceturkšņiem.

3.2.tabula

Latvijas komercbanku procentu izdevumi 2011.g. [40]

Procentu izdevumi	2011			
	31.03.11.	30.06.11.	30.09.11.	31.12.11.
	tūkst. latu			
	89 478	174 060	258 377	336 266
Procentu izdevumi par saistībām pret MFI	33 408	64 956	96 639	127 106
Procentu izdevumi par ne-MFI noguldījumiem	43 714	84 367	124 238	159 596
Procentu izdevumi par parāda vērtspapīriem	2 347	4 035	5 407	7 000
Pārējie procentu izdevumi	10 009	20 702	32 093	42 565

3.10.attēlā autors parāda 2011.g. Latvijas komercbanku procentu izdevumus, kuru apjoms salīdzinājumā ar 2010.g. ir samazinājies, toties struktūra palikusi nemainīga – vislielākie procentu izdevumi gada laikā tika maksāti par ne monetāro finanšu iestāžu noguldījumiem, kā arī par procentu izdevumiem par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm.

3.10.att. Latvijas komercbanku procentu izdevumu struktūra 2011.g. [40]

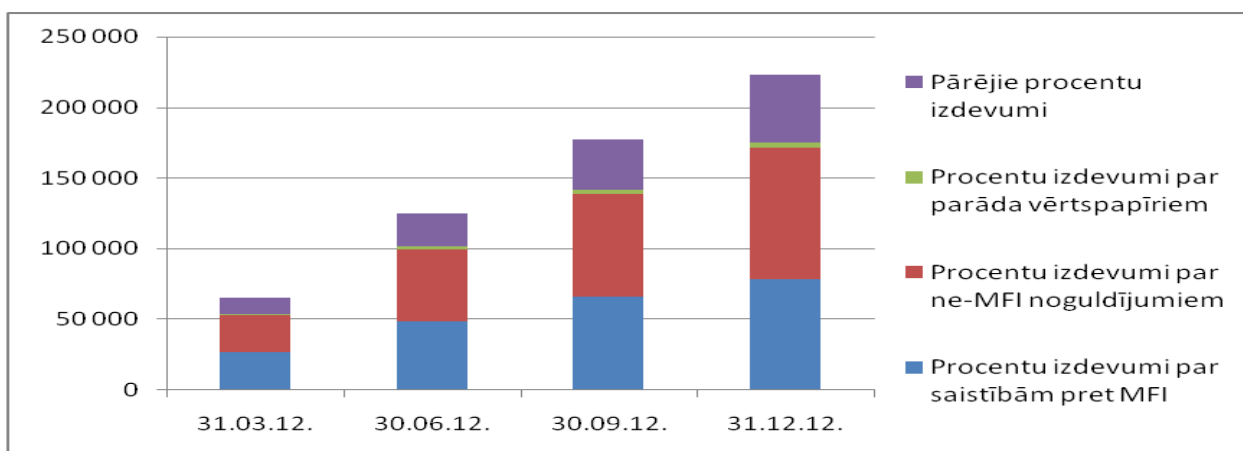
2012.g. datus par procentu izmaksām autors ir izvietojis 3.3.tabulā.

Latvijas komercbanku procentu izdevumi 2012.g. [41]

Procentu izdevumi	2012			
	31.03.12.	30.06.12.	30.09.12.	31.12.12.
	tūkst. latu			
	65 439	124 959	177 100	222 846
Procentu izdevumi par saistībām pret MFI	26 766	48 963	66 048	78 643
Procentu izdevumi par ne-MFI noguldījumiem	26 222	50 720	72 496	92 572
Procentu izdevumi par parāda vērtspapīriem	1 015	1 817	2 913	4 094
Pārējie procentu izdevumi	11 437	23 458	35 643	47 536

Pēc 3.3.tabulas datiem 2010.g. Latvijas komercbankās tāpat kā 2010.g. un 2011.g. mazākos procentu izdevumus maksājušas gada sākumā – 65 439 tūkst. latu, bet lielākās gada beigās – 222 846 tūkst. latu.

Arī 2012.g. salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem procentu izdevumu struktūra apjomu ziņā paliek nemainīga, ko autors parāda 3.11.attēlā.

3.11.att. Latvijas komercbanku procentu izdevumu struktūra 2012.g. [41]

Arī 2012.g. lielākos procentu izdevumus Latvijas komercbankas ir izdevušas par procentu izdevumiem par ne monetārajām finanšu iestādēm un par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm. Savukārt no 2010.g. – 2012.g. ir palielinājušies pārējo procentu izdevumi kopējā procentu izdevumu struktūrā. Procentu izdevumi par parāda vērtspapīriem ir vēl vairāk samazinājušies, kā tas tika novērots 2011.g.

Par 2013.gada datiem, kas parādīti 3.4.tabulā autors secina, ka sākoties 2013.g., tāpat, kā iepriekšējos apskatītajos gados, procentu izdevumi ir vismazākie – 36 008 tūkst. latu, bet gada

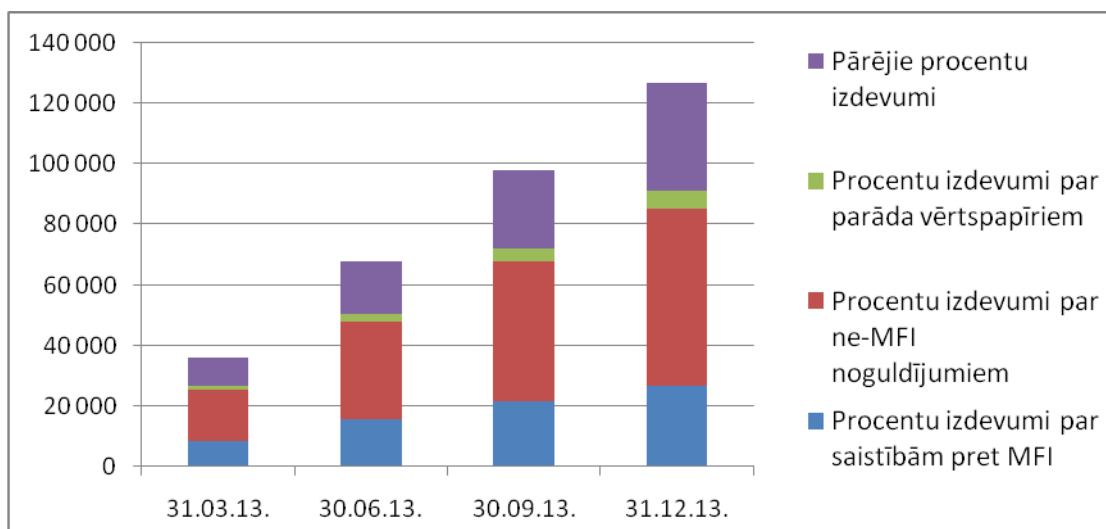
beigās atkal pieaug līdz 126 806 tūkst. latiem. Autors vēlas piebilst, ka šāda tendence tika novērota ne tikai kopējo procentu izdevumos, bet arī procentu izdevumu struktūrās, ka apskatīto gadu sākumā procentu izdevumi ir mazāki, bet līdz gada beigām pakāpeniski pieaug.

3.4.tabula.

Latvijas komercbanku procentu izdevumi 2013.g. [42]

Procentu izdevumi	2013			
	31.03.13.	30.06.13.	30.09.13.	31.12.13.
	tūkst. latu			
	36 008	67 774	97 797	126 806
Procentu izdevumi par saistībām pret MFI	8 633	15 653	21 796	26 746
Procentu izdevumi par ne-MFI noguldījumiem	16 756	32 106	45 897	58 678
Procentu izdevumi par parāda vērtspapīriem	1 177	2 684	4 457	5 711
Pārējie procentu izdevumi	9 442	17 331	25 647	35 672

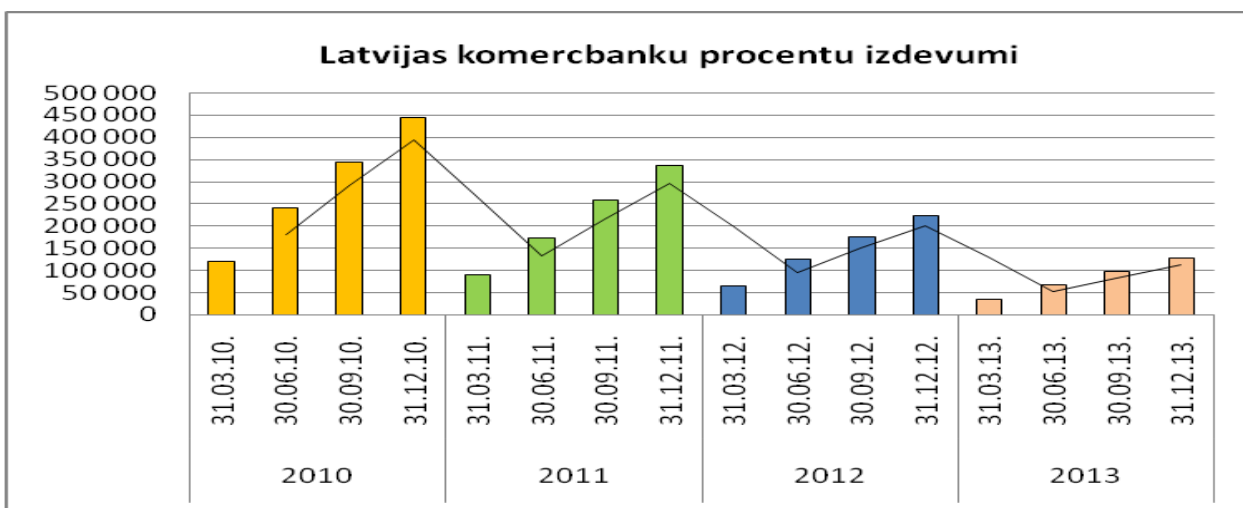
2013.gada struktūru autors uzskatāmi ir parādījis 3.12.attēlā. Redzams, ka 2013.g. vislielākie procentu izdevumi ir bijuši vēl joprojām par ne monetārajām finanšu iestādēm, toties nākamie apjoma ziņā lielākie ir pārējie procentu izdevumi, un tikai pēc tam seko procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm.

3.12. att. Latvijas komercbanku procentu izdevumu struktūra 2013.g. [42]

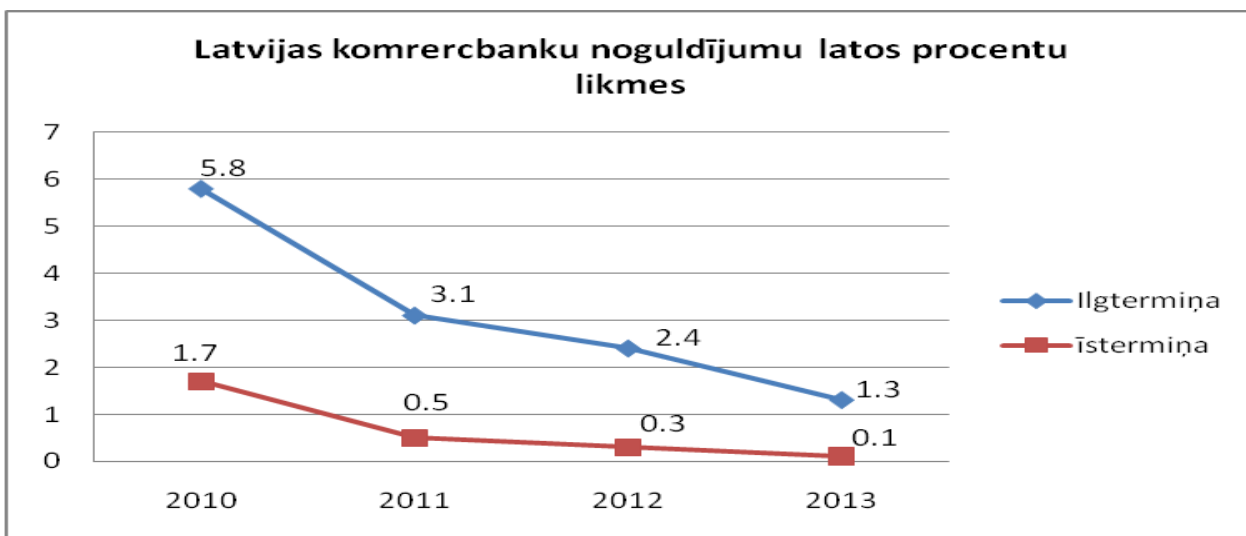
Kā jau autors darba gaitā minēja, starpbanku procentu kopējās izmaksas Latvijas komercbankām ik gadu mainās, tāpēc autors 3.13.attēlā uzrādīs procentu izdevumu izmaiņu dinamiku no 2010. – 2013.g.

3.13. tabulā var redzēt, ka no 2010.g. – 2013.g. procentu izdevumi ir samazinājušies.

3.13.att. Latvijas komercbanku procentu izdevumu dinamika 2010.g. – 2013.g. [43]

Darba turpinājumā informāciju, kādu darba autors ir ieguvis papildinās ar 3.14.attēlā uzrādītajām vidējām svērtajām procentu likmēm no 2010. – 2013. gadam, kas parādīs kādas likmes ir bijušas Latvijas komercbankām jāmaksā par piesaistītajiem noguldījumiem latos.

3.14.att. Latvijas komercbanku ilgtermiņa un īstermiņa noguldījumu procentu likmes noguldījumiem latos no 2010.g. – 2013.g. [38]

Kā redzams 3.14. attēlā, tad procentu likmes par ilgtermiņa piesaistītajiem resursiem ir lielākas nekā par īstermiņa piesaistītajiem resursiem. To autors var izskaidrot ar to, ka resursu piesaiste ilgtermiņā komercbankām ir izdevīgāka, jo tās var naudas līdzekļus virzīt ilgtermiņa aktīvo operāciju veikšanai, tādā veidā palielinot stabilitāti kopējā banku darbībā. Apskatītajā laika periodā gan īstermiņa, gan arī ilgtermiņa procentu likmes samazinās.

Latvijas komercbanku īstermiņa noguldījumu vidējā procentu likme 2013.g. bija 0,1%, arī starpbanku kredītu termiņā uz nakti un līdz vienam mēnesim procentu likme 2013.gadā bija 0,1%.

3.2. Piesaistītā kapitāla termiņš

Piesaistītā kapitāla termiņi var būt dažādi, tas ir atkarīgs no katra resursu avota īpatnībām. Šajā nodaļā darba autors apskatīs piesaistīto resursu termiņus, kādi ir pieejami Latvijas komercbankām, kā arī izanalizēs Latvijas komercbanku klientu noguldījumus pa termiņiem.

Komercbanku termiņš iespaido arī starpbanku kredītu procentu likmes, tāpēc Latvijas komercbanku starpbanku kredītu termiņi tika izskatīti 3.1.apakšnodaļā par piesaistīto resursu izmaksām.

Starpbanku kredītu termiņi regulāri tiek pārskatīti un mainīti. Tie var būt ļoti dažādi. Varbūt no vienas dienas līdz pat vairākiem gadiem. Tas ir atkarīgs, cik liels resursu daudzums ir bankai, kas izsniedz kredītu citai bankai. Ja kreditējošai bankai ir ļoti liels resursu pārpalikums, tad tas iespaido arī kredītu termiņu.

Savukārt repo darījumu standarta termiņi ir no 7 līdz 28 dienām, ko piedāvā Latvijas Banka. Priekšroka tiek dota repo darījumiem, kur komercbankas piedāvā Latvijas Bankai izdevīgāko likmi un īsāko termiņu. Termiņi var būt saskaņoti gan ar aizņēmēja, gan ar aizdevēja likviditātes vajadzībām. [13, 87] Šajā gadījumā komercbankas var piesaistīt tikai īstermiņa resursus, nodrošinot īstermiņa aktīvus, tādus kā, piemēram, skaidra nauda.

Pieprasījuma lombarda kredītu termiņš var būt 30. dienas pēc kārtas, bet tehniskais lombarda kredīts jāatmaksā līdz tās pašas dienas, kad tas saņemts, beigām. Tas nozīmē, ka arī ar šo resursu piesaistes veidu komercbanka var resursus piesaistīt īstermiņā.

Emitējot obligācijas komercbankai pašai jāizvēlas optimālais aizņēmuma termiņš. Tas nozīmē, ka banka var pati noteikt aizņemtā kapitāla termiņu, kas priekš komercbankas ir būtiski, jo nodrošina piesaistītos resursus tādā termiņā, kādā komercbanka uzskata par nepieciešamu.

Ķīlu zīmju emisija ir variants avotu ilgtermiņa resursu piesaistīšanā, jo tā ir nodrošināta, piemēram, ar hipotēku, un tas klientiem dot papildus drošību. Līdz ar to, komercbanka emitējot ķīlu zīmes nodrošina resursus, kurus var plānot ilgtermiņā. Emitējot ķīlu zīmes banka gūst lielāku stabilitāti, ka piesaistītie resursi varēs kalpot ilgtermiņā, nekā emitējot obligāciju vērtspapīrus, kuri ir bez nodrošinājuma, līdz ar to, klientiem nav tik pievilcīgi, kā emitētās ķīlu zīmes.

Noguldījuma sertifikāta termiņš ir no 30 dienām līdz vairākiem gadiem. Naudas līdzekļus izņemot pirms termiņa, mazinās procenti, tādā veidā komercbanka vēlas nodrošināt sev pēc iespējas resursus ar ilgāku termiņu. Savukārt vienam no noguldījumu sertifikātu veidiem, tirgojamajiem sertifikātiem, termiņš ir līdz 1 gadam, tādā veidā, komercbanka var piesaista īstermiņa resursus.

Komercbankām noguldījumu pieņemšana ir galvenais pasīvo operāciju veids, un pamatresurss aktīvo operāciju veikšanai, tāpēc ņemot vērā to, ka vislielāko piesaistīto resursu apjomu komercbankas iegūst no klientu noguldījumiem, tad autors apskatīs klientu noguldījuma termiņus un to nozīmi bankas stabilitātē.

Ir divu veidu noguldījumi:

1. pieprasījuma noguldījumi – uz nenoteiktu laiku ar pienākumu izmaksāt pēc klienta pieprasījuma.
2. termiņnoguldījumi –
 - 2.1. uz noteiktu laiku;
 - 2.2. uz nenoteiktu laiku ar klientu iepriekšēju pieteikumu par izņemšanu.

Piesaistīto līdzekļu struktūrā noguldījumiem uz pieprasījuma ir lielākais īpatsvars. Tas var būt komercbankas arī vislielākais avots komercbankas resursu izveidošanai. Jāņem vērā tas, ka pieprasījuma noguldījuma konta īpašnieki jebkurā laikā var izņemt savus līdzekļus, tas bankai ir arī jānodrošina, piemēram, komercbankai apgrozībā jābūt paaugstinātai likvīdo aktīvu daļai, lai varētu nodrošināt pieprasījuma noguldījumu izsniegšanu pēc klientu vēlmes. [13, 91]

Pieprasījuma noguldījumi ir ļoti mainīgi un tāpēc nav pietiekami stabili. Līdzekļu augstās kustības dēļ atlikumi pieprasījuma kontos ir nestabili.

Piesaistīto līdzekļu struktūrā noguldījumiem uz pieprasījumu ir lielākais īpatsvars. Tas parasti ir vislielākais avots banku resursu izveidošanai. Ņemot vērā, ka konta īpašnieks jebkurā laikā var izņemt līdzekļus, ir nepieciešams, lai bankas apgrozībā būtu palielināta augsta likvīdo aktīvu daļa.

Termiņnoguldījumi, kuriem iestājies izmaksas termiņš un attiecībā uz kuriem līgums nav pagarināts vai noslēgts no jauna, uzskatāmi par pieprasījuma noguldījumiem, ja līgumā nav noteikts citādi.

Termiņnoguldījumi uz noteiktu laiku paredz, ka noguldījumu ar procentiem ir iespējams izņemt tikai noguldījuma termiņa beigās, pretējā gadījumā noguldītājs zaudē uzkrātos procentus, un pat var tikt aprēķināta soda nauda.

Terminnoguldījumus, kas noguldīti uz nenoteiktu laiku, var izņemt ne agrāk, kā pēc viena mēneša no noguldījuma pieņemšanas brīža.

Komercbankas piedāvā lielākus procentus ilgtermiņa noguldījumiem ar lielām summām, jo bankai ir svarīgi, lai tai būtu ilgtermiņa resursi. Tieši termiņš, kādu izvēlas bankas klienti nodrošina bankas stabilitāti. Jo ilgāku laiku piesaistītie resursi būs bankas pārziņā, jo ilglaicīgāk, komercbanka varēs tos izmantot un nodrošināt aktīvo operāciju esamību, līdz ar to palielinot ienākumus un nodrošinot bankas stabilu darbību.

Darba turpinājumā autors apskatīs Latvijas komercbanku klientu noguldījumu izmaiņas pēc piesaistītā termiņa ilguma. Vispirms autors 3.5.tabulā apskatīs Latvijas komercbanku klientu pieprasījuma noguldījumu apjomu no 2010.g. – 2013.g.

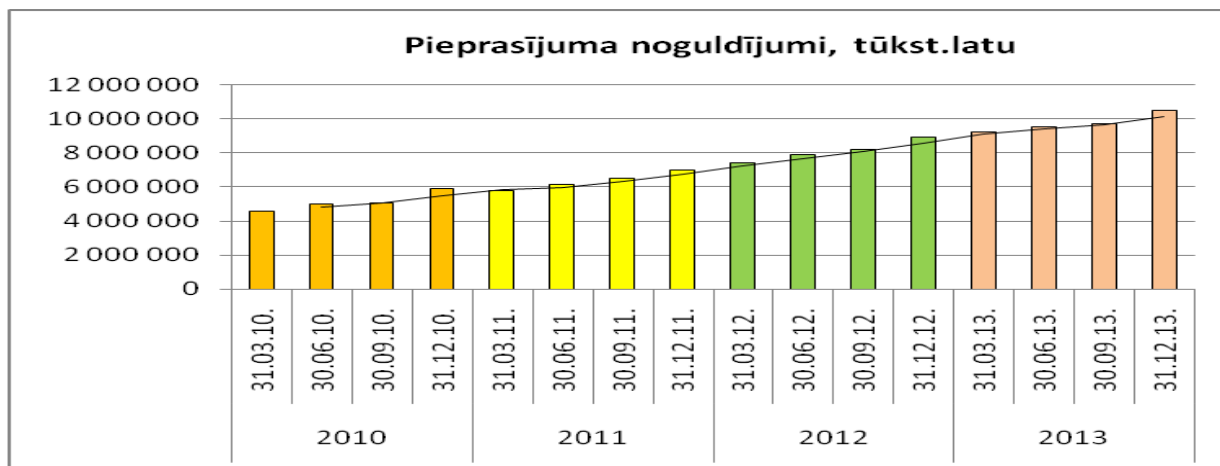
3.5.tabulā redzams, ka 2010.g. lielākais pieprasījuma noguldījumu apjoms bija gada beigās – 5 913 741 tūkst. latu., 2011.g. – 6 989 160 tūkst. latu, 2012.g. – 8 924 831 tūkst. latu, bet 2013.g. sasniedza 10 499 343 tūkst. latu.

3.5.tabula.

Latvijas komercbanku klientu pieprasījuma noguldījumu apjoms no 2010.g – 2013.g. [43]

Periodi	Pieprasījuma noguldījumi			
	2010	2011	2012	2013
	tūkst. latu			
31.03.	4 580 839	5 764 665	7 402 727	9 211 462
30.06.	5 011 916	6 145 214	7 879 917	9 496 581
30.09.	5 054 186	6 497 510	8 198 589	9 704 175
31.12.	5 913 741	6 989 160	8 924 831	10 499 343

3.15.attēlā autors uzrādīs noguldījumu uz pieprasījuma dinamiku no 2010.g. – 2013.g.

3.15.att. Latvijas komercbanku klientu pieprasījuma noguldījumu izmaiņu dinamika no 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu) [43]

3.15.attēlā redzams, ka sākot no 2010.g. noguldījumu uz pieprasījuma īpatsvars pakāpeniski pieaug pa gadiem līdz pat 2013.g.

Darba turpinājumā autors apskatīs 3.6.tabulā Latvijas komercbanku klientu īstermiņa noguldījumu apjomu no 2010.g. – 2013.g. Tiks apskatīti īstermiņa noguldījumi, kas piesaistīti termiņā līdz 1 gadam.

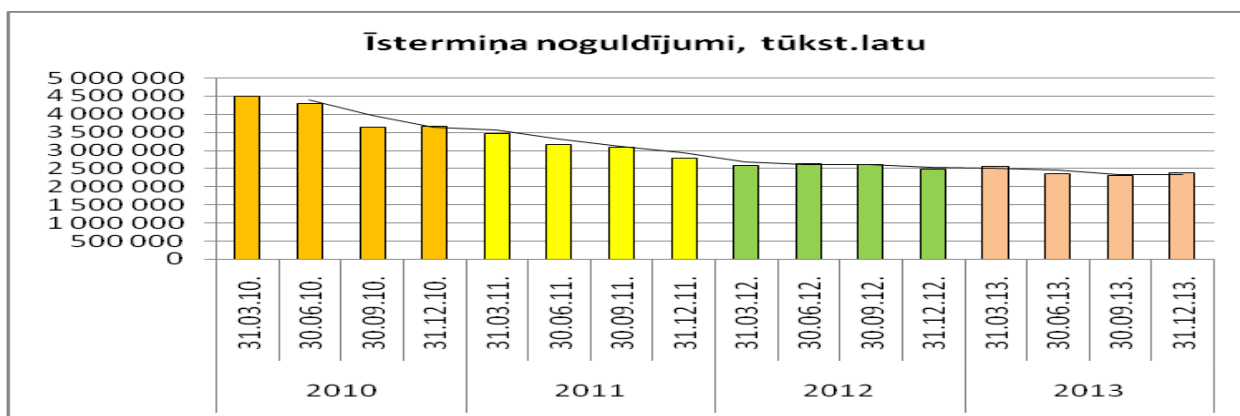
2010.g. Latvijas komercbanku klientu īstermiņa noguldījumi gada sākumā bija 4 488 381 tūkst.latu, kas bija lielākais apjoms gadā, 2011.g. lielākais noguldījumu apjoms bija arī gada sākumā – 3 468 219 tūkst. latu, 2012.g. lielākais īstermiņa noguldījumu apjoms bija 2 623 288 tūkst. latu, bet 2013.g. – 2 552 827 tūkst.latu.

3.6.tabula

Latvijas komercbanku klientu īstermiņa noguldījumu apjoms no 2010.g. – 2013.g.(tūkst. latu) [43]

Periodi	Īstermiņa noguldījumi			
	2010	2011	2012	2013
	tūkst. latu			
31.03.	4 488 381	3 468 219	2 593 101	2 552 827
30.06.	4 291 902	3 154 333	2 623 288	2 356 664
30.09.	3 637 992	3 093 558	2 620 305	2 319 867
31.12.	3 655 730	2 796 704	2 481 450	2 376 072

3.16.attēlā autors atspoguļo Latvijas komercbanku īstermiņa noguldījumu apjoma izmaiņu dinamiku. Salīdzinājumā ar pieprasījuma noguldījumiem, īstermiņa noguldījumu apjoms sākot no 2010.g. sākuma samazinās līdz pat 2011.g. beigām. Savukārt 2012.g. un 2013.g. Latvijas komercbanku klientu īstermiņa noguldījumu apjoms krasi neizmainījās. 2010.g. īstermiņa noguldījumu apjoms bija 4 488 381 tūkst.latu, bet 2013.g. beigās īstermiņa noguldījumu apjoms bija nokrities jau līdz 2 376 072 tūkst. latu.

3.16.att. Latvijas komercbanku klientu īstermiņa noguldījumu izmaiņu dinamika no 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu) [43]

Darba turpinājumā autors 3.7.tabulā parāda Latvijas komercbanku klientu vidējā termiņa noguldījumus, kas ir noguldījumi, kuri ir piesaistīti no 1 – 5 gadiem.

3.7.tabula

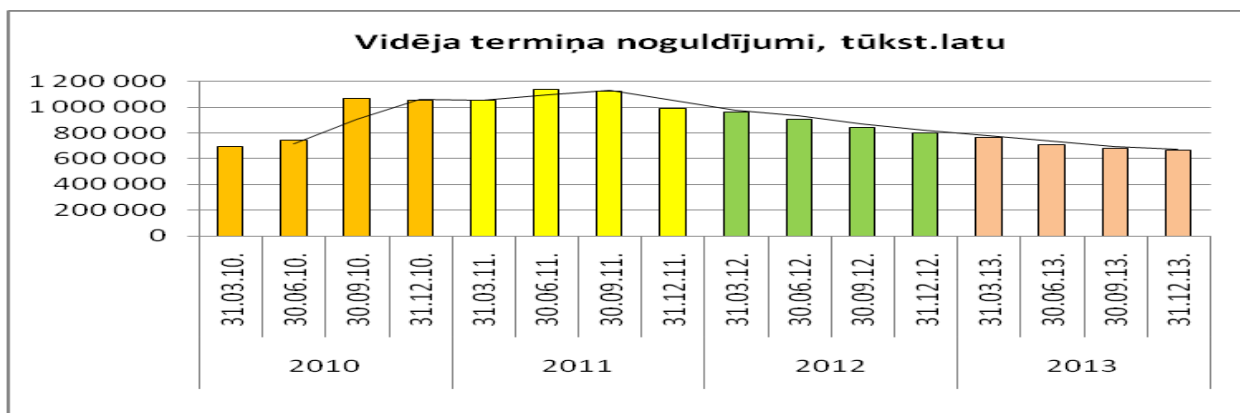
Latvijas komercbanku klientu vidējā termiņa noguldījumu apjoms no 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu) [43]

Periodi	Vidēja termiņa noguldījumi			
	2010	2011	2012	2013
	tūkst. latu			
31.03.	695 010	1 049 247	960 558	766 741
30.06.	745 709	1 134 175	901 230	710 152
30.09.	1 062 850	1 125 320	843 719	682 642
31.12.	1 051 640	985 579	796 169	667 468

3.7.tabulā redzams, ka lielākais vidējā termiņa noguldījumu apjoms Latvijas komercbankās 2010.g. ir bijis 1 062 850 tūkst. latu, 2011.g. tas sasniedza 1 134 175 tūkst. latu., 2012.g. lielākais gada vidēja termiņa noguldījumu apjoms bija 960 558 tūkst. latu, savukārt 2013.g. – 710 152 tūkst. latu.

3.17. attēlā autors uzskatāmi parāda Latvijas komercbanku klientu vidējā termiņa noguldījumu apjoma izmaiņu dinamiku.

2010.g. piesaistītie vidēja termiņa noguldījumi palielinājās, bet sākot ar 2011.gads 2.cet. pakāpeniski samazinājās.

3.17. att. Latvijas komercbanku klientu vidēja termiņa noguldījumu izmaiņu dinamika no 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu) [43]

3.8. tabulā autors uzrāda Latvijas komercbankas klientu ilgtermiņa noguldījumus, kas ir noguldījumi, kuri komercbankās ir piesaistīti ilgāk par 5 gadiem.

Kā redzams, 3.8.tabulā 2010.g. piesaistīto ilgtermiņa noguldījumu lielākais apjoms bijis gada 4.cet., kad ilgtermiņa noguldījumu apjoms sastādīja 489 490 tūkst. latus. 2011.g. lielākais

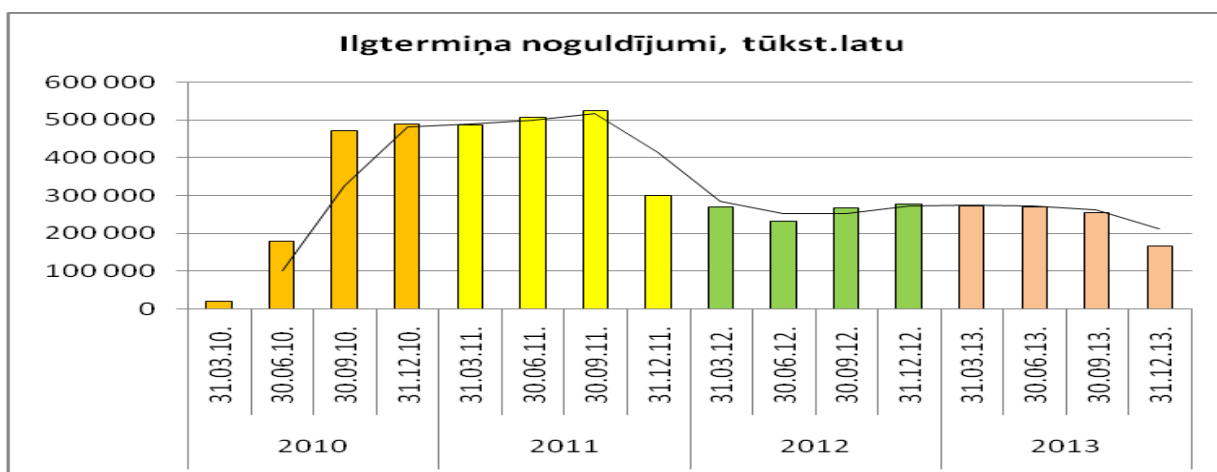
ilgtermiņa noguldījumu apjoms bija 2. cet. - 524 733 tūkst. latu, 2012.g - 275 994 tūkst. latu, savukārt 2013.g. 273 021 tūkst. latu.

3.8.tabula

Latvijas komercbanku klientu ilgtermiņa noguldījumu apjoms 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu) [43]

Periodi	Ilgtermiņa noguldījumi			
	2010	2011	2012	2013
	tūkst. latu			
31.03.	20 183	487 364	268 862	273 021
30.06.	179 027	507 054	232 606	268 452
30.09.	470 292	524 733	266 888	255 374
31.12.	489 490	300 007	275 994	167 145

Savukārt Latvijas komercbanku piesaistīto ilgtermiņa noguldījumu apjomu izmaiņu dinamiku autors ir attēlojis 3.18.attēlā, kur redzams, ka sākot no 2010.g. sākuma ilgtermiņu noguldījumu apjoms Latvijas komercbankās strauji pieaudzis. 2011.g. piesaistīto ilgtermiņa noguldījumu daudzums strauji neizmainījās līdz pat 2011.gada 4.cet. 2012.gadā ilgtermiņa noguldījumu apjoms samazinājās apmēram uz pusi, bet 2013.gada 4.cet. strauji kritās, līdz sasniedza 2010.g. 2.cet. apjomu.

3.18.att. Latvijas komercbanku klientu ilgtermiņa noguldījumu izmaiņu dinamika no 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu) [43]

Apskatītajā laika periodā vislielākais īpatsvars ir pieprasījuma noguldījumiem, pēc tam īstermiņa noguldījumiem, bet vidēja termiņa un ilgtermiņa piesaistīto noguldījumu īpatsvars kopējos noguldījumos ir neliels, bet, jo ilgāk naudas līdzekļi ir piesaistīti komercbankās, jo drošāk tās var veikt savas ilgtermiņa aktīvās operācijas, un nodrošināt darbības stabilitāti.

3.3. Rezidentu un nerezidentu noguldījumi

Fiziskā persona tiek uzskatīta par rezidentu, ja:

1. šīs personas pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijas Republikā vai
2. šī persona uzturas Latvijas Republikā 183 dienas vai ilgāk jebkurā 12 mēnešu periodā, kas sākas vai beidzas taksācijas gadā, vai
3. šī persona ir Latvijas pilsonis, ko ārzemēs nodarbina Latvijas Republikas valdība. [20]

Līdz ar to rezidenta ienākumi pārsvarā ir no Latvijas Republikas esošajiem uzņēmumiem un Latvijas valsts, kuri tiek noguldīti Latvijas komercbankās. Šī naudas plūsma pārsvarā ir tikai Latvijas Republikas teritorijā, tāpēc komercbanku iespēja palielināt savus resursus ir piesaistīt nerezidentu noguldījumus komercbankā. Jāpiebilst, ka pie rezidentu noguldījuma kontiem pasīvajās operācijās ir arī klientu atvērtie konti, kurā rezidentiem ienāk, piemēram, ikmēneša ienākumi algas veidā.

Nerezidenti ir visas institūcijas, kas reģistrētas ārvalstīs, un privātpersonas, kuru mājāsaimniecības atrodas ārpus Latvijas vai kuras ieradušās Latvijā uz laiku, kas īsāks par vienu gadu (izņemot studentus). Par nerezidentiem uzskatāmas arī ārvalstu diplomātiskās, konsulārās, starptautisko institūciju un citas pārstāvniecības Latvijā. [28]

Nerezidentu noguldījumi attīsta valsts ekonomiku un komercbanku darbību. Komercbankām jāpievērš uzmanība tam, lai piesaistītie nerezidentu resursi netiktu izmantoti aktīvo operāciju finansēšanai, jo lielākā daļa nerezidentu noguldījumu netiktu piesaistīti ilgtermiņa mērķiem, jo lielākā daļa nerezidentu noguldījumu ir pieprasījuma un īstermiņa noguldījumi, un to aizplūšanas gadījumā, lai bankai nerastos maksātnespēja.

Nerezidentu apkalpošana ir Latvijas finanšu sistēmas būtiska daļa jau 20 gadus. Globālās finanšu krīzes ietekmē gan rezidentu, gan nerezidentu noguldījumi piedzīvojuši kritumu, taču jau kopš 2009. gada vidus atkal vērojams pakāpenisks pieaugums. Šobrīd nerezidentu noguldījumi veido aptuveni pusi no banku sektora noguldījumiem. [21]

Darba autors vēlas piebilst, ka piesaistot nerezidentu līdzekļus, risks, ka banka var tikt iesaistīta darījumos, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju vai terorisma finansēšanu, ir salīdzinoši lielāks. Līdz ar to bankām šādiem klientiem ir jāvelta lielāka uzmanība (piemēram, jāiegūst vairāk informācijas gan par klientu, gan tā veiktajiem darījumiem).

Latvijā ir ieviesti starptautiskajiem standartiem atbilstoši tiesību akti, kas ir vērsti uz visu veidu risku ierobežošanu, t.sk. ar nerezidentu biznesu saistīto risku ierobežošanu.

Latvijā komercbankas uzrauga FKTK, kura lielāku uzmanību pievērš bankām, kuru klientu bāzē nerezidentu īpatsvars ir lielāks un līdz ar to tās vairāk tiek pakļautas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riskam. [22]

Nerezidentu noguldījumi Latvijas komercbankās nozīmē, naudas ieplūšanu no ārvalstīm, tas dot bankai papildus resursus, kuri ir ļoti svarīgi, jo nerezidentu noguldījumi nozīmē, ka bankā atrodas resursi no ārvalstīm, līdz ar to ir piesaistīti resursi, ne no Latvijas valsts teritorijas, kuri var tikt izmantoti papildus aktīvo operāciju veikšanai.

Komercbanku iekšējā kontrole attiecībā uz noguldījumiem būtu jāstrādā tā, lai nodrošinātu šādus apstākļus:

1. depozīti tiek pieņemti tikai uz tādiem termiņiem, kādus bankas vadība apstiprinājusi saskaņā ar bankas termiņu un likviditātes politiku;
2. visi pieņemtie noguldījumi jāiekļauj grāmatvedības uzskaitē, piemērojot atbilstošu procentu likmi un aprēķinot procentus;
3. neviens no grāmatojumiem noguldītāju kontos nav fiktīvs vai viltots, tiek novērsta “netīrās” naudas atmazgāšana. [7, 62]

Autors nodaļas turpinājumā apskatīs rezidentu un nerezidentu piesaistītos naudas līdzekļus Latvijas komercbankās par laika periodu no 2010.g. – 2013.gadam.

3.9.tabulā autors uzrādīs Latvijas komercbanku naudas līdzekļu apjomu no rezidentu monetārajām finanšu iestādēm un no nerezidentu monetārajām finanšu iestādēm.

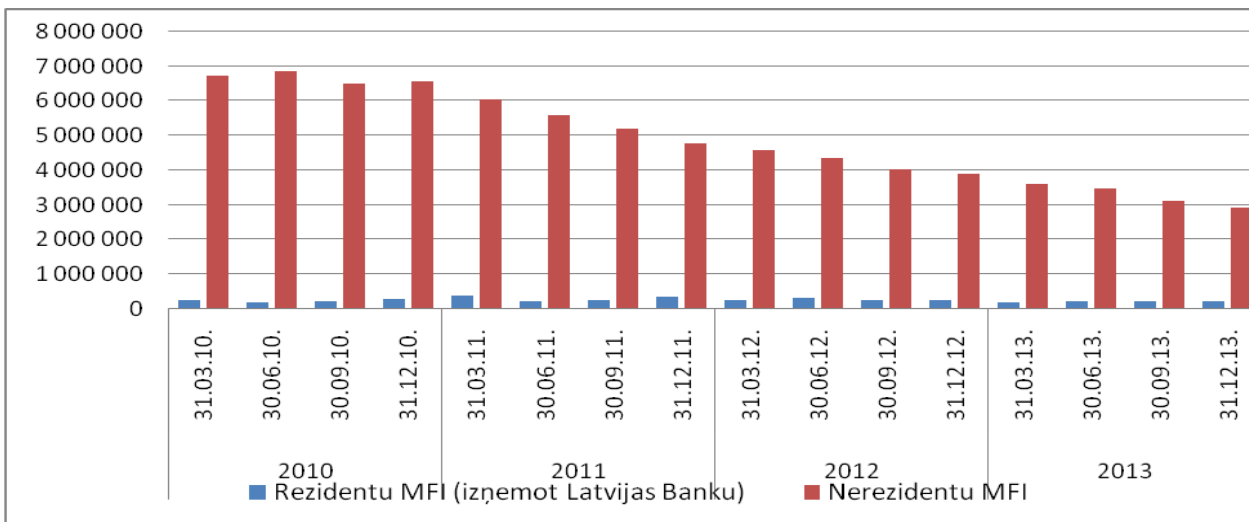
3.9.tabula

Latvijas komercbanku nauda līdzekļu apjoms no rezidentu MFI un no ne rezidentu MFI no 2010.g. – 2013.g. [43]

Periodi	2010	2011	2012	2013
	tūkst. latu			
Rezidentu MFI(izņemot LB)				
31.03.	248 332	383 165	249 780	197 456
30.06.	194 792	230 306	327 062	239 744
30.09.	238 920	262 263	257 484	243 641
31.12.	291 233	352 365	245 926	215 887
Nerezidentu MFI				
31.03.	6 724 663	6 053 358	4 582 489	3 601 805
30.06.	6 847 297	5 604 654	4 360 986	3 484 601
30.09.	6 511 562	5 215 114	4 024 061	3 133 590
31.12.	6 572 628	4 773 395	3 901 359	2 938 347

3.9.tabulā redzams, ka, gan rezidentu, gan arī nerezidentu monetāro finanšu iestāžu naudas līdzekļu apjoms pa periodiem krasi neatšķiras.

3.19.attēlā autors apskatīs naudas līdzekļus Latvijas komercbankās no rezidentu un nerezidentu monetārajām finanšu iestādēm.

3.19. att. Latvijas komercbanku rezidentu un nerezidentu MFI naudas līdzekļu dinamika no 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu). [43]

3.19.attēlā redzams, ka piesaistītie naudas līdzekļi no nerezidentiēm apskatītajā laika periodā ir acīm redzami lielākā naudas līdzekļu apjomā nekā naudas līdzekļi, kuri piesaistīti no rezidentu monetārajām finanšu iestādēm. Apskatītajā periodā vislielākais naudas līdzekļu apjoms no nerezidentu monetārajām finanšu iestādēm ir bijis 2010.g., kas pakāpeniski samazinājies pa periodiem līdz pat 2013.g, kad naudas līdzekļu apjoms, no nerezidentu monetārajām finanšu iestādēm ir vismazākais.

Darba turpinājumā autors 3.10.tablā izpētīs rezidentu un nerezidentu noguldījumus Latvijas komercbankās par laika periodu no 2010.g. – 2013.g.

3.10.tabula

Rezidentu un nerezidentu noguldījumi Latvijas komercbankās 2010.g. [39]

Rezidentu un nerezidentu noguldījumi	2010			
	31.03.10.	30.06.10.	30.09.10.	31.12.10.
	tūkst. latu			
Noguldījumi kopā	9 784 413	10 228 554	10 225 320	11 110 601
Rezidentu noguldījumi	6 179 406	6 288 563	6 345 693	6 487 292
Nerezidentu noguldījumi	3 605 007	3 939 991	3 879 627	4 623 309

2010.g. rezidentu noguldījumu īpatsvars lielākai bija 4.cet., kad rezidentu piesaistītie noguldījumi Latvijas komercbankās sastādīja 11 110 601 tūkst. latu, savukārt nerezidentu noguldījumu lielākais apjoms bija 2010.g. 4.cet. 4 623 309 tūkst. latu.

Kā redzams 3.10.tabulā rezidentu noguldījumu īpatsvars Latvijas komercbankās ir lielāks nekā nerezidentu naudas līdzekļu noguldījumu apjoms.

2011.g. rezidentu noguldījumu lielākais īpatsvars komercbankās bija 1.cet - 6 439 854 tūkst. lati, bet nerezidentu noguldījumu īpatsvars Latvijas komercbanku piesaistītajos noguldījumos lielākais ir bijis 2011.g. – 5 223 644 tūkst. latu, kas redzams 3.11.tabulā.

3.11.tabula.

Rezidentu un nerezidentu noguldījumi Latvijas komercbankās 2011.g. [40]

2011.g	2011			
	31.03.11.	30.06.11.	30.09.11.	31.12.11.
	tūkst. latu			
Noguldījumi kopā	10 769 495	10 940 776	11 241 121	11 071 450
Rezidentu noguldījumi	6 439 854	6 409 346	6 312 100	5 847 806
Nerezidentu noguldījumi	4 329 641	4 531 430	4 929 021	5 223 644

3.11. tabulā redzams, ka arī 2011.g. rezidentu noguldījumu īpatsvars visa gada laikā ir bijis lielāks nekā nerezidentu noguldījumi.

Pēc tabulas 3.12. datiem, redzams, ka arī 2012.g. tāpat kā iepriekšējos gados rezidentu noguldījumu īpatsvars Latvijas komercbankās ir lielāks nekā nerezidentu noguldījumu apjoms. Lielākais rezidentu apjoms ir bijis 2012.g.4.cet. – 6 378 462 tūkst. latu, bet nerezidentu noguldījumu lielākais apjoms ir bijis arī 2012.g. 4. cet. - 6 099 982 tūkst. latu.

3.12.tabula

Rezidentu un nerezidentu noguldījumi Latvijas komercbankās 2012.g. [41]

2012.g	2012			
	31.03.12.	30.06.12.	30.09.12.	31.12.12.
	tūkst. latu			
Noguldījumi kopā	11 225 248	11 637 041	11 929 501	12 478 444
Rezidentu noguldījumi	5 801 886	5 863 120	6 029 182	6 378 462
Nerezidentu noguldījumi	5 423 362	5 773 921	5 900 319	6 099 982

Savukārt 2013.g. datus autors ir iekļāvis 3.13. tabulā, kurā redzams, ka lielākais rezidentu noguldījumu īpatsvars 2013.g. ir bijis – 7 225 993 tūkst. latu, bet nerezidentu - 6 484 035 tūkst. latu.

Autors grib uzsvērt, ka 2013.g. 1. cet. nerezidentu noguldījumu īpatsvars pārsniedza rezidentu noguldījumus, bet gada laikā jau atkal rezidentu noguldījumu apjoms Latvijas komercbankās bija lielāks nekā nerezidentu.

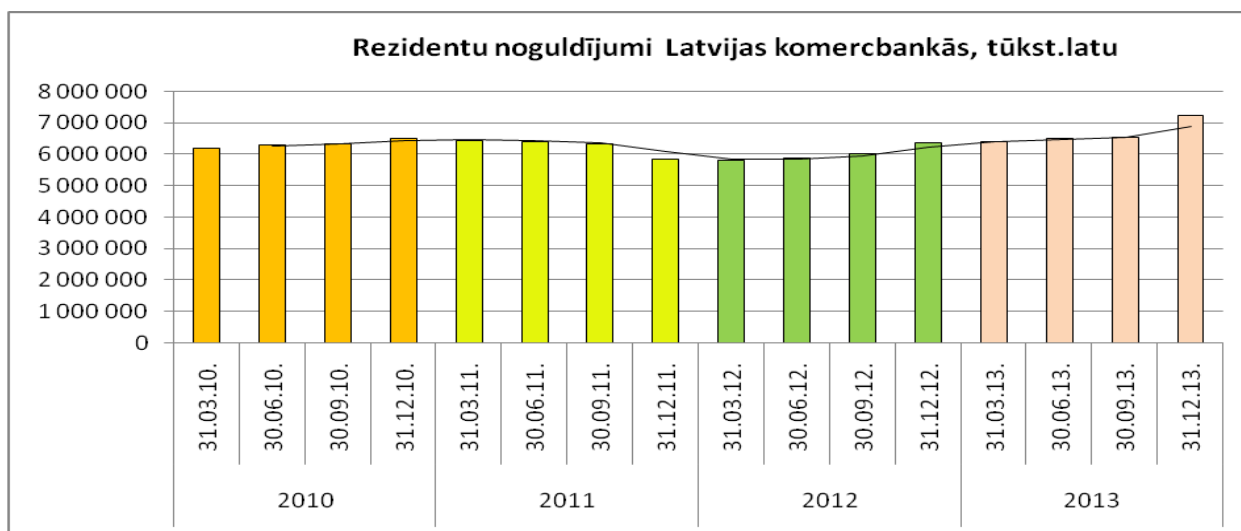
3.13.tabula

Rezidentu un nerezidentu noguldījumi Latvijas komercbankās 2013.g. [42]

2013.g	2013			
	31.03.13.	30.06.13.	30.09.13.	31.12.13.
	tūkst. latu			
Noguldījumi kopā	12 804 051	12 831 849	12 962 058	13 710 028
Rezidentu noguldījumi	6 400 695	6 495 445	6 550 972	7 225 993
Nerezidentu noguldījumi	6 403 356	6 336 404	6 411 086	6 484 035

Darba turpinājumā autors apskatīs rezidentu un nerezidentu apjomu izmaiņu dinamiku Latvijas komercbankās apskatītajā laika periodā no 2010.g. – 2013.g.

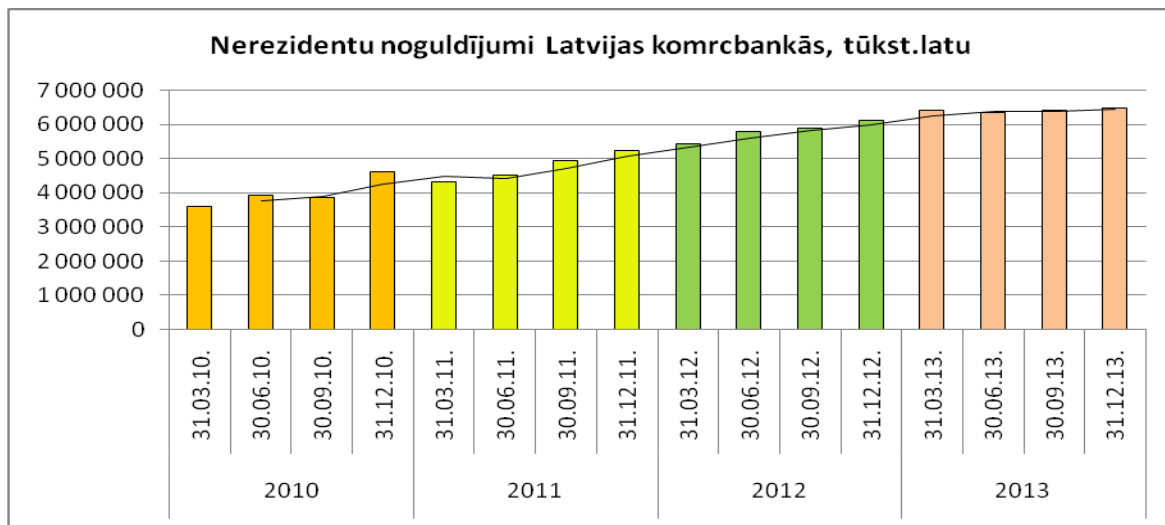
3.20.attēlā redzams, ka rezidentu noguldījumu apjoms nav ļoti strauji mainījies gadu laikā. Tas ir mazliet samazinājies no 2011.g., bet atkal sācis pieaugt 2012.g.

3.20.att. **Rezidentu noguldījumu dinamika Latvijas komercbankās no 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu)[43]**

Darba turpinājumā autors apskatīs nerezidentu noguldījumu apjomu izmaiņu dinamiku Latvijas komercbankās no 2010.g. – 2013.g.

3.21.attēlā redzams, ka apskatītajā periodā nerezidentu noguldījumu īpatsvars Latvijas komercbankās ir paaugstinājies. 2010.g. pa ceturkšņiem, nerezidentu apjoms bija svārstīgs, bet 2011.g. sāka pieaugt līdz pat 2013.g. Salīdzinājumā ar rezidentu noguldījumu apjomu izmaiņām, kuras apskatītajā periodā nav krasi mainījušās, nerezidentu noguldījumu apjoms ir tikai audzis.

3.21. att. Nerezidentu noguldījumu dinamika Latvijas komercbankās no 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu) [43]

3.4. Noguldījumu garantiju sistēma

Noguldījumu garantiju sistēma – apakšnodaļā autors apskatīs, kā noguldījumu garantiju fonds netieši nodrošina komercbanku stabilitātes uzlabošanā. Klienti savus naudas līdzekļus ieguldot komercbankās var justies drošāk, jo tiem ir garantēta konkrēta naudas summa, kura tiek atmaksāta, ja rodas situācija, ka piemēram, komercbanka bankrotē. [15, 143] Autors uzskata, ka Latvijas noguldījumu garantiju sistēma komercbankās ir viens no pasīvo operāciju ietekmējošajiem faktoriem, kas komercbankā netieši dot iespēju saglabāt daļu piesaistīto līdzekļu. Kā piemēru, autors min informācijas klajā nākšanu par komercbankas tuvojošos bankrotu. Komercbankas klienti, protams, ka nevēlas, lai viņi pazaudētu savus naudas līdzekļus, tāpēc, ar noguldījumu garantiju sistēmas pastāvēšanu komercbankā daļa klientu savus naudas līdzekļus atstāj, jo ir informēti, ka bankrota gadījumā, klienti konkrētu summu saņems atpakaļ. Komercbankā paliek daļa no klientu piesaistītajiem līdzekļiem, kas var palīdz nostabilizēt situāciju. Ja šāda noguldījumu garantiju fonda Latvijā nebūtu, tad visi komercbankas klienti, baidoties pazaudēt visus līdzekļus, steigtos izņemt naudu, kas vēl vairāk pasliktinātu komercbankas iespējas nostabilizēt savu darbību pēc informācijas iznākšanas, jāpiebilst, ka ja garantiju fondā nav līdzekļu, valsts ir garantējusi noguldījumu atdošanu.

Latvijas Noguldījumu garantiju fonds ir izveidots un darbojas, pamatojoties uz Noguldījumu garantiju likumu. Neatkarīgi no noguldījumu izdarīšanas dienas, viena noguldītāja garantētā atlīdzība ir 100'000 eiro. Līdzekļu uzkrāšanu noguldījumu garantiju fondā, kā arī garantēto atlīdzību izmaksu uzrauga Komisijas konsultatīva finanšu un kapitāla tirgus komisija un kapitāla tirgus padome. Noguldījumu garantiju fondu veido gan noguldījumu piesaistītāju maksājumi, gan vienreizēja iemaksa no valsts budžeta, kā arī vienreizēja iemaksa no Latvijas Bankas.

Pēc tam, kad banka ir saņēmusi licenci savai darbībai, mēneša laikā tai ir jāieskaita vienreizējā iemaksa eiro valūtā 1.5% apmērā no sākotnējā kapitāla noguldījumu garantiju fondā. [1]

Noguldījumu garantiju fonds ir izveidots, lai nodrošinātu atlīdzību izmaksu noguldītājiem par viņu noguldījumiem, kas kļuvuši nepieejami, ar noteikumu, ja tie ir veikti pie noguldījumu garantijas sistēmas dalībnieka. Šis garantiju fonds izmaksā atlīdzības noguldītājiem, gadījumos, kad noguldījumu piesaistītājs nespēj klientam izmaksāt viņu noguldītos līdzekļus, šajā gadījumā, ja komercbanka nevar izmaksāt klientu noguldījumus. Šāda situācija var rasties, ja Finanšu un kapitāla tirgus komisija jeb FKTK bankai anulējusi licenci un tiesa pasludinājusi banku par likvidējamu, vai arī FKTK ir pieņēmusi lēmumu par bankas bankrota procedūru uzsākšanu.

Atlīdzības izmaksas notiek ne vēlāk kā 20 darba dienu laikā no dienas, kad noguldījumi kļuvuši nepieejami. Ja noguldījumu garantiju fondā nepietiek līdzekļu, tad ar FKTK starpniecību atlīdzības tiek izmaksātas no valsts budžeta. [29]

3.5. Pasīvo operāciju pastāvošo risku pārvaldība

Jo lielāks ir operāciju risku līmenis, jo lielāki ir iespējamie zaudējumi, bet lielāki ir arī potenciālie ienākumi, ja operācijas ir veiksmīgas. Komercbankām savā darbībā jānodrošina stabilitāte, tāpēc jāpārvalda un jākontrolē komercbanku riski. [27]

Autors nodaļā – Pasīvo operāciju pastāvošie riski, apskatīs riskus, kas ietekmē pasīvās operācijas, un kā rezultātā, komercbanka var zaudēt daļu no piesaistīto resursu lieluma.

Vispirms autors noskaidros definīciju vārdam “risks”. Risks ir varbūtība, ka īpaši draudi var izmantot īpašu sistēmas ievainojamības iespēju, kā arī kaitējuma īstenošanās varbūtības un kaitējuma smaguma kombinācija. [26]

Darba turpinājumā autors izanalizēs pasīvo operāciju pastāvošos riskus un to pārvaldes iespējas.

Pie banku pasīvajām operācijām pieder risks, kas skar resursu avotus. Resursu avotu izmaksu risks – risks, kad bankas resursu avotu izmaksas palielinās. Tas pārsvarā attiecas uz procentu likmēm, kas nav fiksētas un iepriekšnoteiktas. Komercbanka riskē ar to, ka piesaistīto resursu izmaksas – procenti, kuri jāmaksā par piesaistīto kapitālu var pieaugt, tādā veidā samazinot bankas ienākumus, kas var samazināt komercbankas drošību un stabilitāti.

Procentu likmju risks ir iespējamība, ka procentu likmju izmaiņas īstermiņa perspektīvā samazina tīro procentu ienākumu vai šī rādītāja nosacīto formu – tīro procentu maržu.

Jebkura likme, izņemot Latvijas Bankas refinansēšanas likmi ir atkarīga no naudas tirgus pieprasījuma un piedāvājuma. Jo īsāks ir dzēšanas termiņš, jo nestabilāka ir likme. [13, 89]

Procentu likmju risks nozīmē varbūtību, ka banka var nebūt spējīga saglabāt pozitīvu starpību starp procentiem, kurus banka pelna un procentus, kuri jāmaksā par bankas saistībām, piemēram, no bankām saņemtie kredīti un noguldījumi. Komercbankas risks ir, ka piesaistīto līdzekļu procentu izdevumi būs lielāki nekā aktīvo operāciju sniegtie procentu ienākumi, tādā veidā radot bankai zaudējumus, drošības un stabilitātes zudumu. Tas ir risks, kas atspoguļo komercbankas ienākuma atkarību no izmaiņām procentu likmēs. [30]

Komercbanka, kas darbojas ar zemu procentu likmju starpību vairāk izjūt ienākuma samazinājumu nekā banka, kas strādā ar lielāku procentu likmju starpību.

Komercbankas procentu likmju risku ierobežošana un kontrole ir vajadzīga, lai nelabvēlīgas izmaiņas procentu likmēs nevarētu nopietni ietekmēt bankas peļņu vai pat bankas darbību. Procentu likmju risks ir jāierobežo, lai bankā nodrošinātu stabilu darbību. [10, 186]

Darba turpinājumā autors apskatīs termiņa risku. Termiņa risks rodas galvenokārt no aktīvu un pasīvu termiņu nesaskaņotības. Termiņa risks pasīvajās operācijās var izpausties, kā klientu pirmstermiņa naudas līdzekļu izņemšana no noguldījuma konta.

Operacionālais risks ir zaudējumu risks ārēju (dabas katastrofas, noziedzīgi nodarījumi u.c.) vai iekšēju (IT sistēmu darbības pārtraukums, krāpšana, neatbilstība likumiem un iekšējām procedūrām, citas iekšējās kontroles nepilnības) faktoru ietekmē. Operacionālā riska avoti var veidoties no darbībā, kas vērsta pret banku, kā piemēram, baumu izplatīšana, konfidenciālas informācijas atklāšana, darba pienākumu pavisā izpilde, iekšējo normu neievērošana attiecībā ar klientiem. [11, 287]

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju vai terorisma finansēšanas risks – komercbankām no piesaistītiem nerezidentu līdzekļiem ir lielāks risks, ka banka var tikt iesaistīta darījumos, kas saistīti ar, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju vai terorisma finansēšanu ir salīdzinoši lielāks.

Līdz ar to bankām šādiem klientiem ir jāvelta lielāka uzmanība (piemēram, jāiegūst vairāk informācijas gan par klientu, gan tā veiktajiem darījumiem). [9, 100]

Savukārt tas, ka banka var tikt iesaistīta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju vai terorisma finansēšanā iespaido bankas imidžu. Bankā var izveidoties reputācijas risks, līdz ar to klienti nevēlēsies savus naudas līdzekļus uzticēt bankai ar sliktu reputāciju.

Maksātnespējas risks – bankas riska veids, kad komercbankai nebūs pietiekoši daudz brīvo naudas līdzekļu, lai varētu segt savas saistības pret klientiem.

Ārējais, no bankas neatkarīgais procentu risks – var veidoties, valsts ekonomikas pasliktināšanās gadījumā, līdz ar to, klientiem var nebūt pietiekoši daudz līdzekļu, lai banka varētu tos izmantot ilgtermiņa darbībām, jo banka ir atkarīga no savu klientu finansiālā stāvokļa.

Pasīvo operāciju risks – var pastāvēt, piemēram, ja komercbankas darbinieki izvēlas nepiemērotas procentu likmes kļūdas pēc. [13, 62]

Lai komercbanka neciestu zaudējumus un līdz ar to netiktu apdraudēta komercbankas stabilitāte, ir ļoti svarīgi laikus apzināties riskus un izveidot plānu, lai pēc iespējas samazinātu pastāvošos riskus, tāpēc darba turpinājumā autors apskatīs, kam jāpievērš uzmanība komercbanku darbiniekiem, lai nepieļautu iespējamo risku iestāšanos.

Attiecībā uz bankas riskiem pastāv bankas risku menedžments, kas paredz vispirms noteikt, ko banka varētu iegūt, uzņemoties risku un kādā mērā banka vispār var risku uzņemties, lai bankas darbība nebūtu apdraudēta un komercbanka spētu nodrošināt savu stabilitāti. Pieļaujamie riska kalkulācijas principi ir :

1. Pieļaujamā riska 1. princips – kad ir jāvadās no piesardzības principa un komercbankas izrēķinātais zaudējums, ko bankai ir jāuzņemas nedrīkst būt lielāks kā visu pieļaujamo risku potenciāls.
2. Pieļaujamā riska 2. princips – ir jānosaka riska limitu sistēma, lai riskus varēt norobežot, no pārāk augsta riska potenciāla rašanās iespējas. [16, 102]

Savukārt sagaidāmā riska kalkulācijai ir šādi principi:

1. Tirgū ir jārealizē un jānopelna iespējamās risku izmaksas.
2. Tirgus riskiem jāaprēķina adekvātas risku prēmijas. [16, 104]

Risku noteikšanā būtiska loma ir stresu testēšanai, kas novērtē komercbanku iespējamus zaudējumus ārkārtējā tirgus pārtraukuma gadījumā, kas sagrauj vēsturiskos modeļus. Komercbanka var veikt uz scenārijiem balstītus simulācijas un stresa testus, tas parāda iespējamus riskus, kuriem banka ir pakļauta. [27]

Pēc Latvijas komercbanku risku pārvaldības apskatiem autors secina, ka Latvijas komercbankas pievērš uzmanību risku savlaicīgai noteikšanai un pārvaldīšanai, bet tomēr autors vēlas pievērst uzmanību tam, ka ne vienmēr risku vadības pastāvēšana bankā nozīmē to, ka visi riski bankā ir apzināti un tiks novērsti. Kā piemēru autors min A/S Latvijas Krājbanku, kura 2009.gadā starpperiodu pārskatā tika iekļāvusi risku pārvaldību, kurā tika aprakstīta risku identificēšana, uzraudzība un vadīšana, kuru kontrolēja komercbankas Aktīvu – pasīvu vadības komiteja. [31]

Bet 2012.gada 8.maijā tiesa pasludināja bankas bankrotu, bet 10.maijā komercbankai tiek anulēta licence. [32] Pie šāda iznākuma noveda tas, ka 2011. gada novembrī atklājās, ka vairākās ārzemju bankās iekļāti Krājbankas noguldītāju līdzekļi vairāk nekā 100 miljonu latu apjomā.[33] Šajā gadījumā komercbanku piemeklēja operacionālais risks, kas izveidojās no bankas iekšējiem faktoriem. Operacionālā riska avoti, pēc autora domām, veidojās no darbībām, kas tika vērsta pret bankas darbības stabilitāti. Kā arī klientu noguldījumu naudas līdzekļu iekļāšana palielina komercbankas maksātspējas riska palielināšanos.

3.6. Pasīvo operāciju vadīšanas politika

Pasīvās operācijas bankām ir nepieciešamas, lai tās veidotu savus resursus. Mūsdienās ļoti liela nozīme tiek pievērsta pasīvajām operācijām, tāpat kā aktīvajām, jo ar to palīdzību banka pārvalda savus resursus, ko pēc tam izmanto aktīvajām operācijām. [13, 53]

Pasīvo operāciju pārvaldība iespaido arī to, cik lielu riska pakāpi var uzņemt banka, veicot aktīvās operācijas. Pasīvi Latvijas komercbanku bilancēs ir ievēroti pēc to saistību termiņa pieauguma principa. Banku pasīvi ir pašu kapitāls un piesaistītie fizisko un juridisko personu līdzekļi, kuri piesaistīti uz atmaksāšanas pamata un ar pasīvo operāciju palīdzību un paredzēti aktīvo operāciju veikšanai.

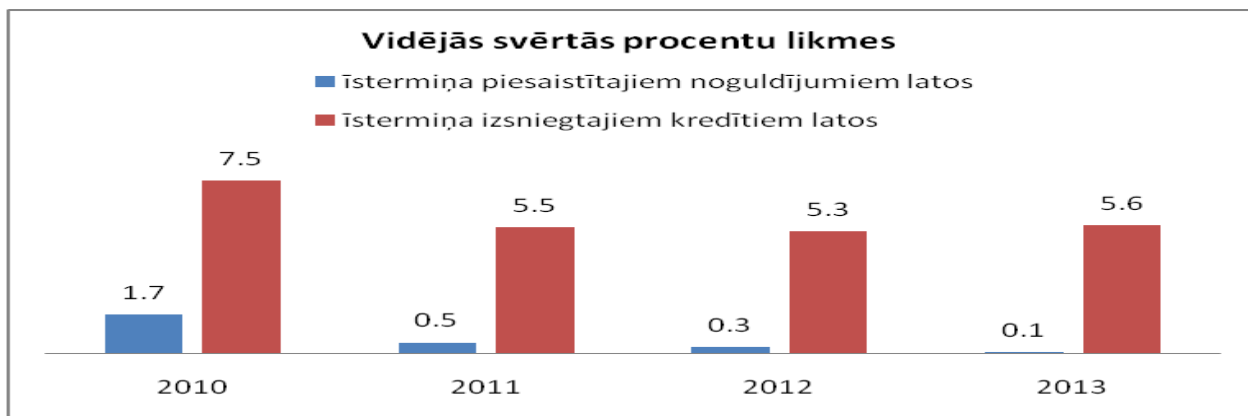
Ar pasīvajām operācijām banka veido savus resursus, tāpēc bankai liela nozīme jāpievērš piesaistīto resursu vadīšanai, tā, lai banka būtu stabila un droša. Lai komercbanka panāktu stabilu resursu bāzi, tai ir vajadzīgs izveidot spēcīgu resursu piesaistīšanas politiku, kuras mērķis ir piesaistīt un efektīvi vadīt piesaistītos resursus – komercbankas pasīvās operācijas.

Komercbankai ir jāizvēlas stratēģija, kura noteiks bankas resursu avotus un to apjomu. Komercbankai ir jānosaka un jāvada lētākie, bankai izdevīgākie resursu avoti. Komercbankai jāizvērtē arī kā bankas var piesaistīt tādu resursu avotu apjomu, lai tas varētu nodrošināt vēlamu kredīta un citu finanšu pakalpojumu pietiekošu apjomu. [14, 149]

Komercbankai ir jānodrošina likviditāte izmantojot piesaistītos naudas līdzekļus, tādā veidā samazinot likviditātes risku. Pasīvās operācijas bankās ir jāsadala un jāvada tā, lai nodrošinātu piesaistītās resursu bāzes diversifikāciju – sadali. Liela nozīme komercbanku stabilitātē ir līdzsvara uzturēšana starp komercbankas pasīvajām un aktīvajām operācijām. Komercbankas līdzekļu izvietojuma politikai jābūt tādai, lai tā ir vienota ar pasīvajām un aktīvajām operācijām. Kā piemēru autors min piesaistīto naudas līdzekļu termiņu sadali, lai no ilgtermiņa piesaistītajiem resursiem tiek veidotas ilgtermiņa aktīvās operācijas, bet no īstermiņa piesaistītajiem resursiem, netiek veidotas aktīvās operācijas, kas pārsniegtu resursu piesaistes termiņus, jo tas palielinātu komercbankas nestabilitāti tās darbībā. Jāpievērš uzmanība arī komercbanku procentu likmēm, lai piesaistīto resursu izmaksas būtu mazākas par aktīvo operāciju ienākuma procentu likmēm. [17, 203]

Pēc autora domām, noguldījumu un kredītu procentu likmju salīdzināšana parāda Latvijas komercbanku piesaistīto resursu un komercbanku izsniegto resursu procentu atšķirības, kas savukārt uzskatāmi atspoguļo to, ka komercbankas no pasīvajām operācijām iegūst piesaistītos līdzekļus, lai izmantotu tos komercbanku aktīvajās operācijās, tādā veidā uz procentu rēķina nopelnot un nodrošinot savu darbības stabilitāti. Ja komercbankas, savas darbības rezultātā nenodrošina peļņu, tad komercbankas stabilitāte ir apdraudēta, jo neviena banka nespēj ilgākā laika posmā strādāt ar zaudējumiem, kā arī var zaudēt klientu uzticību bankai.

3.22.attēlā autors ir uzskatāmi parādījis vidējās svērtās procentu likmes īstermiņa noguldījumiem un komercbanku izsniegtajiem kredītiem.

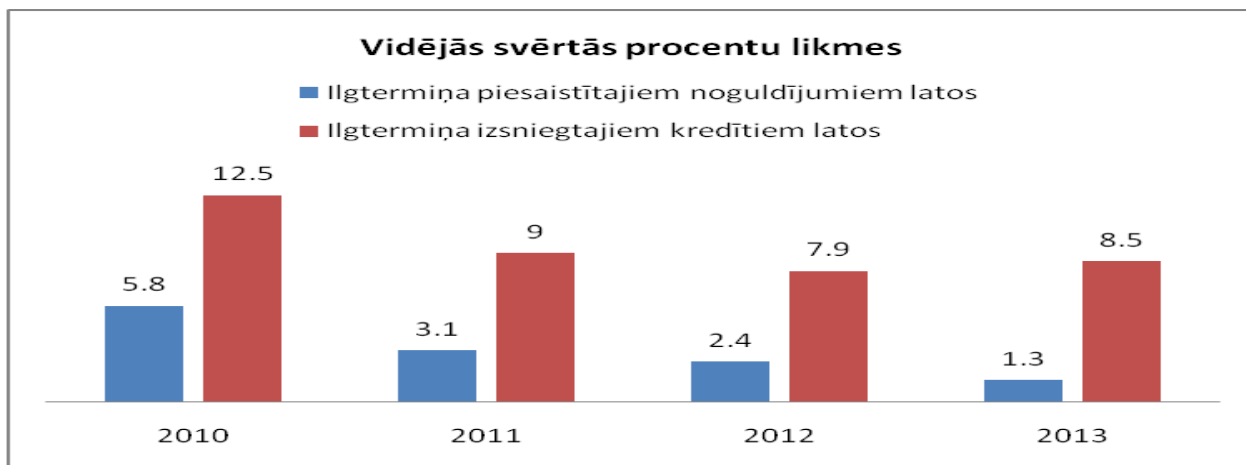

3.22.att. Vidējās svērtās procentu likmes Latvijas komercbanku īstermiņa noguldījumiem un izsniegtajiem kredītiem no 2010.g. – 2013.g. [39]

3.22.attēlā redzams, ka noguldījumu procentu likmes ir daudz mazākas nekā īstermiņa kredītu procentu likmes. 2010.g. noguldījumu un kredītiem bija 5,8 procentu punktu starpība. 2011.g. kredītu vidējā svērtā procentu likme bija par 5 procenta punktiem lielāka nekā

noguldījumu procenti. 2012.g. kredītu vidējā svērtā procentu likme bija lielāka arī par 5 procentu punktiem, tāpat kā 2011.g, bet 2013.g. kredītu vidējā svērtā procentu likme bija lielāka par 5,5 procentu punktiem. Pēc 3.22. attēla redzams, ka 2011.g. un 2012.g. vidējo svērto noguldījumu un procentu likmju starpības ir samazinājušās, bet 2013.g. starpība atkal palielinājusies, bet tomēr nav sasniegusi 2010.g. noguldījumu un kredītu vidējo svērto procentu starpību.

Turpinājumā autors 3.23.attēlā apskatīs ilgtermiņa noguldījumu un izsniegto kredītu vidējās svērtās procentu likmju izmaiņas Latvijas komercbankās.

3.23.att. Vidējās svērtās procentu likmes Latvijas komercbanku ilgtermiņa noguldījumiem un izsniegtajiem kredītiem no 2010.g. – 2013.g. [38]

3.23.attēlā redzams, ka arī ilgtermiņa izsniegtajiem kredītiem vidējās svērtās procentu likmes ir lielākas par piesaistīto noguldījumu vidējām svērtajām likmēm, kas ir arī loģiski, jo atbilst komercbanku darbības principiem.

Ilgtermiņa vidējo svērto procentu likmju starpība 2010.g. bija 6.7 procentu punkti, 2011.g. – 5.9 procentu punkti, 2012.g. – 5.5 procentu punkti, bet 2013.g. 7.2 procentu punkti. Vidējās svērtās procentu likmes ilgtermiņš noguldījumiem un izsniegtajiem kredītiem no 2011.gada samazinājās. 2012.g. vidējās svērtās procentu likmes arī samazinājās, bet 2013.g. atkal tika novērots vidējo svērto procentu likmju palielinājums, bet tas nepārsniedza pat 2011.g. ne noguldījumu ne izsniegto kredītu vidējās svērtās procentu likmes.

Salīdzinot 3.22. att. datus ar 3.23.att. vidējās svērtās procentu likmes palielinoties termiņam arī palielinas gan noguldījumiem, gan komercbanku izsniegtajiem kredītiem.

Šīs nodaļas turpinājumā autors apskatīs Latvijas komercbanku pasīvo operāciju izdevumu izmaiņas ar aktīvo operāciju ienākumu izmaiņām, kā Latvijas komercbankas veido resursu bāzes sadali, un vai tas atbilst komercbanku drošai un stabīlai darbībai.

3.13.tabulā autors parāda ienākumu un izdevumu procentu likmju apjomu un izmaiņas 2010.g. Redzams, ka 2010.g. komercbanku procentu ienākumi ir lielāki par procentu

izdevumiem, vislielākā starpība starp procentu ienākumiem un izdevumiem ir 2010.g 4.cet., kad starpība bija – 239 112 tūkst. latu. 2010.g 4.cet. bija vērojams arī procentu ienākumu un izdevumu vislielākais apjoms. Vismazākā starpība toties 2010.g 1.cet. – 51 214 tūkst. latu, kad arī procentu ienākumi un izdevumi Latvijas komercbankām ir viszemākie.

3.13.tabula.

Latvijas komercbanku procentu ienākumi un izdevumi 2010.g. [39]

Procentu ienākumi, izdevumi	2010			
	31.03.10.	30.06.10.	30.09.10.	31.12.10.
	tūkst. latu			
Procentu ienākumi	179 485	351 997	518 202	684 361
Procentu izdevumi	128 271	240 163	344 087	445 249
Starpība:	51 214	111 833	174 115	239 112

3.14.tabulā autors parāda Latvijas komercbanku ienākumus un izdevumus 2011.g. Procentu ienākumu un izdevumu vislielākais apjoms ir 2011.g.4.cet, kad procentu ienākumi bija 640 149 tūkst. latu, bet izdevumi sasniedza 336 266 tūkst. latu. Šajā laika periodā 2011.g. arī procentu ienākumu un izdevumu starpība ir pati lielākā gada laikā – 303 883 tūkst. latu. Savukārt mazākā starpība starp ienākumu un izdevumu procentu ir 2011.g.1.cet., kad arī tāpat kā 2010.g. novērojams vismazākais procentu ienākumu un izdevumu apjoms.

3.14.tabula

Latvijas komercbanku procentu ienākumi un izdevumi 2011.g. [40]

Procentu ienākumi, izdevumi	2011			
	31.03.11.	30.06.11.	30.09.11.	31.12.11.
	tūkst. latu			
Procentu ienākumi	159 331	316 862	480 653	640 149
Procentu izdevumi	89 478	174 060	258 377	336 266
Starpība:	69 854	142 803	222 275	303 883

3.15.tabulā autors attēlo Latvijas komercbanku ienākumu un izdevumu procentu maksājumu apjomu 2012.g. Arī 2012.g., tāpat kā 2010.g. un 2011.g. lielākā procentu maksājumu starpība bija 2013.g. 4.cet. - 314 633 tūkst. latu, bet mazākā 2013.g. 1.cet. 82 292 tūkst. latu.

Latvijas komercbanku procentu ienākumi un izdevumi 2012.g. [41]

Procentu ienākumi, izdevumi	2012			
	31.03.12.	30.06.12.	30.09.12.	31.12.12.
	tūkst. latu			
Procentu ienākumi	147 731	281 006	411 967	537 478
Procentu izdevumi	65 439	124 959	177 100	222 846
Starpība:	82 292	156 048	234 866	314 633

Darba turpinājumā autors 3.16.tabulā attēlos Latvijas komercbanku procentu ienākumu un izdevumu apjomu 2013.g. Tāpat kā iepriekšējos apskatītajos gados arī 2013.g. 4. cet. procentu ienākumu un izdevumu apjoma starpība bija vislielākā – 347 499 tūkst. latu., bet vismazākā 2013.g. 1.cet. – 83 214 tūkst. latu.

Latvijas komercbanku procentu ienākumi un izdevumi 2013.g. [42]

Procentu ienākumi, izdevumi	2013			
	31.03.13.	30.06.13.	30.09.13.	31.12.13.
	tūkst. latu			
Procentu ienākumi	119 222	238 541	356 174	474 306
Procentu izdevumi	36 008	67 774	97 797	126 806
Starpība:	83 214	170 766	258 377	347 499

Apskatītajā laika periodā no 2010.g. – 2013.g., gada sākumos procentu ienākumu un procentu izdevumu starpība ir vismazākā, bet līdz pat gada beigām palielinās. Katra apskatītā gada beigās, tā ir vislielākā.

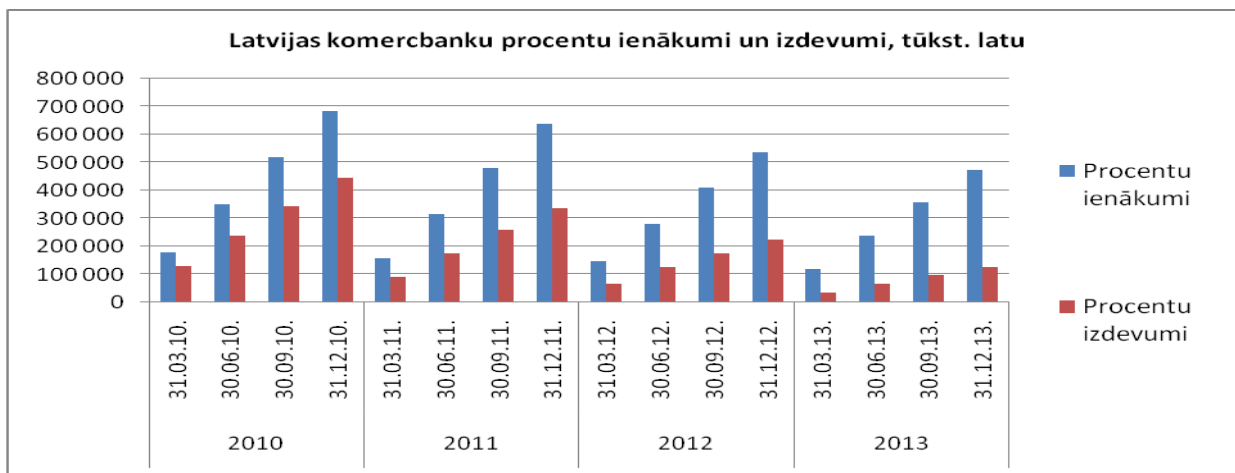
Autors arī secina, ka jo lielāki Latvijas komercbanku ienākumu un izdevumu procenti, jo lielāka to starpība. Pēc autora domām, tas nozīmē, ka jo lielāks ir procentu ienākumu daudzums, procentu izdevumu daudzums palielinās, bet tas nepieaug tik strauji, tāpēc, jo lielāki Latvijas komercbanku ienākumu un izdevumu procentu maksājumi, jo lielāku peļņu Latvijas komercbankas iegūst.

Darba turpinājumā autors apskatīs kopējo procentu ienākumu un procentu izdevumu apjomu izmaiņu dinamiku no 2010.g. – 2013.g.

3.24.att. autors parāda Latvijas komercbanku procentu ienākumus un procentu izdevumus no 2010.g. – 2011.g.

2010.g. Latvijas komercbankas procentu ienākumus un izdevumus ir maksājušas un saņēmušas vislielākajā apjomā. Turpmākajos gados no 2011.g. – 2013.g., gan procentu ienākumu, gan procentu izdevumu kopējais apjoms ir samazinājies.

3.24.attēlā uzskatāmi ir redzams, ka procentu izdevumu apjoms ir samazinājies apskatītā laika periodā straujāk nekā ienākuma procentu apjoms. Tas nozīmē, ka Latvijas komercbanku ienākumu apjoms, kad no procentu ienākumiem ir atņemti procentu izdevumi, apskatītajā laika periodā ir pieaudzis.

3.24.att. Latvijas komercbanku procentu izdevumi un ienākumi Latvijas komercbankās no 2010.g. – 2013.g. (tūkst. latu). [43]

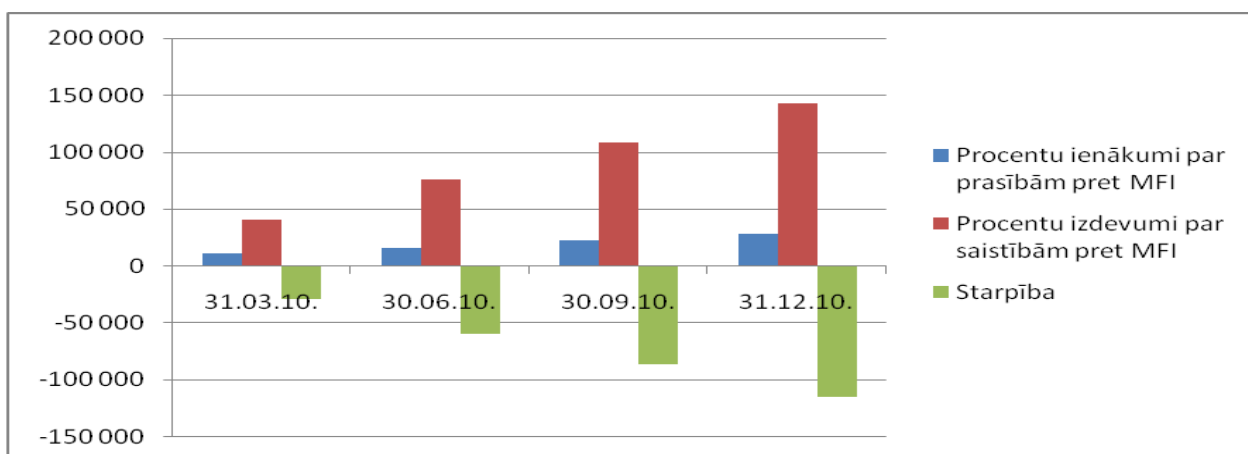
Darba izstrādes gaitā, autors jau iepriekš minēja, ka pasīvās operācijas ļoti ietekmē procentu izdevumu lielums. Lai komercbankas varētu strādāt ar peļņu līdz ar to būt finansiāli drošas komercbanku darbikiešiem veidojot piesaistīto resursu izvietojšanas politiku, jāpievērš uzmanība ne tikai kopējiem procentu ienākumu un izdevumu līmenim, bet arī jāizvērtē procentu ienākumi un izdevumi pa struktūrām. Komercbankas ar pasīvajām operācijām – resursu piesaisti no klientiem - būs stabilas tikai tādā gadījumā, ja tās spēs sadalīt procentu izdevumus par piesaistītajiem resursiem tā, lai komercbanka neciestu zaudējumus līdz ar to paliktu nedroša un nestabila, tāpēc darba turpinājumā autors izanalizēs Latvijas komercbanku procentu ienākumu un izdevumu apjoma izmaiņas pa struktūrām, kas pēc autora domām parāda cik labi komercbankas plāno pasīvo operāciju izmaksas.

Pielikumā Nr. 1. autors uzrāda procentu ienākumu un procentu izdevumu sadalījumu pa struktūrām 2010.g., pielikumā Nr.2 autors uzrāda procentu ienākumu un izdevumu struktūru 2011.g, Nr.3 pielikumā – 2012.g. struktūru, bet pielikumā Nr. 4 autors uzrāda procentu ienākumu un procentu izdevumu apjoma stuktūru 2013.g.

No pielikuma Nr.1 tabulas datiem autors parāda Latvijas komercbanku procentu ienākumus par prasībām un procentu izdevumus par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm 2010.g.

2010.g. vislielākie procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm ir bijuši gada beigās, kad tie sasniedza 142 936 tūkst. latu, bet vismazākie gada sākumā – 39 956 tūkst. lati. Procentu ienākumi pret monetārajām finanšu iestādēm arī ir bijuši vislielākie 2010.g. beigās, kad tie sasniedza 27 550 tūkst. latus, savukārt mazākie procentu ienākumi bija 2010.g.1.cet. – 10 559 tūkst. latu. Procentu kopējo ienākumu un procentu kopējo izdevumu starpība 2010.g. bija pozitīva, kas nozīmē, ka ienākumi bija lielāki par izdevumiem, bet tieši izdevumi pret monetārajām finanšu iestādēm 2010.g. bija lielāki par ienākumiem no monetārajām finanšu iestādēm, tāpēc starpība 2010.g. starp procentu ienākumiem pret monetārajām finanšu iestādēm un procentu izdevumiem pret tām ir negatīva visu 2010.g.

3.24.attēlā autors parāda procentu ienākumu un izdevumu dinamiku par prasībām un saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm 2010.g.

3.24.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumi par prasībām un procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm dinamika 2010.g. [39]

3.24.att. parādīts, ka procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu 2010.g. nepārtraukti pieaug sākot no gada sākuma līdz pat gada beigām. Savukārt procentu ienākumi par prasībām pret monetārajām finanšu iestādēm gada laikā arī pieaug, bet procentu ienākumi nepieaug tik strauji kā procentu izdevumi 2010.g. Tas, ka procentu izdevumi par piesaistītajiem starpbanku kredītiem pieaug straujāk, nekā ienākumi parādās arī 3.24.att. uzrādītajā starpība – sākot jau no 2010.g. sākumu tā strauji pieaug līdz pat gada beigām.

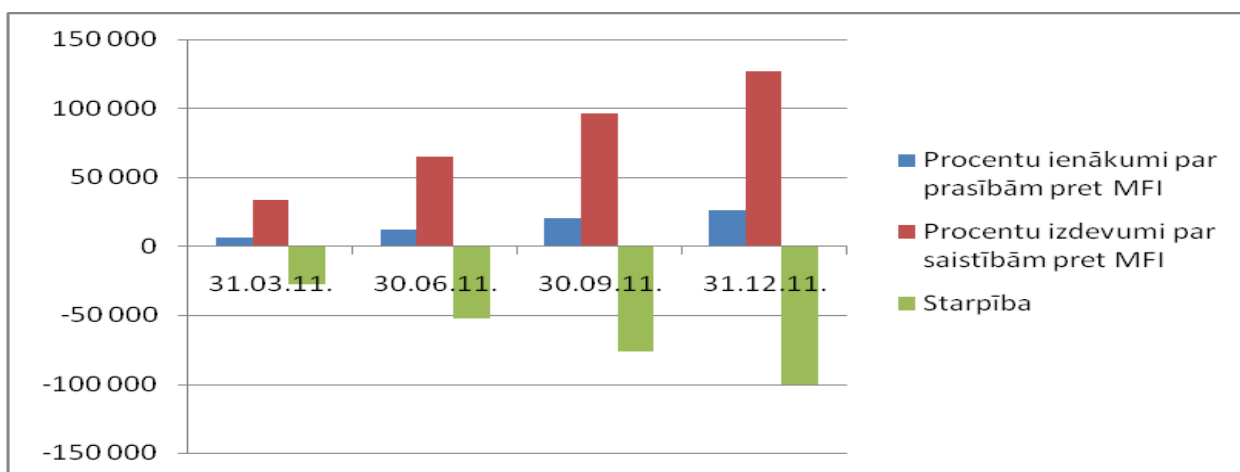
2011.g. salīdzinājumā ar 2010. procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm un procentu ienākumi par prasībām pret tām ir samazinājušies. 2011.g. lielākie procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm samaksāti gada beigās – 127 106

tūkst. latu, bet mazākie gada sākumā – 33 408 tūkst. latu. Autors vēlas pievērst uzmanību arī tam, ka kopējie procentu izdevumi 2011.g. bija mazāki nekā kopējie procentu ienākumi Latvijas komercbankām, bet tieši procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm ir bijuši lielāki nekā procentu ienākumi, kā tas bija arī 2010.g. 2011.g. apskatīto rādītāju starpība ir samazinājusies salīdzinājumā ar 2010.g. Tā, kā 2011.g. gan procentu ienākumi, gan procentu izdevumi pret monetārajām finanšu iestādēm ir samazinājušies, tad autors, secina, ka procentu izdevumu par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm proporcija ar procentu ienākumiem par prasībām pret monetārajām finanšu iestādēm ir samazinājusies.

3.25.attēlā autors parāda procentu ienākumu un izdevumu dinamiku par prasībām un saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm 2011.g.

2011.g. procentu ienākumi pret monetārajām finanšu iestādēm tāpat kā 2010.g. nav palielinājušies tik pat strauji kā procentu izdevumi pret tām. Visa 2011.g. garumā procentu izdevumi ir palielinājušies līdz pat gada beigām, kā arī visa 2011.g. laikā ir palielinājušies arī apskatīto rādītāju starpība. Tas, nozīmē, ka Latvijas komercbanku darbinieki 2011.g., tāpat kā 2010.g. samaksāja par piesaistītajiem naudas līdzekļiem no monetārajām finanšu iestādēm lielāku naudas summu nekā par procentu ienākumiem samaksājušas bija monetārās finanšu iestādes, līdz ar to Latvijas komercbankās apskatītajiem rādītājiem netika piesaistīto resursu izmaksas sabalansētas tā, lai komercbankām apskatīto rādītāju izmaksas nepārsniegtu ienākumus.

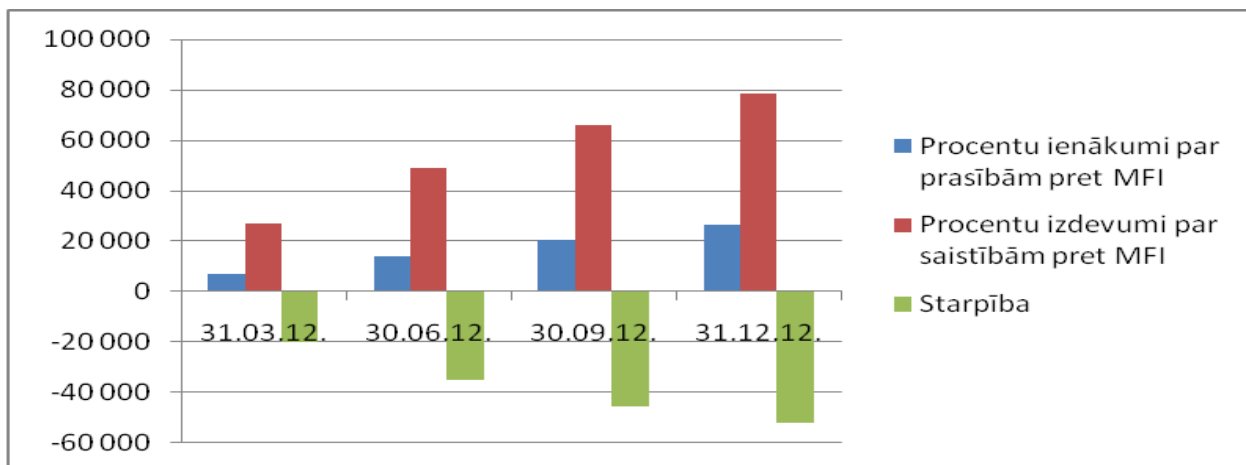
Tā, kā kopējie procentu ienākumi 2011.g. bija lielāki par procentu kopējiem izdevumiem, ko autors apskatīja 3.14.tabulā, tad piesaistītie resursi no monetārajām finanšu iestādēm tika novirzīti citu aktīvo operāciju veikšanai, ne jau prasībām pret monetārajām finanšu iestādēm.

3.25.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumi par prasībām un procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm dinamika 2011.g. [40]

Lielākie procentu izdevumi, ko Latvijas komercbankas ir samaksājušas par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm ir 78 643 tūkst. latu, bet mazākās - 26 766 tūkst. latu. Pēc 2012.g. datiem 3.19.tabulā salīdzinājumā ar 2010.g. un 2011.g. procentu izdevumu un procentu ienākumu starpība ir samazinājusies, kā arī ir samazinājušies procentu ienākumi un procentu izdevumi pret monetārajām finanšu iestādēm salīdzinājumā ar pagājušajiem apskatītajiem gadiem.

3.26.attēlā autors parāda procentu ienākumu un izdevumu dinamiku par prasībām un saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm 2012.g.

3.26.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumi par prasībām un procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm dinamika 2012.g. [41]

Arī 2012.g. 3.26.attēlā autoram attēlotā dinamika ir augoša. Gan procentu ienākumu, gan procentu izdevumu apjoms pret monetārajām finanšu iestādēm gada laikā palielinās. 2012.g. joprojām tāpat kā iepriekšējos gados, apskatīto rādītāju starpība tikai palielinās visa gada laikā, kas nozīmē to, ka procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm palielinās straujāk, nekā procentu ienākumi par prasībām pret tām.

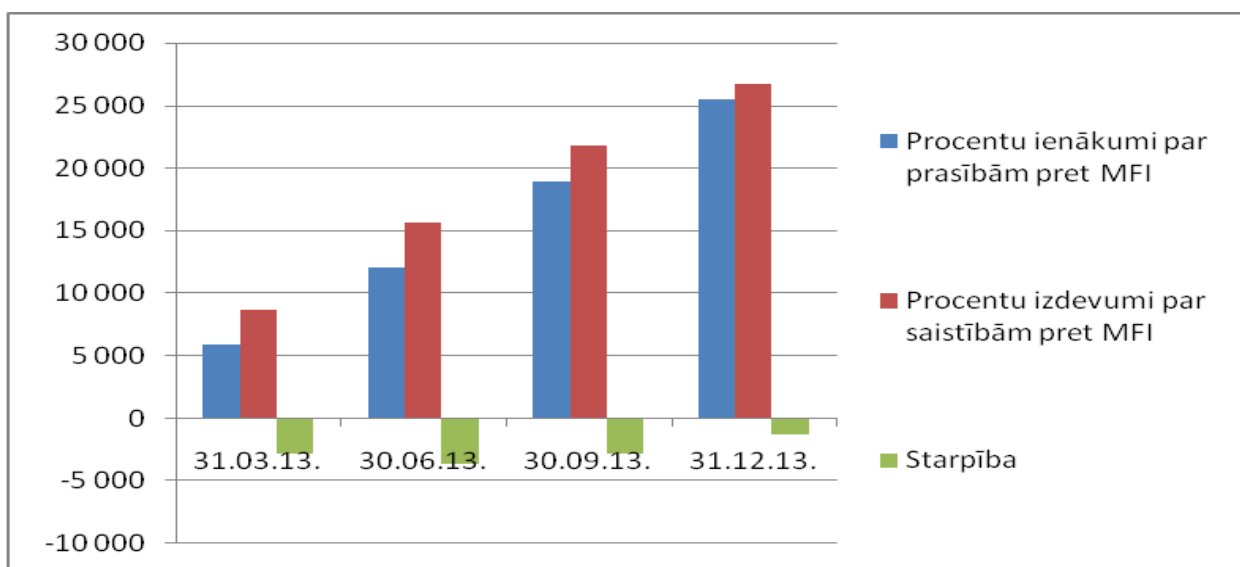
2013.g. procentu izdevumi pret monetārajām finanšu iestādēm vēl joprojām bija lielāki nekā procentu ienākumi par saistībām pret tām. Lielākos procentu izdevumus Latvijas komercbankas ir samaksājušas 2013.g. beigās - 26 746 tūkst. latu, bet mazākos – gada sākumā 8 633 tūkst. latus.

Salīdzinājumā ar 2010.g., kad lielāki procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm bija 142 936 tūkst. latu, tad 2013.g. procentu izdevumi ir krietni samazinājušies. Arī apskatīto rādītāju starpība 2010.g. lielākā bija – 115 386 tūkst. latu, bet 2013.g. samazinājušies līdz -1 298 tūkst. latu. Starpība 2013.g., protams, bija tik maza, ka procentu ienākumi un izdevumi bija samazinājušies.

3.27.attēlā autors parāda procentu ienākumu un izdevumu dinamiku par prasībām un saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm 2013.g.

2013.g. garumā procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm bija lielāki nekā procentu ienākumi pret tām, bet salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem 2013.g. arī procentu ienākumu dinamika gada laikā palielinājās pietiekoši struji.

2013.g. garumā procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšuiestādēm bija lielāki nekā procentu ienākumi pret tām, bet salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem 2013.g. arī procentu ienākumu dinamika gada laikā palielinājās pietiekoši struji.

3.27.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumi par prasībām un procentu izdevumi par saistībām pret monetārajām finanšu iestādēm dinamika 2013.g. [42]

3.27.attēlā redzams, ka 2013.g. salīdzinājumā ar iepriekš apskatītajiem gadiem starpība starp procentu ienākumiem un izdevumiem pret monetārajām finanšu iestādēm gada laikā samazinās, līdz gada beigās starpība ir vismazākā bet tomēr procentu izdevumu apjoms ir lielāks nekā procentu ienākumu apjoms pret monetārajām finanšu iestādēm.

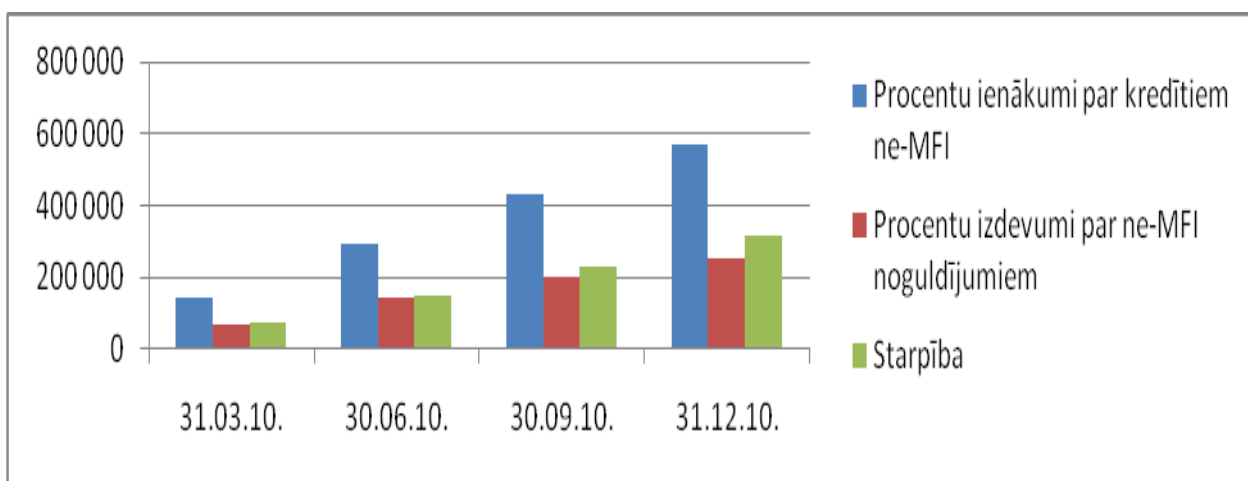
Darba turpinājumā autors apskatīs Latvijas komercbanku procentu ienākumus par prasībām un procentu izdevumus par saistībām pret ne monetārajām finanšu iestādēm apskatītajā lika periodā no 2010.g. – 2013.g.

2010.g. Latvijas komercbanku procentu ienākumu par kredītiem ne no monetārajām finanšu iestādēm un procentu izdevumu par ne monetāro finanšu iestāžu noguldījumiem. Procentu izdevumi noguldījumiem, kuri nav piesaistīti no monetārajām finanšu iestādēm 2010.g. beigās sasniedza 254 178 tūkst. latu, bet gada sākumā bija 70 795 tūkst. latu. Visos apskatītajos periodos 2010.g. starpība starp procentu izdevumiem par noguldījumiem, kuri nav piesaistīti no

monetārajām finanšu iestādēm un procentu ienākumiem par izsniegtajiem ne monetāro finanšu iestāžu kredītiem ir bijusi pozitīva, tas nozīmē, ka procentu izdevumi nav pārsnieguši Latvijas komercbanku procentu ienākumus.

3.28.attēlā autors uzrāda Latvijas komercbanku procentu ienākumus par prasībām un procentu izdevumus par saistībām pret ne monetārajām finanšu iestādēm dinamiku 2010.g

Procentu ienākumi pret ne monetārajām finanšu iestādēm 2010.g. laikā sākot ar gada sākumu palielinājusies. Savukārt procentu izdevumi arī palielinājušies, bet tie nepieauga tik strauji, kā procentu ienākumi. Apskatīto lielumu starpība gada sākumā, redzams, ka daudz nepārsniedza procentu izdevumus, bet sākot ar 2010.g. 3.cet. pieauga, šis pieaugums turpinājās līdz pat 2010.g. beigām, kad starpība pieauga visstraujāk. Apskatīto rādītāju starpība 2010.g. laikā palielinās, bet gada sākumā tā ir tikai nedaudz lielāka par procentu izdevumiem, kas nozīmē, ka 2010.g. tā ir nosegusi procentu izdevumus no noguldījumiem, bet lielus ienākumus Latvijas komercbankām 2010.g. sākums nav nesis.

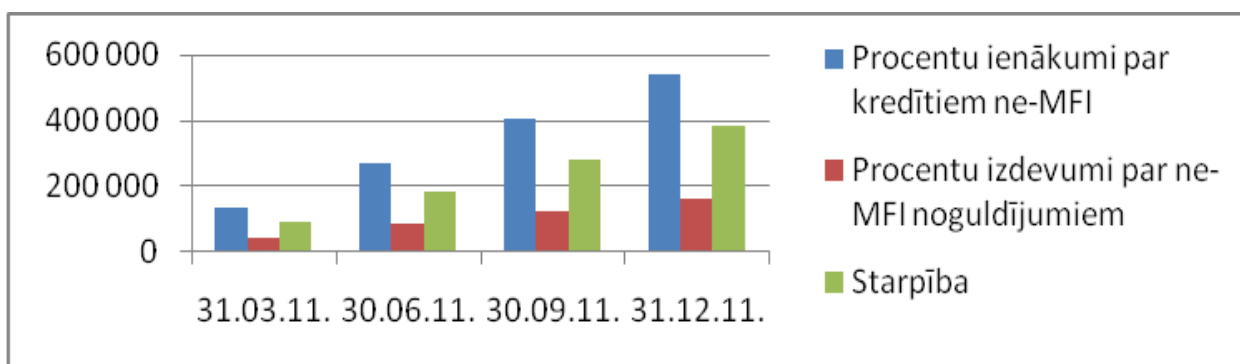
3.28.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumi par prasībām un procentu izdevumi par saistībām pret ne monetārajām finanšu iestādēm dinamika 2010.g. [39]

2011.g. lielākie procentu izdevumi par noguldījumiem, kuri nav piesaistīti no monetārajām finanšu iestādēm bija 2011.gada beigās, kas sasniedza 159 596 tūkst. latu., bet mazākie bija gada sākumā, kad procentu izdevumi par saistībām pret ne monetārajām finanšu iestādēm bija 43 714 tūkst. latu.

Autors 3.29.attēlā parāda procentu ienākumu par kredītiem un procentu izdevumu par noguldījumiem pret ne monetārajām finanšu iestādēm dinamiku.

2011.gadā procentu izdevumi par noguldījumiem, kuri nav piesaistīti no monetārajām finanšu iestādēm samazinājās salīdzinājumā ar 2010.g., bet sākot no 2011.g. sākuma tāpat pieauga līdz pat gada beigām.

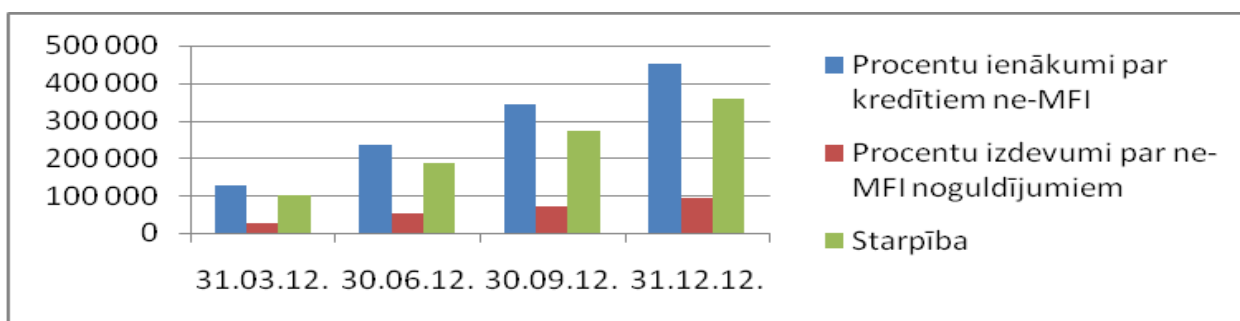
Procentu ienākumi savukārt 2011.g. palielinājās daudz straujāk nekā procentu izdevumi. Tas ir redzams, arī apskatīto lielumu starpībā, jo tā gada laikā ir strauji palielinājusies, salīdzinājumā ar 2010.g., kad procentu ienākumu un procentu izdevumu starpība nebija krietni lielāka nekā procentu izdevumu apjoms.

3.29.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumi par prasībām un procentu izdevumi par saistībām pret ne monetārajām finanšu iestādēm dinamika 2011.g. [40]

2012.g. lielākie procentu izdevumi bija 92 572 tūkst. latu, bet mazākie 26 222 tūkst. latu par noguldījumiem pret ne monetārajām finanšu iestādēm.

3.30.attēlā autors uzrāda procentu ienākumu un izdevumu dinamiku par prasībām un saistībām pret ne monetārajām finanšu iestādēm 2012.g.

3.30.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumi par prasībām un procentu izdevumi par saistībām pret ne monetārajām finanšu iestādēm dinamika 2012.g. [41]

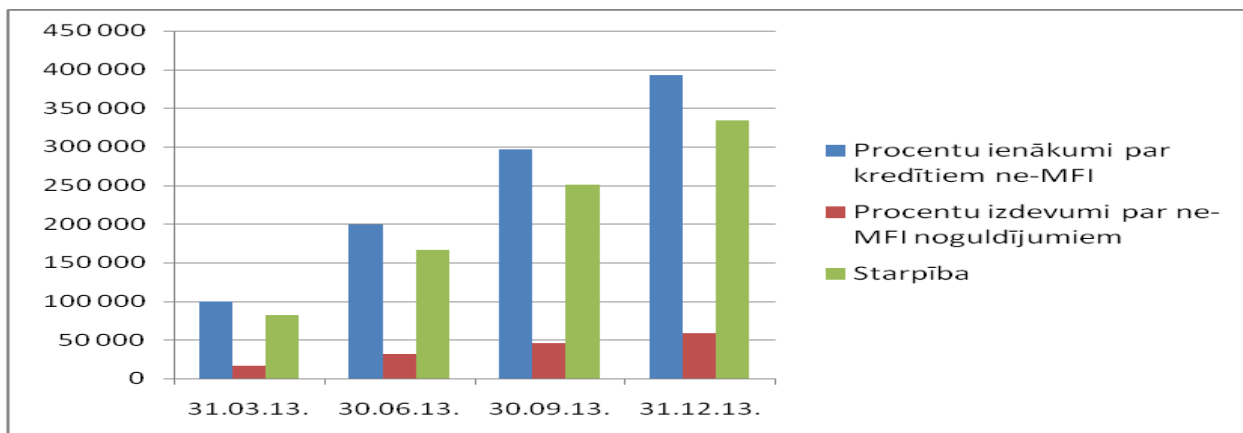
Arī 2012.g. tāpat kā 2011.g. strauji gada laikā palielinās, savukārt procentu izdevumu apjoms par noguldījumiem, kuri nav piesaistīti no monetārajām finanšu iestādēm arī palielinās, bet tā pieaugums nav tik acīmredzams. Arī 2012.g. apskatīto lielumu starpība strauji pieaug un

krietni pārsniedz procentu izdevumus par noguldījumiem ne no monetārajām finanšu iestādēm, ko var redzēta arī pielikumā Nr.3 tabulas datos.

2013.gada lielākie procentu izdevumi par noguldījumiem ne no monetārajām finanšu iestādēm jau bija samazinājušies līdz 58 678 tūkst. latu, bet mazākie 16 756 tūkst. latu. Kaut gan procentu ienākumi par noguldījumiem, kuri nav piesaistīti no monetārajām iestādēm arī apskatīto gadu laikā ir samazinājušies, līdz ar to arī apskatīto lielumu starpība ir noslīdējusi uz leju.

3.31.attēlā autors uzrāda parāda procentu ienākumu par kredītiem un procentu izdevumu par noguldījumiem dinamiku pret ne monetārajām finanšu iestādēm 2013.g, kuru naudas apjomu var apskatīt pielikumā Nr.4 tabulā.

Arī 2013.g. tāpat kā iepriekšējos apskatītajos procentu ienākumi pārsniedz procentu izdevumus. Gan procentu ienākumu apjoms par kredītiem pret ne monetārajām finanšu iestādēm, gan arī izdevumi par noguldījumiem pret tām ir gada laikā palielinājušies. Tomēr procentu ienākumu apjoms ir 2013.g. palielinājies straujāk nekā procentu izdevumu apjoms. To var redzēt arī lielumu starpībā gada laikā ir kāpusi uz augšu.

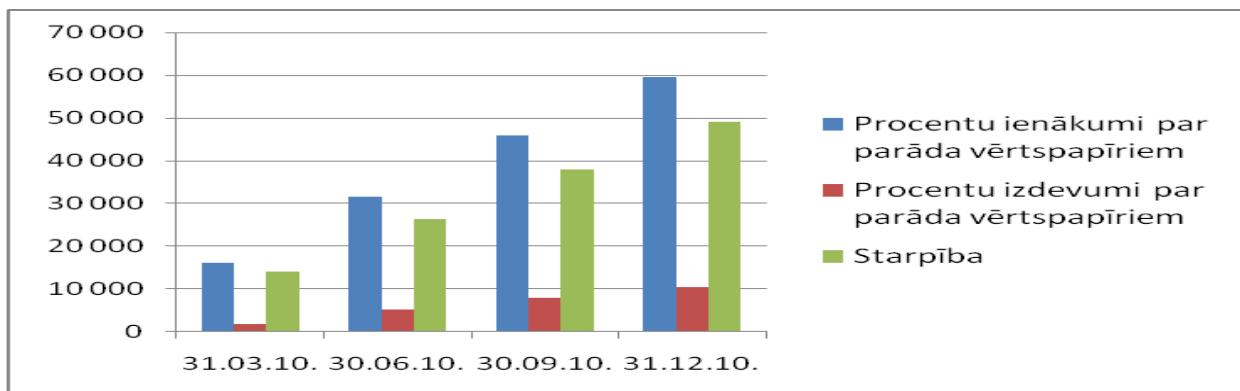
3.31.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumi par prasībām un procentu izdevumi par saistībām pret ne monetārajām finanšu iestādēm dinamika 2013.g. [42]

Darba turpinājumā autors apskatīs Latvijas komercbanku procentu izdevumu apjomu un procentu ienākumu apjomu par parāda vērtspapīriem no 2010.g. – 2013.g.

2010.g. Latvijas komercbankas lielākos procentu izdevumus par emitētajiem parāda vērtspapīriem ir samaksājusi 10 564 tūkst. latu, bet mazākos samaksājusi 2010.g. sākumā 1 922 tūkst. latu apmērā. Pielikumā Nr.2 autors iekļāvis tabulu, kurā redzams, ka procentu ienākumu un procentu izdevumu starpība nepārtraukti pieaug gada laikā līdz pat 49 064 tūkst. latu.

3.32. attēlā autors parāda vērtspapīru procentu ienākumu un izdevumu dinamiku 2010.g.

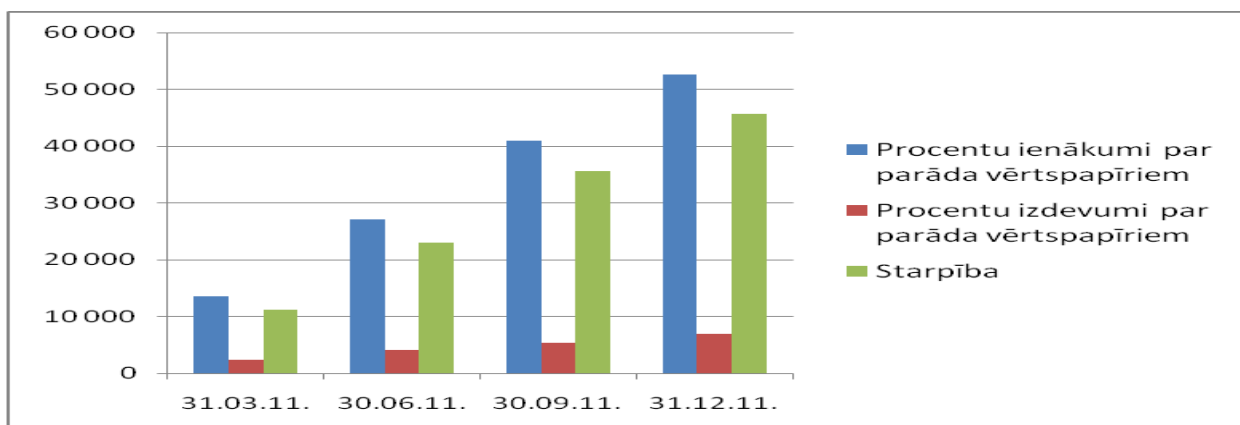
Procentu izdevumi par Latvijas komercbanku emitētajiem parādu vērtspapīriem ir bijuši mazāki nekā procentu ienākumi par parāda vērtspapīriem. 2010.g. gan saņemtie procentu ienākumi, gan samaksātie procentu izdevumi par parādu vērtspapīriem ir auguši 2010.g. līdz pat gada beigām. Tomēr procentu izdevumu apjoms par Latvijas komercbanku emitētajiem parādu vērtspapīriem nav audzis tik strauji kā procentu ienākumi no parādu vērtspapīriem. Tas nozīmē, ka 2010.g. Latvijas komercbankas piesaistītos resursus ir spējušas piesaistīt par zemāku cenu kā, piemēram, saņēmušas ienākumus no aktīvo operāciju parāda vērtspapīriem.

3.32.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumu un procentu izdevumu dinamika parāda vērtspapīriem 2010.g. [39]

2011.g. procentu izdevumu lielākais apjoms par Latvijas komercbanku emitētajiem parādu vērtspapīriem ir bijis 7 000 tūkst. latu, bet mazākais 1 2347 tūkst latu, kā tas redzams darba pielikumā Nr. 3.

3.33. attēlā autors parāda Latvijas komercbanku procentu ienākumu un izdevumu struktūru parādu vērtspapīriem 2011.g.

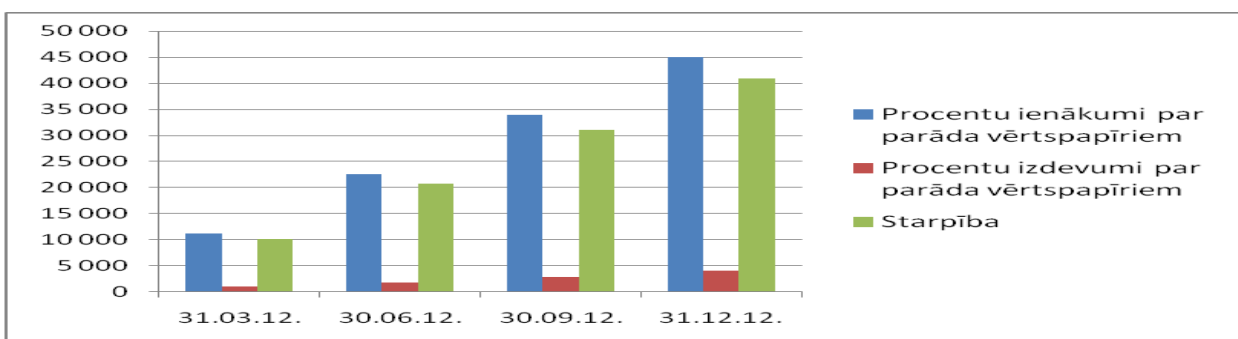

3.33.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumu un procentu izdevumu dinamika parāda vērtspapīriem 2011.g. [40]

Arī 2011.g. procentu izdevumu apjoms par Latvijas komercbanku emitētajiem parādu vērtspapīriem ir lielāks nekā procentu ienākumu apjoms. Procentu izdevumu apjoms arī 2011.g. tikai mazliet gada laikā palielinās, bet tas ir nesalīdzināmi mazāk, kā 2011.g. laikā strauji ir palielinājušies procentu ienākumi par parāda vērtspapīriem.

2012.g. lielākie procentu izdevumi par Latvijas emitētajiem parāda vērtspapīriem ir bijuši 2012.gada 4.cet. 4 094 tūkst. latu, bet mazākie 2012.gada sākumā bija 1 015 tūkst. latu. pēc informācijas, ko autors ir iekļāvis darba pielikumā Nr. 4. Procentu ienākumu un izdevumu parādu vērtspapīriem starpība sasniedza 40 899 tūkst. latu.

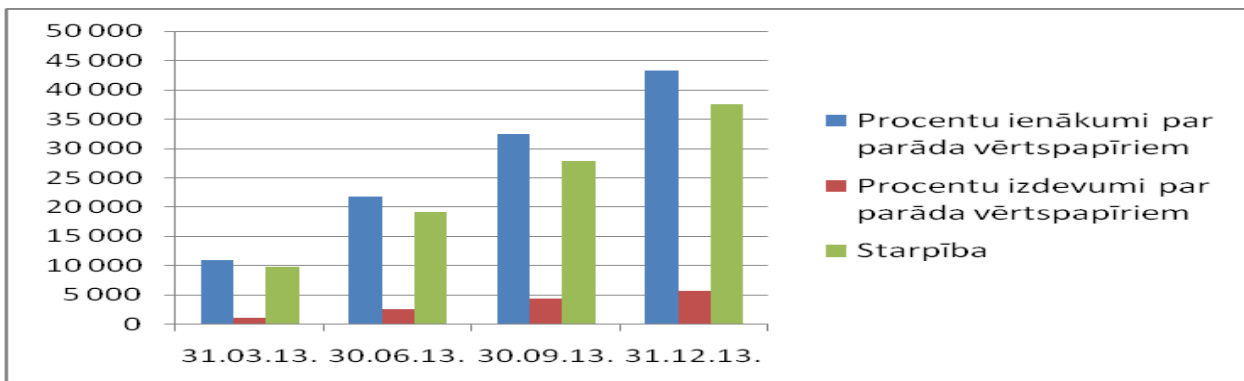
3.34. autors parāda Latvijas komercbanku procentu ienākumu un izdevumu struktūru parādu vērtspapīriem 2012.g.

3.34.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumu un procentu izdevumu dinamika parāda vērtspapīriem 2012.g. [41]

2013.gadā procentu lielākie izdevumi par parāda vērtspapīriem ir bijuši 5 711 tūkst. latu, bet mazākie 1 177 tūkst. latu. Procentu ienākumu un procentu izdevumu starpība 2013.g. bija sasniegusi 37 529 tūkst. latu, pēc darba pielikuma Nr. 5 tabulā iekļautās informācijas.

3.35.attēlā autors uzskatāmi parāda Latvijas komercbanku parāda vērtspapīru procentu izdevumus un ienākumus un to starpību 2013.g.

3.35.att. Latvijas komercbanku procentu ienākumu un procentu izdevumu dinamika parāda vērtspapīriem 2013.g. [42]

2013.g., tāpat kā iepriekš apskatītajos gados, procentu izdevumi par Latvijas komercbanku emitētajiem parādu vērtspapīriem ir mazāka nekā procentu izdevumi. Procentu izdevumi gada laikā strauji nemainās, bet ienākumi 2013.gada laikā palielinās. Autors vēlas pievērst uzmanību, ka visu apskatīto procentu ienākumu un izdevumu apjomi no 2010.g. – 2013.g. ir samazinājušies.

Darba turpinājumā autors izveidojis tabulas pēc pielikuma Nr. 6 tabulas datiem. Autors apskatīs Latvijas komercbanku klientu noguldījumu un izsniegto kredītu salīdzinājumu pa termiņiem no 2010.g – 2013.g.

3.17.tabulā autors parādījis Latvijas komercbanku klientu noguldījumu un izsniegto kredītu starpību. Atņemot no Latvijas komercbanku piesaistītajiem noguldījumiem Latvijas komercbanku izsniegtos kredītus pa termiņiem autors parāda Latvijas komercbanku noguldījumu un kredītu salīdzinājumu pieprasījuma noguldījumu un kredītu starpību, īstermiņa noguldījumu un kredītu starpību, vidēja termiņa, kā arī ilgtermiņa noguldījumu un kredītu starpību Latvijas komercbankās.

3.17.tabula

Latvijas komercbanku klientu noguldījumu un izsniegto kredītu salīdzinājums pa termiņiem

2010.g [39]

2010.g	31.03.10.	30.06.10.	30.09.10.	31.12.10.
	tūkst. latu			
Pieprasījuma	3 313 140	3 228 242	3 043 044	3 715 420
Īstermiņa	3 452 510	3 420 564	2 792 287	3 150 774
Vidēja termiņa	-3 021 788	-2 509 376	-1 908 077	-1 839 693
Ilgtermiņa	-9 121 964	-8 817 777	-8 384 459	-8 250 088

2010.g. pieprasījuma noguldījumu un pieprasījuma kredītu starpība bija pozitīva. 2010.g. beigās tā bija vislielākā 3 715 420 tūkst. latu. Tā, kā 2010.g. garumā starpība bija pozitīva, tad piesaistīto pieprasījuma noguldījumu apjoms Latvijas komercbankās bija lielāks nekā izsniegto kredītu apjoms uz pieprasījuma. Īstermiņa noguldījumu un kredītu starpība 2010.g. arī bija pozitīva. Pēc apskatītajiem datiem autors saprot, ka pieprasījuma un īstermiņa noguldījumi 2010.g. tika piesaistīti lielākā apjomā nekā tie tika izsniegti pieprasījuma un īstermiņa kredītos. Pēc autora domām, tas nozīmē, ka atlikušo piesaistīto un īstermiņa noguldījumu apjomu Latvijas komercbankas var izmantot citām īstermiņa aktīvajām operācijām, lai nodrošinātu Latvijas komercbanku darbību.

Vidējo un ilgtermiņa piesaistīto noguldījumu un izsniegto kredītu starpība 2010.g. rāda, ka visa gada garumā izsniegto vidēja termiņa un ilgtermiņa kredītu apjoms Latvijas komercbankām

ir bijis lielāks nekā piesaistīto noguldījumu apjoms, jo abu apskatīto lielumu starpība ir negatīva. Vidēja termiņa izsniegto kredītu īpatsvars gada laikā samazinās, bet tomēr nekļūst mazāks kā piesaistīto noguldījumu apjoms. Arī ilgtermiņa Latvijas komercbanku izsniegto kredītu apjoms ir daudz lielāks nekā klientu noguldījumu apjoms. Tas nozīmē, ka 2010.g. Latvijas komercbankām bija jāpiesaista papildus ilgtermiņa līdzekļi no citiem resursu piesaistes veidiem, lai varētu nodrošināt aktīvo operāciju finansēšanu.

3.18. autors parāda Latvijas komercbanku klientu noguldījumu un izsniegto kredītu starpību 2011.g.

3.18.tabula

**Latvijas komercbanku klientu noguldījumu un izsniegto kredītu salīdzinājums pa termiņiem
2011.g [40]**

2011.g	31.03.11.	30.06.11.	30.09.11.	31.12.11.
	Tūkst. latu			
Pieprasījuma	3 691 194	3 898 930	4 267 289	4 665 628
Īstermiņa	2 957 320	2 822 382	2 721 655	2 518 894
Vidēja termiņa	-1 670 006	-1 432 846	-1 354 967	-1 359 319
Ilgtermiņa	-8 098 511	-7 913 544	-7 875 534	-7 924 741

2011.g. tāpat kā tas bija 2010.g. pieprasījuma un īstermiņa piesaistīto noguldījumu starpība bija pozitīva, kas nozīmē, ka pieprasījuma un īstermiņa noguldījumu apjoms Latvijas komercbankās arī 2011.g garumā bija lielāks nekā izsniegto pieprasījuma un īstermiņa kredītu apjoms. Savukārt vidēja termiņa un ilgtermiņa kredītu apjoms, tāpat kā 2010.g. bija lielāks nekā vidēja un ilgtermiņa noguldījumu apjoms.

3.19.tabulā autors ir attēlojis starpību starp Latvijas komercbanku noguldījumu un kredītu apjomiem pa termiņiem.

Kā jau iepriekšējos apskatītajos gados no 2010. g. – 2011.g., arī 2012.g. pieprasījuma un īstermiņa noguldījumu apjoms ir lielāks nekā kredītu apjoms pa apskatītajiem periodiem.

3.19.tabula

**Latvijas komercbanku klientu noguldījumu un izsniegto kredītu salīdzinājums pa termiņiem
2012.g [41]**

2012.g	31.03.12.	30.06.12.	30.09.12.	31.12.12.
	tūkst. latu			
Pieprasījuma	5 255 167	5 801 675	6 093 557	6 916 974
Īstermiņa	2 351 628	2 406 400	2 305 368	2 214 953
Vidēja termiņa	-1 176 814	-1 203 262	-1 246 167	-1 380 921
Ilgtermiņa	-7 491 666	-7 352 515	-7 210 064	-7 012 621

Savukārt 2012.g.garumā arī 2012.g. salīdzinot ar iepriekš apskatītajiem gadiem autors secina, ka vidēja un ilgtermiņa piesaistīto noguldījumu apjoms Latvijas komercbankās ir mazāks nekā vidēja un ilgtermiņa izsniegto kredītu apjoms.

3.20.tabulā autors ir attēlojis starpību starp Latvijas komercbanku noguldījumu un kredītu apjomiem pa termiņiem 2013.g.

3.20.tabula

**Latvijas komercbanku klientu noguldījumu un izsniegto kredītu salīdzinājums pa termiņiem
2013.g [42]**

2013.g	31.03.13.	30.06.13.	30.09.13.	31.12.13.
	tūkst. latu			
Pieprasījuma	7 215 286	7 675 159	7 880 941	8 784 762
Īstermiņa	2 284 987	2 045 000	2 049 462	2 029 262
Vidēja termiņa	-1 424 057	-1 527 063	-1 607 923	-1 680 442
Ilgtermiņa	-6 911 617	-6 586 151	-6 443 634	-6 400 101

Apskatītajā laika periodā no 2010.g. – 2013.g. pieprasījuma un īstermiņa noguldījumu īpatsvars ir bijis lielāks nekā īstermiņa un pieprasījuma kredītu īpatsvars, savukārt vidēja un ilgtermiņa noguldījumu apjoms Latvijas komercbankās apskatītajā laika periodā bija mazāks nekā pieprasījuma un īstermiņa izsniegto kredītu apjoms.

Tomēr laika posmā no 2010.g. – 2013.g. vidējo termiņu un ilgtermiņu noguldījumu apjoma un vidējā un ilgtermiņa izsniegto kredītu apjoma starpība samazinājās gadu laikā, tomēr visos apskatītajos gados tomēr palika negatīva.

Tas nozīmē, Latvijas komercbankas apskatītajā laika periodā piesaistītos pieprasījuma un īstermiņa noguldījumus varēja novirzīt ne tikai pieprasījuma un īstermiņa kredītu finansēšanai, bet arī citu aktīvo operāciju veikšanai. Tā, kā Latvijas komercbanku piesaistīto klientu noguldījumu vidēja termiņa un ilgtermiņa apjoms bija mazāks par to pašu termiņu izsniegtajiem kredītiem, tad autors secina, ka Latvijas komercbankām ilgtermiņa un vidēja termiņa kredīti bija jāfinansē no citām pasīvajām operācijām. Ja komercbankas ilgtermiņa un vidēja termiņa kredītus mēģinātu finansēt ar pieprasījuma un īstermiņa kredītiem, tad komercbankām būtu nopietnas stabilitātes problēmas, jo tad komercbankām draudētu maksātnespēja pret saviem klientiem – tās nevarētu izmaksāt īstermiņa un pieprasījuma noguldījumus, jo tie būtu novirzīti ilgtermiņa aktīvo operāciju – kredītu izsniegšanai.

Latvijas komercbankās pasīvo operāciju vadīšana ir svarīga komercbanku darbībā, jo stabilai darbībai komercbanku darbiniekiem jāizvēlas piemērotākie piesaistīto resursu termiņi aktīvo operāciju finansēšanai.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Secinājumi:

1. Komercbankām ir iespēja iegādāties nepieciešamos resursus:
 - Starpbanku tirgū, saņemot kredītus vai veicot repo darījumus;
 - No centrālajām bankām veicot repo darījumus;
 - Emitējot parādsaistības;
 - u.c.
2. Komercbankai, kura vēlas saņemt starpbanku kredītu, vispirms jāizanalizē, vai komercbanka var atļauties kredīta nodrošinājuma atdošanu, ja gadījumā komercbanka nespēj laicīgi segt savas saistības.
3. Emitējot ķīlu zīmes komercbankas spēj piesaistīt vairāk klientu, jo tām ir nodrošinājums.
4. Svarīga nozīme komercbanku konkurencē par resursu piesaisti ir procentu likmēm, banka dažādiem noguldījumu veidiem maksā dažādus procentus.
5. Jo komercbanka spēj ilgstošāk noturēt piesaistītos klientu resursus, jo stabilāka tā ir. Komercbankas izvēlas vispirms piesaistīt resursu avotus, kuri ir lētāki, t.i., par kuriem ir jāmaksā mazāki procenti. Plānojot piesaistīto resursu izdevumus, banka palielina savu stabilitāti, jo jau iepriekš ir izplānojusi resursu avotu izdevīgumu, lai neciestu zaudējumus.
6. Terminš, uz kādu izvēlas bankas klienti ieguldīt bankā resursus, nodrošina bankas stabilitāti. Jo ilgāku laiku piesaistītie resursi būs bankas pārziņā, jo ilglaicīgāk, komercbanka varēs tos izmantot un nodrošināt aktīvo operāciju esamību, līdz ar to palielinot ienākumus un nodrošinot bankas stabilu darbību.
7. Nerezidentu noguldījumi attīsta valsts ekonomiku un komercbanku biznesu, taču tie Latvijas komercbankās no 2010.g. līdz 2013.g bija pieprasījuma un īstermiņa noguldījumi, līdz ar to tie nav stabili, un to kontu atlikumi var bieži svārstīties.
8. Jo lielāks ir operāciju risku līmenis, jo lielāki ir iespējamie zaudējumi, bet lielāki ir arī potenciālie ienākumi, ja operācijas ir veiksmīgas. Komercbankām savā darbībā jānodrošina stabilitāte, pārvaldot finanšu un citus riskus, lai tos varētu novērtēt un kontrolēt.
9. Ikreiz, kad jauni līdzekļi ienāk komercbankā, tās vadībai jāatbild uz jautājumiem: kādā veidā jāsadala jaunie fondi? Ja banka saņem piesaista depozītus, vai tie ir jātur rezerves

- veidā nākotnes vajadzību apmierināšanai pēc likviditātes? Vai šie līdzekļi jāiegulda jaunos aizņēmumos un vērtspapīros vai jādzēš daļa no saistībām?
10. Latvijas komercbanku izveidojušās saistības pret Latvijas Banku un citām kredītiestādēm palīdz nodrošināt komercbanku ar naudas līdzekļiem īstermiņā, un komercbankas spēj plānot piesaistīto resursu izvietošanu, lai nodrošinātu bankas stabilu darbību.
 11. Latvijas komercbanku starpbanku kredītu apjoms 2010.g. 1.cet. sasniedza 6 972 995 tūkst. latu, bet 2013.g. 4. cet. apjoms bija samazinājies līdz 3 154 234 tūkst. latiem, bet Latvijas komercbankas piesaista lielākus apjomus no starpbanku kredītiem nekā tās piesaista naudas līdzekļus no Latvijas Bankas laika periodā no 2010.g. – 2013.g.
 12. Vidējās svērtās procentu likmes ilgtermiņā, kas no 2010.g. 5.8% samazinājās līdz 2013.g. 1.3%, bija lielākas nekā īstermiņa vidējās svērtās procentu likmes, kas 2010.g. bija 1.7%, bet 2013.g. – 0.1%, jo komercbankas ar ilgtermiņa piesaistītajiem resursiem var finansēt ilgtermiņa aktīvās operācijas.
 13. Komercbanku vērtspapīru emisijas prospektā svarīgi ir iekļaut informāciju par vērtspapīru dzēšanas termiņiem. Komercbankām visizdevīgākie noteikumi ir, kad vērtspapīru īpašnieks tos var dzēst tikai tad, kad pienācis emisijas prospektā norādītais termiņš, līdz ar to komercbanka var plānot resursus, kuru termiņš komercbankai ir skaidri zināms.
 14. Starpbanku kredītu procentu likmes no 2010. – 2012.g. svārstījās no 0.2 – 1%, bet sākot no 2012.g. septembra līdz 2013.g. beigām, tās palika nemainīgas 0.1%, līdz ar to starpbanku kredītu tirgus Latvijā kļuva mazāk aktīvs.
 15. Pieprasījuma noguldījumu īpašnieki jebkurā laikā var izņemt savus naudas līdzekļus, kas komercbankām ir jānodrošina. Tā, kā Latvijas komercbanku pieprasījuma noguldījumu apjoms no 2010. g. 4 580 839 tūkst. latu pieaudzis līdz 2013.g. – 10 499 343 tūkst. latu., līdz ar to Latvijas komercbankām bija arī jāpalielina apgrozībā esošo likvīdo aktīvu daļa, lai varētu nodrošināt noguldījumu izsniegšanu.
 16. No 2010.g. – 2013.g. nerezidentu monetāro finanšu iestāžu naudas līdzekļi Latvijas komercbankās bija lielāki nekā konkrēto iestāžu rezidentu naudas līdzekļu apjoms, kas komercbankām deva papildus piesaistītos resursus.
 17. Nerezidentu noguldījumi Latvijas komercbankās no 2010.g. 3605 007 tūkst. latiem ir pieauguši līdz 6 484 035 tūkst. latiem 2013.g., bet jo lielāki ir komercbanku nerezidentu noguldījumi, jo lielāka ir iespēja, ka komercbanka var būt pakļauta lielākam noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riskam.

18. Jo lielāks bija Latvijas komercbanku ienākumu un izdevumu procentu maksājumu apjoms apskatītajā periodā no 2010. – 2013.g., jo lielāka bija komercbanku peļņa, no procentu ienākumiem atņēmot procentu izdevumus, līdz ar to komercbanku darbība ir stabila.
19. Gan procentu izdevumu, gan procentu ienākumu apjoms no 2010.g. līdz 2013.g. Latvijas komercbankās ir mazākais gadu sākumos, bet katra gada laikā pieaug līdz pat gada beigām, kad procentu ienākumu un procentu izdevumu apjomi apskatītajos gados ir vislielākie.
20. Pieprasījuma un īstermiņa noguldījumu un kredītu starpība Latvijas komercbankās no 2010.g. – 2013.g. bija pozitīva, kas parāda to, ka pieprasījuma un īstermiņa noguldījumiem ir lielāks apjoms komercbankās, nekā pieprasījuma un īstermiņa kredītu apjoms. Komercbankas finansējot īstermiņa un pieprasījuma kredītus var finansēt arī citas īstermiņa aktīvās operācijas, jo piesaistīto noguldījumu apjoms ir pietiekoši liels.
21. Vidēja termiņa un ilgtermiņa noguldījumu un kredītu starpība Latvijas komercbankās bija no 2010.g. līdz 2013.g. negatīva, kas parāda to, ka vidēja un ilgtermiņa kredīti komercbankās tika izsniegti lielākā apjomā nekā konkrētā termiņa noguldījumu apjoms. Komercbankās bija jāpiesaista papildus ilgtermiņa resursi, lai varētu finansēt apskatītās aktīvās operācijas.

Autora priekšlikumi Latvijas komercbankām:

1. Komercbankām vajag sekot līdz starpībai starp noguldījuma procentu izdevumiem un kredītprocentu ienākumiem. Ja starpība starp noguldījuma procentu izdevumiem un kredītu procentu ienākumiem samazinās, komercbanku darbiniekiem ir jāreaģē un jāveic pasākumi, lai šī starpība nekļūtu pārāk maza, jo tas procentu riska iestāšanās gadījumā var samazināt komercbanku ienākumus.
2. Lai nodrošinātu resursu piesaisti ilgtermiņā Latvijas komercbankām vajadzētu aktīvāk izmantot iespējas emitēt hipotekārās ķīlu zīmes.
3. Komercbankām, emitējot parāda vērtspapīrus, emisijas prospektā jāiekļauj pēc iespējas sev izdevīgākas procentu likmes uz ilgtermiņu, lai komercbankām būtu stabili ilgtermiņa resursi.
4. Komercbanku piesaistītajiem nerezidentu noguldījumiem piemīt nestabilitāte, tāpēc nevajadzētu nerezidentu noguldījumu summas izvietot ilgtermiņa aktīvās operācijās, lai nepalielinātu komercbankas maksātnespējas risku.

5. Komerčbankām ir jāseko līdz risku izmaiņām, un reaģējot uz tām, jāizstrādā jauna risku pārvaldes sistēma, kura būtu efektīvāka, jo komerčbankas nevar nodrošināt stabilu risku pārvaldi, ilgtermiņā izmantojot vienu un to pašu risku pārvaldes politiku, kura netiktu mainīta risku izmaiņu rezultātā.
6. Ja izmainās tirgus apstākļi, komerčbankās regulāri jāveic risku novērtēšanas pasākumi un jāpārbauda pasīvo operāciju atbilstība komerčbankas politikai.
7. Latvijas komerčbankām vajadzētu piesaistīt noguldījumus no uzņēmumiem, kuriem ir lieli naudas līdzekļi, kurus tie varētu noguldīt komerčbankās ilgtermiņā, par to maksājot lielākas procentu likmes, lai nodrošinātu komerčbanku likviditāti.
8. Liela naudas apjoma piesaistītajiem naudas līdzekļiem līgumos jāiekļauj noteikumi par līguma laušanas soda naudām procentuāli no noguldījuma apjoma, kuras tiktu iekasētas no klientu bankas kontiem, ja gadījumā klienti noguldījumus, kuri ir paredzēti ilgākā termiņā kā 5 gadi, vēlētos izņemt līdz 1 gadam. Tā, kā komerčbanka būtu plānojusi šos naudas līdzekļus pārvaldīt ilgāk nekā līdz 1 gadam, komerčbankas darbinieku izvēlētais plāns par naudas līdzekļu novirzi ilgtermiņa aktīvajās operācijās nederētu, jo tas paaugstinātu komerčbankas nestabilitāti.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. LR Noguldījumu garantiju likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=48457>
2. LR FKTK noteikumi Nr.283 *Aktīvu un ārpusbilances saistību novērtēšanas normatīvie dokumenti*. 2001. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=59325>
3. **Apsītis Ģ., Aščuks I., Cērps U., Kokorevičs G., Ozols Ģ., Sedlenieks A., Zuļģis H.**, *Vērtspapīru tirgus zinības*, SIA J.L.V., 2003.g, 212 lpp
4. **Bikse V.**, *Ekonomika un bankas*. Rīga, Latvijas komercbanku asociācija. Konsultāciju un mācību centrs. 2009. 224 lpp.
5. **Briede I.** *Banku finanšu pakalpojumi. Otrais, pārstrādātais izdevums*, Biznesa augstskola Turība SIA, Rīga 2004. 116 lpp
6. **Briede I., Liepiņa R.** *Bankas noguldījumi un aizdevumi, to raksturojums un kontrole*, izdevējs SIA Turības mācību centrs, 1997. 72 lpp
7. **Čevers M., Karnīte R.** *Nerezidentu noguldījumi Latvijas bankās*. LZA EI, 2006. 89 lpp
8. **Dzintare Z.** *Banku grāmatvedība*. Rīga, Biznesa augstskola Turība, 1999. 152 lpp
9. **Grasis J.** *Banku darbības tiesiskā vide*. Latvijas komercbanku asociācija. Konsultāciju un mācību centrs. Rīga, 2008. 106 lpp.
10. **Hennie van Greuning, Sonja Brajovic Bratanovic.** *Analyzing and managing banking risk: A framework for assessing corporate governance and financial risk. Secomd edition*. Washington, World Bank, 2003. 267 p
11. **Kudinska M.** *Komercbanku riski un to atbilstība pašu kapitālam. Monogrāfija*. Marina Kudinska. Datorzinību centrs , 2005. 296 lpp
12. **Rose P., C. Hudgins.** *Bank management & financial services. Seventh Edition.*, McGraw-Hill Education, Singapore, 2008. 722 lpp
13. **Saksonova S.** *Banku darbība*, Latvijas Komercbanku asociācijas Konsultāciju un mācību centrs, 2006. 197 lpp
14. **Saksonova S.**, *Latvijas komercbanku aktīvi – attīstība, struktūras pārvaldības iespēja*. Rīga, LZA EI, 2003. 225 lpp
15. **Solovjova I.** *Komercbanku sistēmas stabilitātes problēmas. Monogrāfija*. SIA Izglītības soļi, 2009. 265 lpp
16. **Šīrenbeks H.** *Modernais banku kontrolings*. Henners Šīrenbeks. Zinātne 1998. 151 lpp
17. **Уткин Э.А.** *Банковский маркетинг*. М.: ИНФРА. М, Метиаинформ, 1994. 304 с.

18. Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes Finanšu institūta zinātniskie raksti. 2. krājums. *Nauda, bankas, vērtspapīri*. Rīga, Datorzinību Centrs, 2000. 176 lpp
19. <http://www.bank.lv/statistika/statistika-lietotie-jedzieni/repo-darijumi?pop=1&tmpl=printLietotaisJedziens&itemid=3921&catid=264&lang=lv> (skatīts 06.03.2014)
20. [http://www.mfa.gov.lv/data/faktu%20lapa_%C4%80m%20preses%20konferencei%20\(2\).pdf](http://www.mfa.gov.lv/data/faktu%20lapa_%C4%80m%20preses%20konferencei%20(2).pdf) (skatīts 06.03.2014)
21. <http://www.bank.lv/statistika/statistika-lietotie-jedzieni/nerezidenti?pop=1&tmpl=printLietotaisJedziens&itemid=3921&catid=264&lang=lv> (skatīts 06.03.2014)
22. http://www.fktk.lv/lv/publikacijas/pazinojumi_masu_informacijas_1/2012/2012-11-22_banku_nerezidentu_biznes/ (skatīts 03.04.2014)
23. http://www.fktk.lv/lv/publikacijas/pazinojumi_masu_informacijas_1/2013/2013-12-27_ari_novembri_rezidentu_noguldijumi_bankas_turpina_pieaugt/
http://www.fktk.lv/lv/publikacijas/pazinojumi_masu_informacijas_1/2013/2013-04-29_marta_banku_piesaistito_noguldijumu_atlikums_pieaudzis_par_02/ (skatīts 05.04.2014)
24. <http://termini.lza.lv/term.php?term=noguld%C4%ABjums&list=noguld%C4%ABjums&lang=LV> (skatīts 06.03.2014)
25. <http://termini.lza.lv/term.php?term=nor%C4%93%C4%B7inu%20konts&list=nor%C4%93%C4%B7inu%20konts&lang=LV> (skatīts 14.03.2014)
26. <http://termini.lza.lv/term.php?term=risks&list=risks&lang=LV>
http://www.swedbank.com/idc/groups/public/@i/@sbg/@gs/@ir/documents/article/cid_207408.pdf (skatīts 14.03.2014)
27. <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/termini/monetaras-finansu-iestades-mfi-35144.html> (skatīts 14.03.2014)
28. www.csb.gov.lv/statistikas-temas/termini/nerezidenti-35151.html (skatīts 14.03.2014)
29. http://www.fktk.lv/lv/klientu_aizsardziba/garantiju_fondu_darbiba/ngf/ (skatīts 14.04.2014)
30. http://www.swedbank.lv/files/par_swedbank/risku_parvaldiba_un_kapitala_pietiekamiba/swedbank_risku_parvaldiba_un_kapitala_pietiekamiba_2012_lv.pdf (skatīts 14.04.2014)

31. file:///C:/Users/user/Downloads/2009_gada_6_menesu_parskats_neauditets.pdf (skatīts 14.04.2014)
32. http://www.fktk.lv/lv/publikacijas/pazinojumi_masu_informacijas_l/2012/2012-05-10_par_mas_latvijas_krajban/ (skatīts 14.04.2014)
33. <http://www.bank.lv/statistika/statistika-lietotie-jedzieni/nefinansu-sabiedribas?pop=1&tmpl=printLietotaisJedziens&itemid=3921&catid=264&lang=lv> (skatīts 14.04.2014)
34. <http://www.bank.lv/statistika/statistika-lietotie-jedzieni/nemfi?pop=1&tmpl=printLietotaisJedziens&itemid=3921&catid=264&lang=lv> (skatīts 20.04.2014)
35. http://www.fktk.lv/texts_files/NOT_114_01_FKTK_30042013_atkartoti.pdf (skatīts 20.04.2014)
36. [http://www.fktk.lv/texts_files/PROSPEKTS_2011_02-08_projekts_lab\[1\]-v3.pdf](http://www.fktk.lv/texts_files/PROSPEKTS_2011_02-08_projekts_lab[1]-v3.pdf) (skatīts 20.04.2014)
37. <http://www.bank.lv/statistika/datu-telpa/galvenie-raditaji/kreditu-procentu-likmes-iekaszemes-starpbanku-tirgu> (skatīts 20.04.2014)
38. <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/banku-raditaji-galvenie-raditaji-30180.html> (skatīts 20.04.2014)
39. http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna_parskati/2011-02-11_banku_darbiba_latvija_20/ (skatīts 01.05.2014)
40. http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna_parskati/2012-02-10_banku_darbiba_latvija_20/ (skatīts 01.05.2014)
41. http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna_parskati/2013-02-07_banku_darbiba_latvija_20/ (skatīts 01.05.2014)
42. http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna_parskati/2013-05-09_banku_darbiba_latvija_2013_gada_1_ceturksni/ (skatīts 01.05.2014)
43. http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna_parskati/ (skatīts 01.05.2014)

PIELIKUMI

1. pielikums. Latvijas komercbanku vidējās svērtās procentu likmes latos piesaistītajiem noguldījumiem un izsniegtiem kredītiem [38]

Vidējās svērtās procentu likmes latos piesaistītajiem noguldījumiem un izsniegtiem kredītiem (gada dati)				
	Piesaistītie noguldījumi kredītiestādēs		Izsniegtie kredīti kredītiestādēs	
	Ilgtermiņa	Īstermiņa	Ilgtermiņa	Īstermiņa
2010	5,8	1,7	12,5	7,5
2011	3,1	0,5	9	5,5
2012	2,4	0,3	7,9	5,3
2013	1,3	0,1	8,5	5,6

2. pielikums. Latvijas komercbanku procentu ienākumu, procentu izdevumu apjoms
2010.g. [39]

Procenta ienākumi, izdevumi	2010			
	31.03.10.	30.06.10.	30.09.10.	31.12.10.
	tūkst. latu			
Procentu ienākumi	179 485	351 997	518 202	684 361
Procentu izdevumi	128 271	240 163	344 087	445 249
Starpība:	51 214	111 833	174 115	239 112
Procentu ienākumi par prasībām pret MFI	10 559	15 848	21 794	27 550
Procentu izdevumi par saistībām pret MFI	39 956	75 751	108 386	142 936
Starpība:	-29 397	-59 903	-86 592	-115 386
Procentu ienākumi par kredītiem ne- MFI	145 997	290 662	430 628	572 055
Procentu izdevumi par ne-MFI noguldījumiem	70 795	141 068	199 938	254 178
Starpība:	75 202	149 594	230 689	317 877
Procentu ienākumi par parāda vērtspapīriem	16 097	31 513	45 821	59 627
Procentu izdevumi par parāda vērtspapīriem	1 922	5 210	7 904	10 564
Starpība:	14 176	26 303	37 917	49 064
Pārējie procentu ienākumi	6 831	13 974	19 959	25 129
Pārējie procentu izdevumi	8 293	18 134	27 859	37 572
Starpība:	-1 462	-4 160	-7 900	-12 443

3. pielikums. Latvijas komercbanku procentu ienākumu, procentu izdevumu apjoms 2011.g. [40]

Procentu ienākumi, izdevumi	2011			
	31.03.11.	30.06.11.	30.09.11.	31.12.11.
	tūkst. latu			
Procentu ienākumi	159 331	316 862	480 653	640 149
Procentu izdevumi	89 478	174 060	258 377	336 266
Starpība:	69 854	142 803	222 275	303 883
Procentu ienākumi par prasībām pret MFI	5 921	12 315	20 059	26 376
Procentu izdevumi par saistībām pret MFI	33 408	64 956	96 639	127 106
Starpība:	-27 487	-52 641	-76 581	-100 729
Procentu ienākumi par kredītiem ne-MFI	134 470	268 650	405 960	542 612
Procentu izdevumi par ne-MFI noguldījumiem	43 714	84 367	124 238	159 596
Starpība:	90 756	184 283	281 722	383 016
Procentu ienākumi par parāda vērtspapīriem	13 550	27 086	40 991	52 675
Procentu izdevumi par parāda vērtspapīriem	2 347	4 035	5 407	7 000
Starpība:	11 203	23 051	35 584	45 675
Pārējie procentu ienākumi	5 390	8 812	13 643	18 486
Pārējie procentu izdevumi	10 009	20 702	32 093	42 565
Starpība:	-4 618	-11 891	-18 450	-24 079

4. pielikums. Latvijas komercbanku procentu ienākumu, procentu izdevumu apjoms 2012.g. [41]

Procentu ienākumi, izdevumi	2012			
	31.03.12.	30.06.12.	30.09.12.	31.12.12.
	tūkst. latu			
Procentu ienākumi	147 731	281 006	411 967	537 478
Procentu izdevumi	65 439	124 959	177 100	222 846
Starpība:	82 292	156 048	234 866	314 633
Procentu ienākumi par prasībām pret MFI	6 589	13 633	20 102	26 121
Procentu izdevumi par saistībām pret MFI	26 766	48 963	66 048	78 643
Starpība:	-20 176	-35 330	-45 946	-52 522
Procentu ienākumi par kredītiem ne- MFI	125 372	236 016	345 042	449 830
Procentu izdevumi par ne-MFI noguldījumiem	26 222	50 720	72 496	92 572
Starpība:	99 149	185 296	272 547	357 258
Procentu ienākumi par parāda vērtspapīriem	11 218	22 516	33 926	44 993
Procentu izdevumi par parāda vērtspapīriem	1 015	1 817	2 913	4 094
Starpība:	10 204	20 699	31 012	40 899
Pārējie procentu ienākumi	4 552	8 841	12 897	16 535
Pārējie procentu izdevumi	11 437	23 458	35 643	47 536
Starpība:	-6 885	-14 617	-22 746	-31 001

5. pielikums. Latvijas komercbanku procentu ienākumu, procentu izdevumu apjoms 2013.g.[42]

Procentu ienākumi, izdevumi	2013			
	31.03.13.	30.06.13.	30.09.13.	31.12.13.
	tūkst. latu			
Procentu ienākumi	119 222	238 541	356 174	474 306
Procentu izdevumi	36 008	67 774	97 797	126 806
Starpība:	83 214	170 766	258 377	347 499
Procentu ienākumi par prasībām pret MFI	5 853	12 000	18 949	25 448
Procentu izdevumi par saistībām pret MFI	8 633	15 653	21 796	26 746
Starpība:	-2 780	-3 653	-2 847	-1 298
Procentu ienākumi par parāda vērtspapīriem	11 032	21 877	32 405	43 240
Procentu izdevumi par parāda vērtspapīriem	1 177	2 684	4 457	5 711
Starpība:	9 854	19 193	27 948	37 529
Pārējie procentu ienākumi	3 008	5 880	8 617	12 864
Pārējie procentu izdevumi	9 442	17 331	25 647	35 672
Starpība:	-6 435	-11 450	-17 030	-22 807

6. pielikums. Latvijas komercbanku piesaistīto noguldījumu, izsniegto kredītu apjoms 2010. – 2013.g. [43]

Noguldījumi	Izsniegtie kredīti				Piesaistītie noguldījumi			
	31.03.10.	30.06.10.	30.09.10.	31.12.10.	31.03.10.	30.06.10.	30.09.10.	31.12.10.
	tūkst. latu				tūkst. latu			
2010								
Pieprasījuma noguldījumi	1 267 699	1 783 674	2 011 142	2 198 321	4 580 839	5 011 916	5 054 186	5 913 741
Īstermiņa noguldījumi	1 035 871	871 338	845 705	504 956	4 488 381	4 291 902	3 637 992	3 655 730
Vidēja termiņa noguldījumi	3 716 798	3 255 085	2 970 927	2 891 333	695 010	745 709	1 062 850	1 051 640
Ilgtermiņa noguldījumi	9 142 147	8 996 804	8 854 751	8 739 578	20 183	179 027	470 292	489 490
2011								
Pieprasījuma noguldījumi	2 073 471	2 246 284	2 230 221	2 323 532	5 764 665	6 145 214	6 497 510	6 989 160
Īstermiņa noguldījumi	510 899	331 951	371 903	277 810	3 468 219	3 154 333	3 093 558	2 796 704
Vidēja termiņa noguldījumi	2 719 253	2 567 021	2 480 287	2 344 898	1 049 247	1 134 175	1 125 320	985 579
Ilgtermiņa noguldījumi	8 585 875	8 420 598	8 400 267	8 224 748	487 364	507 054	524 733	300 007
2012								
Pieprasījuma noguldījumi	2 147 560	2 078 242	2 105 032	2 007 857	7 402 727	7 879 917	8 198 589	8 924 831
Īstermiņa noguldījumi	241 473	216 888	314 937	266 497	2 593 101	2 623 288	2 620 305	2 481 450
Vidēja termiņa noguldījumi	2 137 372	2 104 492	2 089 886	2 177 090	960 558	901 230	843 719	796 169
Ilgtermiņa noguldījumi	7 760 528	7 585 121	7 476 952	7 288 615	268 862	232 606	266 888	275 994
2013								
Pieprasījuma noguldījumi	1 996 176	1 821 422	1 823 234	1 714 581	9 211 462	9 496 581	9 704 175	10 499 343
Īstermiņa noguldījumi	267 840	311 664	270 405	346 810	2 552 827	2 356 664	2 319 867	2 376 072
Vidēja termiņa noguldījumi	2 190 798	2 237 215	2 290 565	2 347 910	766 741	710 152	682 642	667 468
Ilgtermiņa noguldījumi	7 184 638	6 854 603	6 699 008	6 567 246	273 021	268 452	255 374	167 145

7. pielikums. Latvijas komercbanku starpbanku izsniegto kredītu latos vidējās svērtās procentu likmes 2010. - 2013.g. [37]

2010												
Uz nakti / Overnight	1.0	1.0	1.0	0.9	0.8	0.9	0.9	0.5	0.5	0.5	0.5	0.2
Līdz 1 mēn. / Up to 1 month	1.1	1.0	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.6	0.6	0.5	0.4	0.2
1-3 mēn. / 1-3 months	3.8	--	1.8	--	1.1	1.3	0.8	--	0.6	0.7	0.4	0.6
Ilgāk par 3 mēn. / Over 3 months	6.2	--	--	5.0	--	--	--	--	--	--	--	--
2011												
Uz nakti / Overnight	0.3	0.3	0.2	0.3	0.3	0.2	0.4	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4
Līdz 1 mēn. / Up to 1 month	0.4	0.2	0.3	0.4	0.4	--	0.3	0.2	0.3	0.3	0.4	0.5
1-3 mēn. / 1-3 months	--	--	0.5	--	0.5	0.4	0.3	--	0.6	0.3	1.1	1.7
Ilgāk par 3 mēn. / Over 3 months	--	--	--	1.5	1.5	--	--	--	--	1.2	--	--
2012												
Uz nakti / Overnight	0.4	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
Līdz 1 mēn. / Up to 1 month	0.6	0.5	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2
1-3 mēn. / 1-3 months	1.1	1.0	1.5	0.7	0.5	1.0	0.4	--	0.3	0.3	0.7	--
Ilgāk par 3 mēn. / Over 3 months	1.7	1.3	1.3	1.0	--	--	--	--	1.0	--	--	0.1
2013												
Uz nakti / Overnight	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Līdz 1 mēn. / Up to 1 month	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
1-3 mēn. / 1-3 months	0.3	--	0.1	0.2	--	0.1	0.2	--	0.1	--	--	--
Ilgāk par 3 mēn. / Over 3 months	--	0.7	0.8	--	--	--	--	--	--	--	--	--